

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLÁS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Eféz. IV. 4.

Tartalom: A katolikus felsőház. — Lelkészkijelölés. — A tiszántúli ref. egyházkerület közgyűlése. — Vidéki élet: A marosi egyházmegyéből. (Közgyűlés.) — Különlélek. — Tárca: Néhány prot. egyház-történelmi adat a 16-dik sz. végéről. — Nyilvános számadás.

A katolikus felsőház.

Kolozsvár, 1883. május 5.

A középtanodai oktatásról szóló törvényjavaslat, minden várakozáson felül, újabb késedelmmel találkozott. Már a képviselőházi tárgyalások is reménytelenül hosszúra terjedtek s ime, most meg a nagyemlétségű és méltóságos főrendek foglalkoznak vele váratlanul hosszasan.

Nem a tárgyalás hosszú voltára van azonban megjegyzésünk, — vajha minden törvény a terjedelmes tárgyalásról föltehető alaposággal vitattatnék meg, mielőtt szentesítést nyer. S még kevésbbé lehet kifogásunk az ellen, hogy egy ily fontos és mélyrevágó törvényjavaslattal, minő a középtanodai oktatás-ügyi, foglalkozik a törvényhozás két háza oly behatóan s föltehetőleg alaposan. Hanem a mi bennünket, mint első sorban magyar állampolgárokat, de e mellett protestansokat is, kellemtelenül, sőt fájdalmasan érint, az, hogy a felsőházi tárgyalás úgy szólván kizárólag katolikus szempontból foly és történik.

Mind hagyján, ha az illustris szónokok az állam, az oktatás és nevelés ügy, vagy akár a conservativismus szempontjából vennék a képviselőház alkotását bírálat alá; ha a human- és real-irányu iskolázás, az iskolai igazgatás s a tantárgyak mérlegelésének controvers kérdéseit látnók egymás ellenében csatasorba vezetve. Semmi kifogásunk nem lehetne ellene, ha elv elv ellen, irány iránynyal szemben uralkodnék — akár hónapokon keresztül is a főrendek sorai között. De mindezekből minél kevesebbet látunk egymással szemben, — inkább csak a decorum kedvéért, hanem igen

is e helyett, első sorban és hangot s jellemző színezetet adva az egész tárgyalásnak, látjuk a catholicismus érdek-vivődését, a szegény elnyomott és sanyargatott katolikus főpapok panaszkodását az omnipotens állammal és a tulsulyra segített protestans felekezetekkel szemben!

Magunk is elösmérjük, hogy az előtt, ki magokat a főrendházi szónoklatokat szóról-szóra nem olvasta, nevetéses tülhajtásnak tetszhetnék e megjegyzésünk. Hogyan? Kalocsa biboros érseke, avagy Ipolyi, Schlauch püspökök, a nagytudományu Samassa, vagy Cziráky gróf panaszkodhatnék a fölött, hogy a katolikus egyház Magyarországon el van nyomtatva?

Megvalljuk, magunk nem hinnők, ha saját két látó szemünkkel nem olvastuk volna, hogy Haynald érsek és társai „a lét-föltételek“ hiában levőnek mondják a magyar katolikus egyházat.

Az is érdekes a nyilatkozatok során, hogy miként bizonyítgatják a katolikus főpásztorok a kath. autonómia tényleges meglételét, — persze nem az egyház, vagy épen a hívek, hanem kizárólag a püspökök kezében s a keserves panaszok épen azért hangzanak, hogy ennek az ad usum episcoporum autonómianak miért nem adatik szabad rendelkezésére a hercegi dotatiók, a született törvényhozói jogok és a nagy tekintéllyel járó világi befolyás mellett még az a csekélység is, a mit az u. n. katolikus egyházi és tanulmányi alapok nevezete alatt szokás említeni. És a minisztereket — nem csak a reformatus Tiszát, hanem a jó katolikus Trefortot is — elnevezik a communismussal, forradalommal, vagy a legjobb esetben a parlamenti despotizmussal szövethozóknek, mert — szerintök — a katolikusok jogait confiscálják, míg a protestansokat minden szabadsággal busásan ellátják.

A dolog ez ágának kétségkívül megvan a maga comicus jellege, ha viszont nem volna oly mód nélkül elszomorító az a tény, hogy a magyar törvényhozás egyik lényeges

alkotó-része, a főrendi-ház, majdnem egészen katolikus álláspontra helyezkedik s a cultura ez ecclatáns ügyét, a középtanodai oktatást is, egészen felekezeti színvonalra súlyosztatja alá.

Mi vigaszunkra szolgálhat aztán, ily körülmények között, az az el nem tagadható tény, hogy tanultság, olvasottság és ékesen szólás tekintetében oly kiváló egyéniségek hirdetik ezeket a tanokat és elméleteket, minők egy Schlauch, Samassa, Haynald és Ipolyi?!

De még is van, a min tekintünk, e vita folyamán is, megnyugvással pihetett meg Vay b. és Szentiványi, a két protestans főgondnok, nyilatkozata.

Minő különbség az előjogaiban telhetetlenkedő katolikus főpapság és a békeszerződés jogalapján álló szegény protestantismus e képviselőinek magatartása között!

Jól mondta a miniszter, hogy a protestansok ténylegesen élvezett jog-gyakorlatukból adnak föl e törvényjavaslat értelmében. S mégis nem a panasz, hanem az öntudatos hazafi áldozatkészség szavai hangzanak a két ősz főgondnok ajkairól, igazi példányképeidül a magyar protestantismusnak, mely, mint a magyar népmese mostoha gyermeke, minden üldözés, sanyargatás mellett is, hű szeretettel, kész áldozatkészséggel ragaszkodik az otthon tűzhelyéhez s utolsó rongyát is készséggel teríti az atyai hajlék pallójára, ha mindjárt tudja is, hogy a gőgös mostoha büszkén tapossa lábával az édes anya e vég-hagyatékát.

T Á R C Z A

Néhány prot. egyház-történelmi adat a 16-ik sz. végéről.

Nem lesz talán érdektelen a nagy olvasó közönség előtt prot. egyház-történelmünknek a 16. század végén némileg homályba burkolt idejét — habár csekély mértékben is — megvilágosító néhány történelmi adat közrebecsátása, a melyeket nemcsak azért tartok igen becsesnek, mivel némi betekintést engednek akkori belső szervezetébe a protestans egyháznak, hanem kiválóan azért, mert oly időkben mutatják két egyház tényleges együttlétét, midőn a fölkorbácsolt szenvedélyek beláthatatlan messzeségbe sodorták egymástól az eddig testvéri egyetértésben élő magyar és szász nemzetet.

De mert ezen adatok oly korra esnek, midőn már Erdélyben a magyar és szász nemzet nemzetisége jelölésére használtatott a reformatus és lutheranus név, azért szükségesnek tartom, már csak az alább közlendő adatok történelmi fontosságának feltüntetése céljából is, bővebben ismertetni a tizenhatodik század második felében történt főbb mozzanatokot. A rendelkezésemre álló források hiányosak ugyan, de azért a közlendő adatok történelmi becsének feltüntetése végett teljesen elegendők; ennél pedig tovább menni nem szándékos, mert a nyújtott anyag feldolgozása a történész feladata.

Megjegyzem itt még azt is, hogy rövid ismertetésemben különös tekintettel kell ugyan lennem Erdély fővárosának ez időben történt vallásos mozgalmaira és egyház ala-

Oly jól esett hallanunk e protestans enuntiatiókat a katolikus magyar felsőházban. Mi, mostohák, csak kívülről szemlélhetjük e nagyméltóságú testületet — mert, midőn a minden nemű és rangú katolikus püspökök hivataluknál fogva döntenek az egész Magyarország törvényei fölött, az az egy pár protestans főrend is, ki ott helyet foglal, nem felekezete, hanem vagyona és születése jogánál fogva hallathatja a rendek között szavait, — de azért nem szégyenkezve tekintünk a tényleg katolikus felsőház mostani tárgyalásaira s azok, kik, főgondnokaink levén, a mi nevünkben is szólottak, büszkén mutathatnak reá, hogy előbb magyarok s csak azután protestansok!

Haynald érsek Krisztus szolgájához nem illő hivatkozással hangoztatá, hogy, ha fényes jövedelme és katolikus hűsége közt kellene választania, amazt dobná oda. Majd meglátnók; de azt tudjuk, hogy a protestansoknak nincs s nem is lesz soha olyan odadobni való fényes jövedelmük, hanem azért hiveknek bizonyították mindig magukat bitühöz is, hazájukhoz is.

Lelkész-kijelölés.

Rövid másfél év alatt ez második eset, hogy ugyanazon IV. osztályu egyházra „egyetlen pályázó jelentkezett, és a n. t. esperesi hivatal mindkét esetben „kijelölő“ bizottságot nevezett ki, mely áll az egyházmegye

kulásaira, de azért célom elérése végett rá kell mutatnom egyház-történelmünk azon főbb mozzanataira is, melyek a prot. egyház fejlődésében egy-egy forduló pontot képeztek. És ezt annyival inkább kényszerítve vagyok megtenni, mert az erdélyi prot. egyház történelmi fejlődésében az oroszán-rész Kolozsvárt illeti; innen indultak ki mindazon szellemi szikrák, melyek, a bérczes haza legtávolabb eső vidékére is elhatva, hullámzásba hozták az emberi sziveket és megteremtették az erdélyi ev. ref. egyházat. Ezért látom szükségesnek együttesen tárgyalni Kolozsvár egyház történelmöt az általános erdélyi protestans egyház történelmével — mert mint már említém is, a kettő annyira egy testet képez, mikép azokat elválasztani és egyiket a másik nélkül tárgyalni nem lehetséges.

Mellőzve azért a prot. vallásnak hazánkban való föllépése és terjedésének leírását, igénytelen ismertetésemet egyenesen a tárgynál, azon főbb mozzanatok leírásánál kezdem, a melyek feladatam megoldásának csomópontját képezik. Térjünk tehát tárgyunkra!

Az 1562—1563-iki Tarczal-Tordai zsinatot kell azon talpkőnek tartanunk, melyen a magyar prot. egyház felépült. Itt tétetett le alapja azon szakadásnak, mely a magyar és szász nemzetet nemcsak vallási, de nemzetiségi tekintetben is talán örökre elszakította.

Itt, ezen zsinatokon rakodott le azon egyház szilárd alapja, a mely most már a tiszta magyar elem szellemi táplálkozásának kútforrásává, nemzetisége őltalmazó védbástyájává és tovább plántálójává lett. Ezen zsinatokon pattant ki azon szikra, mely az eddig egy vallásban élő, egy

részéről: az esperes- és gondnok helyettesekből, és két lelkészből; az egyházközség részéről, ha 100 családot meg nem halad: két választott képviselőből.

És a „kijelölő“ bizottság egybeülvén, felolvassa a pályázó folyamodását a papi szigorlat kiállítását bizonyító okmányt, az esperes szolgálati s erkölcsi nyilatkozata kapcsolatában. S ezek végeztével megkérdi az egyházközség képviselőit; „elfogadják-e a folyamodót próba szónoklatra?“

Igen természetes, hogy e kérdésre a megbizottak, kik úgy az isten-tiszteletbeli gyakorlat, mint a gyermekek nevelésében feltűnő, s érezhető hiányát mélyen érzik: nagy örömmel nyilatkoznak az elfogadás mellett, mely nyilatkozatuk jegyzőkönyvre vétetvén, a jelenlevők által aláíratik; s a n. t. esperesi hivatalhoz a további teendőket elintézésére végeztetők elküldetik.

A „lelkész-választási szabályok“ X. fejezetében, mely a „kijelölés“ módozatairól elég terjedelmesen és szabatosan rendelkezik, az „ily esetben“ szükségeltető „kijelölési bizottság“-ról egy szó sincs s nem is lehet; talán azért, mert ily eset lehetősége, mint a hajdani törvényhozásnál „az apa-gyilkosság“-é, a képtelenséggel volt határos.

De szerény nézetem szerint ennek nincs is értelme, mert a „kijelölés“ fogalma feltételezi a több folyamodók

egyházat alkotó s Erdélyben vezér-szerepet vivő két nemzetet oly két útra kényszerítette lépni, a melyek aligha fognak valaha egyesülni!? Nem akarom különben az innen kivonható eszmelánczolatot továbbfűzni, de annyi elismert tény, mikép ezen két zsinat végzései okozták azt, hogy ezen vallási meddő vitákkal oly nagy előszeretettel foglalkozó korban oly sokat vesztett hivei közül a lutheránus egyház, a mennyit mindezt ideig — tehát három hosszú század lefolyása után is — nem volt képes visszapótolni. Oly sokat vesztett e két zsinaton megvitattott és az emberek belvilágát égő fáklýakként megvilágító nagyszerű eszmék felszínre hozatala folytán, hogy önkénytelenül támad fel az ember lelkében azon kérdés: vajjon nem ezen vesztőségért akarja magát kárpótolni most, három század múltával, a német Schulverein által üzött csalfa és háládatlan politika ábrándképei után oly vágyó sohajokot bocsátó szász nemzet azáltal, hogy sárral dobálja a magyart, mely neki hazát és vagyont adctt, s kívánczik azon boldogító német kormány omlóján szivni megerősödésére tápot, a melynek atyai gondoskodása alól oly sokan vonják ki magukat évenként saját fiaik közül, és keresnek egy új hazát, háládatosabb földön.

Vannak ugyan némelyek, kik azt vitatják, mikép a magyaroknak a luth. egyházból való kilépése és új egyház alapítása nagy kárukra volt, mert a szászoktól elszakadás által erejük annyira meggyengült, hogy a kath. vallás hódításainak nem voltak képesek elég sikerrel ellenállani és az legnépesebb községeink közül sokat foglalt újlag el. Így pl. azt mondja Ribini, hogy éppen a tarczali zsinat — mely-

közüli választhatást; és így a „kijelölhetést. Itt pedig a választhatásnak semmi helye, egyedül állván a folyamodó. Sőt még azon kérdés sem foroghat fenn, „an sit eo loco dignus?“, mert ha a lelkészi hivatal folytatására oklevélileg minősítve van, az alapszabályok értelmében a IV-ik osztályú egyházak bármelyikére pályázni van joga; s ha csak erkölcsi félszegség nem bélyegzi, pályázatra bocsátandó.

Az „ily esetben“ gyakorlatban levő „kijelölési bizottság“ működése tehát nemcsak szerfeletti, de f á r a s z t ó és i d ő v e s z t e g e t ő eljárás. F á r a s z t ó, a mennyiben hat egyénnek — ha nem nagyon távoli helyről is, egy bizonyos meghatározott időbeni megjelenése némi tördéssel — s talán nem jelentéktelen gazdasági, vagy más nemű foglalkozások félbeszakításával történik, a nélkül, hogy akár fuvar, akár napidíjra kiadások lenne. De idővesztető is, mert legalább is négy oldalról kell meggyőződést szerezni a „kijelölési bizottság“ elnökének a megjelenhetés idejére nézve; s csak ha, akadályra nem talál, úgy lesz végrehajtó a megbízatás műve. Kivált ily szorgos munkaidőben a földmiveléssel foglalkozó egyháztagok egybegyűjtése felemészt néhány napot, hogy ne mondjam, egy egész hetet.

Nézetem szerint „ily esetekben“ az eljárás egyszerűsíthető lenne, ily módon:

nek a tordai folytatása, az enyedi pedig betetőzője volt — lett volna legnagyobb megrontója az ev. ref. egyháznak, mert ez ágostai vallástétel eldobása sokkal többet ártott neki, mint a pozsonyi országgyűlés, mely az 1548—1552 és 1554-ben hozott drákoki törvényeket megerősítette. Azonban ezen véleményekkel szemben bátran merem állítani azt, mikép éppen a tarczali zsinat volt legnagyobb tényező a tiszta magyar elem tömörülésére, a mi aligha lehetett hátrányos a nemzetiség tovább fejlesztésére, fentartására, habár az egyház el is vesztette hivei közül a szászokat.

Az ev. ref. egyház rohamos fejlődésének céljából tettettek ugyan kísérletek nemcsak a róm. kath. egyház, hanem még a Luther nézeteihez makacsul ragaszkodó egyes hatalmas főurak részéről is, de eredménytelenül. Az egyszer felgyuladt isteni szikrát nem lehetett több semmiféle eszközökkel kiirtani!

Igy pl. erővel próbálta megoldani ezen nagy feladatot Perényi Gábor, Zempléumegye leghatalmasabb főura, ki oly határozott ellenszenvvel viseltetett a Kálvin tanai iránt, miszerint, Sátoralja-Ujhelyre gyűjtven össze a hivatalaikat birtokán folytató azon papokat, kik a tarczali zsinaton részt vettek, azt a határozott parancsot bocsátá ki ott rájuk vonatkozólag, hogy ne merészeljenek többé birtokán a Kálvin tanai szerint osztani urvacserát, mert az engedetlenek hivatalaikkal játszanak.

Az említett papok azonban ezután is ragaszkodtak nyilvánított nézeteikhez, mi a két egyház (luth. és ref.) egyesítését már ekkor kétségessé tette.

Hasztalan volt minden erőlködése úgy a kormánynak,

A pályázni kívánó, az e végre kitűzött határidőn belől, beadná folyamodványát a szükséges okmányokkal az esperesi hivatalhoz; mely — miután a folyamodó egyedül áll — e folyamodványt mellékleteivel áttenné az adminisztrans papnak, hogy ő a legközelebbi időben egybehívandó egyház-község teljes gyűlésével azokat közölve, felhívja — jegyző könyvre veendő — nyilatkozatra a próbaszónoklatra való el- vagy nem fogadás iránt? Százat mernek egyre tenni, hogy tagadó, vagy elútasító nyilatkozat nem leune. És ekkor a próbaszónoklat tartás a legrövidebb idő alatt megtörténvén, ismét bizonyosnak vehető, hogy pályázó meg is választatik, kilevén zárva a netalán akadékoskodni szerető egyháztagokra nézve annak lehetősége is, hogy egy más egyénben válogathatnak. A vallását szerető, gyermekei neveltetéséről gondoskodni óhajtó romlatlanabb egyének pedig két kézzel ragadnak meg az alkalmat, hogy szellemi, s erkölcsi szükségéik mielőbbi kielégítése bekövetkezzék!

Még csak egyet. Megtörténhetik — a mint most az eset — hogy a választási idő egybetalálkozik a küszöbön álló egyh. ker. közgyűlés idejével, s miután a nép nagyobb pietással viseltetik egy — már „felszentelő“ — mint „felszentelendő“ lelkész irányában: az általam érintett eljárás folytán sokkal hamarább valósul pályázó és egyház-község óhajtása, mint az oly hosszadalmas s vég-eredményében mégis egyenlő „kijelölési bizottság“ működésével.

mint egyes hatalmas főuraknak, a Kálvin tanai sebes terjedésének moggátlása tekintetében, mert az rohamosan növekvő sebes árként hömpölygött keresztül az utjába dobott akadályokon és ellenállhatatlan erővel foglalt tért a lovagias magyar nemzetnek a szép, magasztos és költői dolgokért lelkesedni, rajongni tudó szívében. Oly erővel nevedezett az ev. ref. egyház még ifju csemetéje, a mely páratlanul is bátran nevezhető!

Sőt, midőn Zápolya is az ev. ref. egyházba vétette föl magát, ki pedig kezletben teljes erejével támogatta a mind szűkebb körre szorított szász nemzetet a vallási küzdelmek terén, talán a miatti hálából, hogy a lázadásokat megszokva bár, ezen időben hozzá mind végig hűvek maradtak, és a midőn Dávid F. által a segesvári országgyűléstől zsinattartásra kieszközölt engedélyt a Blandrata befolyása következtében helyben hagyta és oda egy öt személyesítő képviselőt is elnöknek küldeni ígéretet tőn: ekkor már oly erős cserfává izmosodott az ev. ref. egyház előbb még gyenge csemetéje, a mely büszkén volt képes dacolni bármily zivatarral.

De áldja is e nagyszerű eredményekért Dávid Ferenczet és Blandratát Schesaeus, midőn így ír róluk „elűzetvén Krisztus aklától farkasokként, zsákmány és dicsőség nélkül, (t. i. a kalvinisták) dühök és ki nem elégitett étvágyuk nyugodni nem tudott. Dávid Ferencz behizelegte magát Blandratának, egy tévhitű olasznak, barátságába. Ezek meggyeztek, hogy Enyeden zsinat tartassék, a melynek elnöke legyen azon olasz, kinek álnok cseleit és szentháromság felőli kalandos nézeteit szinte senki sem ismerte (16. sz. Prot. zs. 147. l.).

Meglehet ugyan, hogy e czikk megírása reám, átnevése az olvasóra nézve: nagyobb „idővesztegetés“, mint a szóban forgó „kijelölés“, de én így hiszek, a mint írom, s azért szólottam.

Fábián Dániel.

A tiszántúli ref. egyházkerület közgyűlése.

— Második nap. —

Debreczen, ápril 27.

A tiszántúli ref. egyházkerület ezen második napi közgyűlésén lényegökre nézve fontosabb tárgyak kerülvén szőnyegre, az érdeklődés, úgy a tagok, mint a közönség és tanuló ifjúság részéről fokozott, mérvű volt; ezen ritkán tapasztalható érdeklődés főleg némely fővárosi lap azon közlésének róható föl, hogy az egyház-kerület főgondnokának választását ezen gyűlésre jelezték.

Társelnökök: Révész Bálint püspök, s Tiszsa Kálmán.

Az ülés kovéssel 9 óra után megnyittatván, felolvasztatik a mult gyűlés jegyzőkönyve, mely hitelesítettik,

A tanácskozási ügyrend végleges megállapítása után,

Az egyetemes egyházi közalap igazgató bizottságába az egyházkerület részéről rendes tagúl Kiss Áron, póttagúl Szabó János választattak meg.

Ime, mily szavakban nyilvánul a felekezeti szűkkeblőség által felkeltet gyűlölettség! Mert hogy Schesaeus így ír, annak története van!

Az enyedi zsinatot ugyanis megelőzte a medgyesi, a hol a nagy többséget képező szászok kárhoztatták Dávid Ferenczet és a vele egy értelemben levőket s az egyházból is ünnepélyesen kirekesztették ezen eltévelyedet lelkeket. Ezen tettök által pedig a két egyház közötti szakadást lényeg-ül ők idézték elő, mert ez elhamarkodott ítélet csak a magyarok gyűlöletét szította nagyobbra, kiknek határozott többsége meg volt már nyerve a Kálvin tanainak. A medgyesi zsinat után pedig csakhamar az enyedi zsinat következett 1564-ben, a mely már az ev. ref. egyháznak Erdélyben való megszilárdulását és a két egyház végleges különszakadását eredményezte. Ez pedig elég világosan bizonyítja még a legkétkedőbb ember előtt is azt, hogy e szakadás teszi a jó Schesaeust oly dühössé, hogy csak az utókorra hagyott és személyes sértésekkel tulhalmozott iratai által képes csillapítani rettenetesen felzavart, bosszúért lihegő haragját.

És itt látom már helyén valónak bővebben ismertetni meg a t. olvasót azon rendkívüli ember nyilvános szereplésével, ki nemcsak a kolozsvári, de az egész erdélyi prot. egyház történelmében oly fontos szerepet vitt a 16-ik század második felében, hogy ezen időben az egyház alakulások minden egyes mozzanata, az ő teremő elméje szüleményének tekinthető. De nem szándékozom élettörténetet írni, s épen azért éltének ifju korát mellőzöm és csakis nyilvános szereplése azon időszakát ismertetem, a melyből a kolozsvári egyház-alakulások világosan érthetőkké lesznek az olvasó előtt, mert épen ez tünteti fel a közlendő adatok történelmi becsét is. Czélom pedig csak ez!

(Folytatása köv.)

Az egyházak osztályozása és a lelkészek minősítése ügyében működendő bizottság a következőkép alakított meg: Kiss Áron elnöklote alatt, Szabó János, Széll Kálmán, Dávidházy János, Peterdy Károly, Ritoók Zsigmond, gróf Ráday Gedeon, Vályi János és Katona Endre.

Olvastatik a főiskolai tanári karnak átirata, melyben a Kallós Lajos halálával megüresült jogi tanszékre kiemelőleg ajánlja dr. Karsa István, pápai jogtanárt. A választás másnap 28-án fog megtörténni, még pedig az egyházkerület és a debreczeni egyház küldöttei által. A tanár-választó bizottság tagjaiul az egyházkerület részéről titkos szavazattal megválasztottak: Ritoók Zsigmond, gr. Ráday Gedeon, Horthy István, Szabó János, Kiss Áron, Szeremley József.

Az ötödik theologiai tanszék, a tanítóképzési negyedik tanszék, továbbá a több rendbeli gymnasiumi tanszék ügyében való végleges intézkedés a nyári egyházkerületi közgyűlésre halasztott.

Az ugor-nyergelyi egyház több tagja folyamodást terjesztett fel az illetékes kandidáló bizottság eljárása ellen, mely bizottság tudniillik az egyházukban már régóta szolgáló segédlelkészt nem jelölte ki a választandók közé; többek hozzászólása után az egyházkerületi közgyűlés kimondá, hogy a kandidáló biz. eljárása ellen felfolyamodásnak helye egyáltalában nem lehet. Ezzel kapcsolatban elhatározott, hogy a megüresedett papi állomások csakis két egyházi lapban, t. i. a pestiben és debreczeniben fognak kibirdettetni, hogy az egyes szegényebb egyházak terhe e tekintetben is kevesebbítsék.

Várady Gábor egyházmegyei gondnok indítványozza, hogy a w.-szigeti lyceum pártfogóságának az 1877-ik évi egyházkerületi közgyűlés határozatában megadott azon joga, hogy magát az egyházkerületi közgyűlésen képviseltesse, ezután is érvényben maradjon. Ez indítvány tárgyalása a jövő egyházkerületi közgyűlésre halasztott.

Következett a főiskolai és az egyházkerületi pénztárnok megválasztása. A gazdasági tanács első helyen Györy Elek, 2-ik helyen Hubay Bálintot, 3-ik helyen Dicsőffy Józsefet ajánlotta; ezeken kívül pályáztak még Póth György és Balogh Lajos. A beadott 43 szavazat közül Györy Elek 39-et, Dicsőffy pedig 4-et nyervén, előbbi főiskolai pénztárnoknak megválasztott. Egyházkerületi pénztárnokká pedig 43 szavazat közül 41 szavazattal Joó István tanító-képzési igazgató tanár választott meg; mindkét állásra titkos szavazat útján történvén a választás.

A forgolami ref. egyház tudatja, miszerint még e nyári folyamán egy fényes ünnepély által szándékozik kifejezést adni évtizedeken keresztül lelki ismeretes hűséggel szolgált, lelki pásztora, Gönczi Pál, iránti szeretetének ötven éves lelkipásztorkodásának évfordulója alkalmából és ez ünnepélyen való részvételre az egyházkerületet fölkéri. Az egyházkerület őszinte örömmel vesz tudomást a tervezett ünnepélyről s képviseltetésével a nagybányai és szatmári egyházmegyei elnökségeket bízta meg.

Ezen kívül néhány kisebb fontosságú ügy (mint például a beregszászi börtön foglyainak vallási oktatása, a bilkei missió és az érsemyéni egyház által iskola-építésre kivetett rendkívüli adóügy) elintézésé után az ülés d. u. két óraker véget ért.

— Harmadik nap. —

Debreczen, ápril 28.

A mai közgyűlésre a tagok sokkal kisebb számban jöttek meg, mint eddig. Oka ennek talán részben a kiemeltség, részben a tárgyak nem nagy fontossága, a meny nyiben mára csupán a már megtörtént választások kibirdetése volt napirendre tűzve. A tegnap este elutazott Tisza Kálmán miniszterelnök helyét Vályi János foglalta el.

Felolvasatott a tegnapi ülés jegyzőkönyve és csaknem megtörtént, hogy a tegnap minden megjegyzés nélkül helybenhagyott határozatok ma vitát idéztek elő, a meny nyiben többen részint ezeknek elhagyása, részint módosítása mellett szólaltak fel.

A mai ülésen kihirdetett a debreczeni jogakademiánál megüresült tanári állás jelöltjeire való szavazás eredménye. E szerint Karsay Gábor pápai jogakadémiai tanár nyerte el a helyet 14 szavazattal dr. Nagy Gábor 2 szavazata ellenében.

A Fráter-alapítványra, a két folyamodó beadványainak felolvasatása után, Fráter Sándor vétetett fel.

A gazdasági tanács jegyzőkönyvének főbb pontjai felolvasatván, elhatározott, hogy az énekeskönyvi pénztár ezentúl a főiskolai pénztárnok által fog kezelteni.

A mezőtúri reform. egyház hivei még 1880-ban, a felmerült viszályok után, újból megválasztották lelkészszé Turgonyi Lajost; de, a megerősítésnek huzása-halasztása miatt, állomását csak 1882-ben foglalhatta el. A mezőtúri ref. egyház tanácsa lelkésze részére a másfél évi időközre eső fizetését is kiadni határozta. A heves nagykmogyei egyházmegye a presbiteriumnak ezen határozatát a legnagyobb sajnálattal fogadta s miután szerinte az egyháztanácsnak nincs joga ajándékozgatni, a kiadott másfél-évi fizetési összeget az előbbi lelkész özvegyének visszaadani rendelte. E határozat ellen a mezőtúri egyháztanács fel-folyamodással élt az egyházkerületi közgyűléshez, mely, az egyházmegye határozatát helybenbagyva, a folyamodást el-utasítja.

Délután 1 óraker közgazgatási ügyben a gyűlés zárt ülésé alakult.

— Negyedik nap. —

Debreczen, ápril 29.

Főt. Révész Bálint püspök 11 óra után megnyitván a gyűlést, kihirdetett a beadott szavazatok eredménye, mely a következő:

Püspökké Révész Bálint 567 szavazat közül 561 szavazattal választott meg. Egyházi főjegyzővé Tóth Sámuel 556 szavazattal; világi részről Farkas Antal 541 szavazattal; aljegyző világi részről dr. Kovács Sándor 322 szavazattal; az egyházi aljegyzői hivatalra kijelöltet-

tek: Elek Lajos, Zsigmond Sándor, és Szeremley Sámuel; egyházkerületi tanácsbíróvá általános többséggel megválasztott K. Tóth Mihály; általános többséget más nem is nyert, ennél fogva a tanácsbíróságra a következő 15 lelkészi egyén jelöltetett ki: Kis Albert, Szeremley Sámuel, Miklovicz Bálint, Némethy Lajos, Balogh Ferencz, Széll Kálmán, Illyés Bálint, Váradi Nagy István, Soltész László, Berki István, Papp Károly, Gonda Balázs, Segesváry József, Szarka Boldizsár, Czelder Márton; — világi részről kijelöltek: Gr. Degenfeld József, Armós Bálint, Beke Mihály, Kovács Ferencz, Tabajdy Károly, Ónody Géza, Lengyel Imre, Thaly Kálmán, Simonffy Imre, Hegyessy Márton, dr. Hajnal István, Jenei Dániel, ifj. gr. Lónyay Menyhért, Ujfalussy József, Izsaák Dezső, Géressy Sámuel, György Endre, és Böszörményi Elek.

Az egyházkerületi főgondnokra és tanácsbírókra a szavazatoknak a püspöki hivatalhoz leendő beadására június 15-ke tűzetett ki és egy bizottság választott, mely azon szavazatokat a határnap eljöttével felbontsa és, ha bármelyik hivatalra általános többséget senki nem nyerne, a törvényes gyakorlat szerint a három legtöbb szavazatot nyerő egyént új választásra kijelölje, hogy így a jövő augusztusi gyűlésre már a második szavazás eredménye is tudva legyen.

Végül az egyházkerületi pénztárnok, Joó István és világi aljegyző, dr. Kovács Sándor, feleskettettek, s ezzel az ülés d. u. 1 óra után véget ért.

Délután öt órakor folytatólag tartott ülésén az egyházkerület a lelkészi és tanítói díjlevelek, az egyházi birtok vevése és eladása, továbbá a fegyelmi és az egyes egyházakból felebbezett peres ügyeket intézte el. A délutáni ülés este 8 órakor ért véget.

— Ötödik nap. —

Debreczen, ápril 30.

A mai gyűlés már kevés számú tag jelenlétében folyt le.

A gyűlés kezdetén min. leiratok olvastattak fel. A király a vencesellői leégett templom felépítésére 100, a pancsovai egyház részére 150, a turterebesi egyház részére 100 frtot adományozott. Az adományokról az egyházker. közgyűlés hálás szívvvel vett tudomást.

A pénztári vizsgálatra kiküldött bizottság betérjeszti jelentéseit.

Több miniszteri leirat felolvastatik s tudomásul vétetik; Sipos Orbánnak Jász-Nagykun-Szolnokmegye tanfelügyelőjévé kineveztetését a gyűlés szintén tudomásul veszi.

Nagy Zsigmond bánfalvi lelkész azon kérvénye, hogy nyáron át mint méhészeti vándortanító működhessek, — nem talált pártfogásra,

Kassai Károly volt margittai lelkész oklevele érvénytelennek nyilvánított, mivel időközben már bírói hivatalt is viselt.

Az Andaházy-Szilágyi-intézet pénztári állását a bizottság örvendetesnek találta s ott 1200 frt va-

gyongyarapodást konstatált. Az intézet összes vagyona 64,354 frt volt 1882. év végével. Az egyházkerületi közgyűlés a pénztárnoknak megadván a felmentvényt, dicsérvő elismerését jegyzőkönyvileg fejezi ki részére.

Az egyházker. volt pénztárnok, Némethy Lajos, számadását a bizottság teljes rendben találta. A pénztár állása 1882-ik év végén 74,113 frt. Bevétel volt a múlt évben 34,159 frt, kiadás 33,074 frt.

Az elkülönítve kezelt közigazgatási pénztár vagyona 22,429 frt 24 kr. A zsinati pénztár állása 6292 frt 2 kr. A bizottság jelentése örvendetes tudomásul vétetett.

Több, a miniszteriumtól leérkezett, szabályzatok, intézkedések, stb. az egyházkerületben tudomásvétel végett ki fognak hirdettetni.

1881. okt. 15-iki kelettel Ráczy Károly lelkész egy emlékiratot adott be a zsinathoz, egy Lippán felállítandó lelkészi állomás tárgyában.

Az illető egyházmegye elé kerülván az ügy, óhajtanakónak véli egy önálló lelkészi állomás szervezését, de erre alappal nem rendelkezik. Az egyházkerületi gyűlés a lippai lelkészi állomás szervezését az egyetemes konvent elé pártólólag fogja terjeszteni.

A vallástanítás tárgyában a gymnáziumban, javaslatétel, s annak a jövő gyűlésen betérjesztés végett, bizottság küldetik ki, melynek tagjai K. Tóth Mihály, Némethy Lajos, Joó István, Tóth Sámuel, Balogh Ferencz s a vallás tanárok.

Tóth Sámuel, egyházkerületi levéltárnok, jelentése olvastatik a levéltár rendezéséről. A rendezés szépen halad s egy év lefolyása alatt be lesz fejezve. Levéltárnok, szerint óhajtanakó volna szétnézni a konventi levéltárban is, vajjon nem volnának-e ott található régiebb gyűlésekre vonatkozó ismeretlen adatok? A gyűlés megbizsa levéltárnokot az ez irányban teendő intézkedésekkel.

Az érmelléki egyházmegye betérjeszti, hogy az új-létai leány-egyház anyaegyházzá óhajt alakulni. Az egyházkerületi gyűlés az egyházmegye felterjesztését visszaküldi s utasítja az egyházmegyét biztos adatok beszerzésére.

A debreczeni ref. egyház főgondnoka, Sáp Sámuel, és főjegyzője, Somogyi Pál, a Debreczentől távol eső ohati pusztán lakó ref. hiveknek a csegei egyházhoz kapcsolását kérelmezik.

A közgyűlés helyben hagyja a kérelmet.

Az egyetemes tanügyi bizottságban megürrült két helyre Szeremley József és Székely Károly választattak.

A népiskolai tanügyi bizottság, az énekügyi s a középiskolai felügyelőbizottság, továbbá a vasárnap megünneplése tárgyában működő bizottság tagjai az eddigiek maradnak.

A misztótfalusi egyház hivei folyamodtak az egyházmegyéhez, hogy a két belhivatal helyett csak egyet tartsanak. Az egyházmegye három évre segédlelkész-tanító kiküldését javasolja. Az egyházkerületi közgyűlés az eddigi fizetési kulcs fenntartása mellett jóváhagyja a javaslatot.

Körössy Sándor képviselőnek jogakadémiai tanári székében való helyettesítése (s nem a mint a lapok irták betöltése) iránt a nyári gyűlés fog intézkedni,

Ezzel a tárgysorozat ki levén merítve, az elnök Révész Bálint püspök és kir. tan. a közgyűlést délután 1 órakor bezárja.

VIDÉKI ÉLET.

A marosi egyházmegyéből.

(Közgyűlés.)

Marosmente, 1883. május 1.

A marosi egyházmegye tavaszi rendes közgyűlése április 30-ikán tartatott meg, szokott helyén, M.-Vásárhelyt, hol a vármegye notabilitásai is szép számmal voltak akkor összegyűlve az új főispán, báró Bánffy Zoltán, esküjének letétele alkalmából. Az egyházmegye viszont jelentékeny számban megjelent képviselők és papokkal volt képviselve, mert e napon az egyházmegye jövőjét mélyen érintő feladat megoldása várt a közgyűléstől. Ugyanis a néhai Vályi Pál halálával üresedésbe jött esperesi székot kellett választás útján betölteni. S miután a vármegye termében a főispáni eskü ünnepélyes actusa véget ért, az egyházmegyei gyűlés tagjai jelentek meg ott a gyűlést megelőző istenitisztelet-ről, — melyen Kövér András kibédi lelkész szónokolt — egy másik, szintén nevezetes actus végrehajtására.

A fennebbieken jelzett két fontos momentum véletlen találkozása már csak azért is gondviselés-szerűnek tűnt fel előttünk, mert egyházmegyénknek egy főgondnokra is szüksége lévén, mindjárt arra gondoltunk, hogy az új főispán épen jókor jött! S lelkes éljenzések között a főgondnoki állásra, egyező akarattal, első helyen, ki is jelöltetett, jelölt-társai Bereczki Sándor és Ilyés Károly főgondnokok voltak. Az érdemes főispán, kire nagy reményekkel tekintünk, még a gyűlés tartama alatt felkérte egy három tagú küldöttség által a jelöltség elfogadására, mit kegyesen meg is ígért.

De lássuk a gyűlés mozzanatait ügymenet szerint.

Mindenekelőtt helyettes esperes, Rákosi, Lajos az elnöki székhez menve, meghatóttan emlékezik meg néhai esperes Vályi Pál érdemeiről. Aztán, mint a canonica-visitatio elnöke, jelentést tett a vizsgálat eredményéről, melyben az egyházmegye állapotát kedvező színben tüntette fel, különösen kiemelve a számos ajándékozásokat és a szorgalmi jövedelem örvendetes szaporodását; továbbá jelenté, hogy az iskolák körül buzgóságot, azokban pedig életet, előhaladást tapasztalt.

Az elnöki megnyitóbeszéd elhangzása után, Nagy Sámuel főgondnok indítványára, néhai Vályi Pál emlékének jegyzőkönyvileg való megörökítését, a gyászoló özvegyhez részvétírat intézését s az elnöki megnyitó beszédnek jegyzőkönyvbe irását határozza el a gyűlés.

Erre következett az esperes-választás. Közfelkiáltással megválasztott Rákosi Lajos, kinek esperesi székbe lépésével a jegyzői szék maradt üresen, e székot pedig Vas Ta-

más m.-vásárhelyi lelkésszel töltötte be a gyűlés szavazatszerinti többségének bizalma. Miután a választottak meleg szavakban köszönetet mondtak a bizalomért, mit a gyűlés éljenzessel viszonzott, az egyes ügydarabok letárgyalása vette kezdetét.

A leiratok közül azokat, melyek már az előtt körözve voltak a tractus területén, felolvasottaknak tekintette a gyűlés.

Nyugalomba vonult jegyző, Pap Elek, segélyezése ügyében, minthogy az egyházmegye pénzalappal nem rendelkezik, az állandó ig. tanácshoz új felirat intézése határozott el. A pesti egyházmegye azon átiratának tárgyalása, mely az országos domesticára begyülemző pénzekre vonatkozólag azt javasolja, hogy csak kétnegyed rész tétessék a központi cassába, $\frac{1}{4}$ pedig az illető egyházmegyék, a másik $\frac{1}{4}$ pedig az egyházkerületek rendelkezése alatt maradjon, azt eredményezte, hogy egy 10 tagú bizottság küldetett ki e tárgyban véleményes jelentést tenni az őszi közgyűlésen.

Esperes a gyűlésen felmutatta a domesticára begyűlt és illő helyre felküldött pénzekről szóló nyugtáit, melyek szerint 306 frt 39 krt. eredményezett az egyes egyházakban eszközölt kéregetés. Ezen összeghez jött még a gyűlés ideje alatt 6 egyháztól 21 frt 16 kr. E szerint az összes gyűjtés 327 frt 55 kr.

A seprődi leány-egyház rendes tanítói állomás felállíthatása iránt folyamodott, egyszersmind kérte a közgyűlést, hogy a szentimrei anyaegyház tanítói házának építési kötelezettsége alól oldoztassék fel. Kérése megadatott azon feltétellel, ha a felállítandó tanítói állomásra a biztos alapot hitelesen kimutatja.

Erdő-szent-györgyi új lelkész, Losonczy József, pedig bekebelezetett a fraternitás tagjai közé.

Végül ide jegyzem az illető jelentések nyomán a következő statistikai adatokat: volt tanköteles 6012, confirmáltatott 735, házasságra lépett az egyházmegyében 442 pár. Ajándékozások értéke 1804 frt 79 kr. Építkezésre fordított 10,561 frt. Szorgalmi természetű értéke 2000 hektoliteren fölül áll. Rendes alaptörvény összege: 40,110 frt. A lelkek számánál 836 apadás mutatkozik a múlt évi lélekszámhoz mérve. Született 1661, meghalt 1557. A nyugvóknak nyugalom, az élőknek erő és segedelem!

(m — i.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1883. május 5.

— Kerületi közgyűlésünk azon tisztelt tagjait, kik a gyűlés folyama alatt szállodákban mérsékelt díjért óhajtanak szállást fogadni, alólírott rendező bizottság fölkéri, hogy f. hó 10-ig sziveskedjenek értesíteni e lap szerkesztőségét. A rendező bizottság.

— Az agg báró Vay Miklós, korona ör. ref. egyházunk e kimagasló vezér-férfia, a közbecsülésben álló hazafi,

a napokban ülte meg a fővárosban 82-ik születésnapját. A magyar protestantizmus e kiváló egyéniségét, az ősz hazafit ez alkalomból minden oldalról őszinte szívvel üdvözölték, s egy szívvel, lélekkel azt kívánták, hogy testileg lelkileg tartsa őt meg az ég még sokáig mostani frissességében a hazának és a prot. egyháznak.

— **Gr. Kun Kocsárd**, a lelkes magyar főúr és a szászvárosi ev. ref. Kuntanoda áldozatkész főgondnoka, f. június 25-én fogja betölteni 80-dik élet évét. Az ősz hazafit és a magyar ref. tanügy nagynevű Maecenását számos tisztelői meglepetésekben készünek részeltetni s különböző módon óhajtának ez örvendetes alkalomból szerencsekívánataiknak kifejezést adni, melyekhez mi is szintén csatlakozunk.

— **Lugosi Ferencz**, debreczeni főtanodánk nagyhirű tanára, nem halt meg. Pedig, a fővárosi lapok táviratai nyomán, a többek között lapunkban is holt hire kelt. Örömmel regisztráljuk helyreigazítását a tévedésünknek, mely — valamint a többi lapoké is, — onnan eredt, hogy Debreczenben csakugyan meghalt egy **Lugosi József** nevű köztisztelőben állott ügyvéd, kinek halála aztán, egy túlbuzgó hirlaptudósító útján, egy oly vesztesség hírévé nőtte ki magát, minek be nem következten elégé nem örülhetünk.

— **Az orsz. tanáregyesület közgyűlése**, mely a jövő hóban városunkban fog megtartatni, minden tekintetben sikerültnek ígérkezik. Legkiválóbb tan-férfaink díszes és nagy számát lesz szerencsénk ez alkalommal városunk falai között üdvözölni, s fogadtatásukra, valamint ellátásukra — mint értesülünk — a helyben e célra alakított bizottság már jó előre megtesz minden előkészületet. Lesz gondunk rá, hogy t. olvasóink pontos és hiteles leírásokból értesüljenek az oly annyira érdekesnek ígérkező közgyűlés lefolytáról.

— **A magyar ref. egyház egyetemes tanügyi bizottsága** pünkösd ünnepe előtti héten tartja tanácskozásait Budapesten. Tárgyak lesznek: Az orsz. középisk. törvényvel szembeni teendők, gimn. tanterv, tankönyvek ügye, a tanítóképezdének négy évi tanfolyamu berendezése.

— **Lelkészs-választás**. Hajdu-Böszörményben id. Pápai Imre lelkész helyére, három jelölt közül, nagy szótöbbséggel megválasztottat t.-dobi lelkész és jelenlegi esperes Szerelemley József.

— **Az üdv hadserege**, ez a különös felekezet, mely Booth „tábornok“ vezetése alatt, már évek óta üzi Londonban hóbortjait, újabban az anglikán egyház püspöki zsinatán is szóba került. A zsinat a felekezetet „az egyház tetén nőtt rothadt kelevény“-nek nevezte és irányát minden tekintetben kárhóztatta. Liechfield püspök felhozta, hogy nemrég „a hadsereg“ egy hirdetésén azt olvasta, hogy annak egyik kapitánya tíz perczig fejtetón állva fogja a bibliát magyarázni. S ezt az illető „kapitány“ nemcsak hirdette, hanem tényleg meg is tette. Az oxfordi püspök már régebben is kikelt ez ostoba szekta ellen; Booth erre felszólította őt, hogy bizonyítsa be állításait, vagy vonja őket

vissza. Ha nem: majd a királynőhöz fordul s intéz ehhez egy olyan folyamodást, melyre millió ember lesz aláírva. Különösen azt vetik az üdv hadseregének szemére, hogy igen gyakran tart ugynevezett „egész éjjel Jézussal“ meetingeket, melyekbe nem eresztenek be idegen publikumot s melyeken, hir szerint, a sötétben sok olyan dolgot tűznek, a mik szorosan véve, nem tartoznak a „vallásos ájtatoskodás“ körébe. A mi a felekezet vagyon viszonyait illeti, azokat kedvezőknek tünteti fel a Booth „tábornok“ által legutóbb közzétett számadás. A „hadsereg“ jelenleg 491 hadtestből áll 121.000 font sterling évi jövedelemmel. A „laktanyák“ bérlete évi 21.000 fontba kerül. A seregnek 150.000 font sterling értékű birtoka van 54.000 fonttal megterhelve. Ezen adóság törlesztésre a májusi meetingeken 8000 fontot remélnék összegyűjthetni. Pénze tehát bőven van a hadseregnek, s ha a térítés is ugyanoly arányban történik, mint a pénzgyűjtés, teljesen meg lehet elégedve az eredménnyel.

— **Renan Ernőtől** „Souvenirs d' enfance et de jeunesse“ czimen érdekes kötet jelent meg. Fiatalkori s családi emlékeit írja le benne a hirneves szerző s a küzdelmeket, a miken át kellett mennie, midőn belépett a világba. A kötetet előszó vezet be, a melyekben a mai viszonyokról ekként nyilatkozik Renan: „A jelenkor komor, s kevés jót remélek a közel jövőtől. Nincsenek hívő tömegek; a nép nagy része elveti a természetfölöttit s közel az idő, midőn az abban való hit csak úgy meg fog szűnni a tömegnél, mint a kaboldok s kisértetek hitje. Sőt ha, a mi valószínű, mulékony kath. reakciót élénk is meg, azért még nem fog a nép visszatérni az egyházba. A vallás ma már végképen az egyéni izlés dolgává lett. A vallások pedig csak akkor veszélyesek, ha az egyértelműség egy nemével vagy a többség eredményeként lépnek föl. Individuális szempontból tekintve a lehető legjogosabb dolgok s megérdemlik ama becslést, a mit minden időkben tanusítottak ellenfeleik iránt, a míg támogatva látták magukat.“

Nyilvános számadás.

A m.-budoni ref. templom-alap javára adakoztak: Nagy Péter erdélyi reform. püspök 10 frt. Gr. Kun Kocsárd ő méltósága 10 frt. A kecskeméti reform. egyház község 5 frt. Irányi Dániel orsz. gyűl. képviselő 1 frt. Egy jól tevő 2 frt. Kiuizsi Mihály 2 frt. Mltsgos Miksa Elek orsz. gyűl. képviselő 157 számú gyűjtő ivén: Egy jó ember 1 frt. Bánffy Dániel orsz. gyűl. képviselő 2 frt. Pegány Károly orsz. gyűl. képviselő 1 frt. Zeyk Dani orsz. gyűl. képvis. 1 frt. Székely Elek orsz. gyűl. képvis. 1 frt. Wiland Arthur 1 frt. Biasini Domókos 1 frt. Csernátóni Lajos 1 frt. Br. Kemény Kálmán 2 frt. Gr. Bánffy Béla 2 frt. Gr. Bethlen Ödön 2 frt. Korán László 1 frt. Gál Jenő (felvinczi) 1 frt. M.Vanner Adolf 1 frt. Mezei Ferencz cath. kanonok 1 frt. Lukács Béla 1 frt. Vahrman Mór 1 frt. Thury Gergely 1 frt. Miksa Elek orsz. gyűl. képviselő urak, 8 frt. összesen 30 frt. Nemes Sándor n.-paczali áll. isk. tan. 2-ik számú gyűjtő ivén: Bölöni Pál földbirt. 1 frt. Kun Samu gazd. tiszt 20 kr. Trunk József malom mester 10 kr. Szabó Lajos és neje üdv. gazd. 50 kr. Juhász Mihály föld. birt. 60 kr. Abos Zsigmond gazd. tiszt. 60 kr. Nemes Sándor áll. isk. tan. 50 kr. összesen 3 frt 50 kr. Tordáról Br. Kemény György főispán úr 5 frt. Z. Lahról Faluvégi Albert áll. kép. igazgató 1-ső számú gyűjtő ivén: Faluvégi Albert 70 kr. Faluvégi Albertné 40 kr. Faluvégi Erzsike 10 kr. összesen 1 frt 20 kr. A jelenleg nyugtázott összeg teszen 69 frt 70 krt. Elhelyeztük a m.-budasi kölcsön kisegítő takarék-pénztárba. Betett összeg ez ideig 220 frt. Isten oltárára jött az adomány; a nemes szívü adakozóknak egyházam nevében legyen forró köszönetem.

M.-Bodon, 1883. április 12.

Nemes Árpád, ref. pap.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLÁS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden boigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Efész. IV. 4.

Tartalom: Pünköst. (Sz. B) — A pünkösti lélek. Gönczi Jánostól. — A moldva oláhországi missió köréből. Láng Károlytól. — Törédék a magyar ref. ének — és isteni tisztelet történetéből (folytatás). — Kálmán Farkastól. — A testvér superintendentiák köréből: Br. Prónay Dezső bucsuja. A dunáninneni ág. ev. egyházkerület közgyűlése. — Az áll. ig. tanács üléséből. — Vidéki élet: Egy kis darab a kolozskalotai egyházmegye közgyűléséből. Valler Józseftől. — Külföld. Anglia, Olaszország, Oroszország, Amerika. — Különfélék. Nyilvános köszönet. — *Tárcza*: A természetben. Költemény Széchy Károlytól. — Vértanúk hamvai. Költemény. Longfellow Sámuel után Hegedüs Istvántól. — Néhány prot. egyháztörténelmi adata 16-dik sz. végéről. Rákosi Lajostól.

Pünköst.

Kolozsvár, 1883. május 12.

A természet minden esztendőben meghozza a maga törvényszerű változásait, a dolgok örök rendjének egymásra következő szakai szerint. Minden letelt körszak után megint ugyanazok a periodusok következnek s az erőt gyűjtő pihenést, ma épen ugy, mint évekkkel előbb, vagy utóbb, az ébredés, a kifejlődés s az érés szakai váltják föl.

Az ember-világ fejlődő életében vagy egyáltalán nincsenek ilyen körszakok, vagy, ha ismétlődő periodusok rendjén történik is az emberiség fejlődése, egy-egy körszak oly hosszú időre terjed s annyira rejtett és homályos ismertető jegyek által különbözik előzőjétől és követőjétől, hogy a véges emberi nem szűk korlátok között zárt látó ereje alig is foghatja be s az egy arasznyi lét tartama alatt annál kevésbé foghatja föl. Csak, ha sejtjük az óriási arányok szerint történő evolutio nagy hullámvetéseit s nem annyira az egyes tagok határozott körvonalaikat, mint inkább az elért eredmények közötti roppant különbséget vesszük észre s bár ezeknek alapján követeljük gondolkozásunkban a megfelelő létezését s az

új fejlemények magyarázatául az új tényezők közbeléptét, de az ez irányban folytatott fürkészésünk minden felé csak édeskevés sikerhez juttat s mi csak állunk, értelmünk erőtelenségének tudatában, az ezer és ezer csoda előtt, mely, elkezdve az élő sejt előállításától, föl az erkölcsi világrend megszervevényesebb problémáig, a lét ezerszerűségében ama lefátyolozott alak módjára gúnyolja tudásvágyunk tragicus tehetetlenségét.

De, ha van mégis az emberiség fejlődésének folyamán egyetlen határozottabban megkülönböztethető s egész külön mivolta által kiváló pont; ha látjuk tisztábaeskán valamely új körszak kezdetét, a mely határvonalként választja el az egész emberiségre kihatólag a multat a jövődőtől; ha van e nagy áradatban egy hely, a melyre rámutatva elmondhatjuk, hogy itt lépett közbe egy új, minden mástól és egyébtől elütő tényező, hogy hatását megérezze az egész következő periodus: ez a pont, ez a kezdet, ez a hely Jézus föllépte, ki első sorban ugyan mint csak vallás-alapító illeszkedik az emberiség fejlődő életét hajtó tényezők közzé, de ezt oly egyetemes módon s annyira minden irányban cselekszi, hogy működésében s ennek hatásaiban sokszorosán kimutathatók a kapcsolati pontok, melyek által és útján vele az attól fogva való fejlődés minden mozzanata, az emberiség történetében előállott minden változás lényegi összeköttetésben áll.

És hiában üldözé a gonoszság, hogy nem vala fejét hova lehajtania; hiában kereste halálra az önzés s szolgáltatatta át a bakónak az árulás; hiában törettetett meg csontja az Igaznak: nagy péntekre húsvét, húsvétra pünköst következett!

Jelen számunkhoz 1/2 iv melléklet van csatolva.

Epen ebben rejlik fensége az egyszer létbe lépett eszmének, hogy azt természeti erő többé föl nem tartóztathatja útjában, mely mindég emelkedőben, hatásának egész beteljesüléseig tart. E beteljesülés egyik másik irányban, talán, gátra találhat, de nem hogy megsemmisítették, hanem hogy erejét a szabadon maradt irányban még annál jobban kifejtse, a mint hogy az élőfa is két ágat hajt egy lemetszett vesszője helyett.

És az eszme e működése, mint minden természeti erőé is, emberi érzékek számára észrevehetetlenül történik, csak eredményeiben foghatjuk föl meglételének, hatásának tényét. A legerősebb górcső sem bírja érzékelhetővé tenni azt a folyamatot, mely a kicsinyke sejt önsokasító munkájában rejlik s annál kevésbé bonthatja föl az emberi gondolkodás az erkölcs-vallási lét ama processusait, melyeknek eredményei az emberiség ama fejlődésében állanak előttünk, melyet nemünk Jézus fölléptétől fogva napjainkig megfutott. A gyümölcsöt élvezzük, de a gyümölcs előállításának munkája láthatatlan.

E láthatatlan munka ünnepe pünköst.

Ma már nem sebesen zugó szélnek zendülésében, nem kettős tüzes nyelvek alakjában, sem más nyelveken való szólásban, nem jelekben, ha-

nem az eszme hatásában és megvalósulásában keressük s találjuk a világot átteremtő elv bizonyosságát. Az emberiség mindig szélesebb körre való terjedése és elmélyedése; a szavakba foglalt dogmáknak a szeretet, tettekben megvalósuló, dogmájává való átalakulása; a korlátolt emberi erőnek egy végetlen Hatalom megváltó segélyére való útaltsága: ime az eredmények, a tények, melyekben a láthatatlan munka magát kijelenti; ime a pünköst, mely hívogatja az egy Atya fiait, válogatás nélkül, az ő kezei alkotta templomba: a világba.

E hívogató szót még nem halljuk mindnyájan valakiknek szól, de mennyivel többen már is, mint ama „mintegy háromezer lelkek“! S a sokasodás, mely attól fogva szakadatlan folyt, következtetnünk enged a folyamat hátra levő felére, a körszak be nem zárulhatván, míg magába nem zárta az egész emberiséget.

Az lesz az örök pünköst....

Sz. B.

A pünkösti lélek.

Koronka, május 10.

„Akkor megtérének Jeruzsálembe a hegyről . és felmenének egy felső házba.“
Emberek elől félre vonulva, egymás között osztották meg

T Á R C Z A

A természetben.

Dús, iratos mező bolyongok,
Fris szél fürösztí arczomat,
Lelkem egén a terhes gondok,
Mint fellegek, elfoszlanak;
Fény és derű: a merre nézek,
A mély sikok, magasló bérczek —
Közel és távol
Ragyognak a pazér sugártól!
Lelkemben is fény és derű:
Hit és reménység ömlik el!
Isten csodáiba merül
Az áhitat gyönyörivel!

Ledülök a virágos fűre,
S virágos ág borul fölém,
Oly jól esik így, elmerülve,
Pihennem a Tavasz ölében.
Óh, felvesz a sugár, az illat,
S édes-büvös álomba ringat, —
Fel a a nagy égig
S egész világon véges-végig

Hívó lelkem csapongva jár,
Elfogja szent imádat;
S mikor megtér, mint a madár,
Dala buzogva árad!

Óh, égnek-földnek mennyi titka!
S óh, mily magasztos, mily remek!
Hitem forrása mély és tiszta:
Benne hiven föltetszenek!
A nagy teremtés láng-irása,
Egész világ titkos folyása, —
Mind érthetőek
Az Úr szaván hittet csüngőnek!
Csupa derű és csupa fény
Szent könyve minden kis sora,
Fenségesen ragyog elém
A pünkösti híres csoda!

Bizony az Úr szólott Péterrel,
S az ő szava örök-igaz!
Éveztedek sora pergett el, —
Az ő szava még mindig az!
Ki népeket emelve áldott,
Boldogított egy-egy világot,
Az ő szavával
Hatott minden időkön által

az apostolok azt a félelmet, mely úgy láttatá velök a világot, mint egy ellenük tömörült ellenséges tábor. Magukba vonulva, aggodalmak között töltötték azt a tiz napot, melynek minden percze a rettenés nyugtalanságát nehezítette szívökre. Lassan telt az a tiz nap, mert a kinzó félelem, mint a börtön, a perczeket órákká, az órákat napokká s napokat hetekké hosszabítja. Mikor pedig a pünköszt napja eljött volna, látának kettős tüzes nyelveket és megtelének szentlélekkel.

Csak az a kicsiny ház volt tanuja ama csodás jelenetnek, mely szélnek zendülésében, lángnak lobogásában hozta el a pünköshti lelket? A benépesült Jeruzsálemben, hol népek ezreinek szive dobogott föl ünnepi áhitatban, a nagy sokaságtól előzőnlött városban, hol minden szem a meny felé volt irányozva, csupán csak azok a félenken bujkáló apostolok látták a pünköshti lélek alászállását, mely akkor nagy hirtelenséggel lett az égből, mint egy sebesen zugó szélnek zendülése s csak azt a házat ölté be, melyben ők ülnek vala? Miként szállhatott le az a csodás tűz, hogy azt más észre nem vette? Hiszen valának Jeruzsálemben akkor minden nemzetségek közül, kik az ég alatt laknak s azok közül senki sem hallotta zendülését, senki sem látta lobogását. Csak néhányan tesznek tanuságot róla, s azok is olyanok, kiket egy ház szűk falai közé szorított a félelem. Mi módon szólunk hát így? Bortól részegedtek meg ezek!

S évezredek tünnek tova,
Nem változik az Úr szava, —
De mindig egy, de mindig az:
Örök-igaz! Örök-igaz!

Széchy Károly.

Vértanuk hamvai.

Luther Márton. *)

Bár dobd a játszi szélnek,
Sodorja bár a hab,
Egy kéz megőrzi, óvja
A drága hamvakat;
S a szerte szórt porokból
Közel s távolba' majd
Az égi hit vetése
Dusan sarjadzva hajt.

Az Úrhoz szállva röppent
Végső lehelletök;
H'ában ujong a Sátán,
Hogy porba estek ők.
Bár halva élnek, és zeng
Szavuk mint harsona,
A szent igével üzven
A nép álmát tova.

Hegedüs István.

*) E költemény alapeszméje Luthertől ered. Jelen alakjában Langfellow Sámuel írta át s mi is ez angol átdolgozás szerint adjuk. A szerk.

De várj, várj! Ne mondd tovább a kételkedés szavát!

Nézd azt a változást a félenk apostolokon, mely oly bátrakká teszi, hogy mindjárt kilópnak ama nagy sokaság közé, mely elnyelheti vala őket, mint kis patakot a tenger. Halldd azt a beszédet, mely oly fennköltlen hirdeti Jézus nevét, figyeid meg azt az áhitatot, mely oly meggyőző erejűvé magasztosítja a szájukból kiömlő igazságot, mely előtt a szivek oly ellenállhatatlanul nyílnak meg, mint virágok a napsugár előtt. S egy napon 3000-en hajtják fejüket a kereszviz alá s lesznek a mennyei igazság követőivé. Nézd, mint terjed, növekszik napról napra az egyház, mint szaporodik azoknak száma, kik Jézus nevét vallják! Szívből szívbe átpattan ama csodás tűz szikrája, mely lelkesít, buzdít. Oh, nézd, mily sokan lesznek a mennyei igazságnak a saját vértüktől ázott földön elhulló vértanúivá. Nézd azt az elszántságot, mely inkább összeroskadni kész a megkövező ellenség előtt, vagy eltüri testének megcsontítását, odalép a máglyák mardosó lángja közé, ott sorvadoz a börtön bilincsein; szembe megy az üldöztetés minden kinjaival, de el nem áll a mennyei igazság mellől és le nem veti ajkáról a Jézus nevét. Nézd azt a csodás erőt, mely üldözés, kínzás alatt ki nem fárad, el nem hal, sőt, mint palma a teher alatt, növekedik, szilárdul anyira, hogy végre trónon ülő hatalmasok szívébe is be tudja oltani a mennyei igazság magvát. Nézd mindezeket és hallgass ei a kételkedés szavával; ne mondd, hogy nincs pünköshti lélek.

Néhány prot. egyház-történelmi adat a 16-ik sz. végéről.

(Folytatás.)

Dávid F. először a széki (Doboka megye) zsinaton lépett a vallási küzdelmek terére, hol a Stankaróval folytattott és reá nézve győzelmes hitvita annyira megalapította hírnevét, hogy a péterfalvi egyszerű plébánost és besztercei tanodai igazgatót egyszerre hívta meg papjának a kolozsvári és szebeni egyház. Ő az elsőt foglalta el rövid habozás után, s papjává lett azon egyháznak, a melynek hívei mindvégig nagy szeretettel csüngöttek a bámulatos népszerűségre szert tett plébánoson.

Midőn a Kálvin tanai Erdélyben ismeretessékké lettek és a magyarok közül sokan annak követőivé: akkor Dávid F. is e felé hajlott, miáltal a Luther tanaihoz mereven ragaszkodó szászokkal éles meghasonlásba jött. Erdélyben csakhamar két irány támadott a protestansok között: egyik a Kálvin, másik a Luther nézeteit vallván magáénak. Az elsőt képviselte Kolozsvár és a magyarság, a másodikat pedig Szeben és a szászok. Nem is neveztetett másképen ezen két irány abban az időben, mint kolozsvári és szebeni vallásnak, melyek közül az első az enyedi zsinaton szilárdult meg és kapott új egyházalakulást, a mint láttuk.

Az 1564-iki enyedi zsinat oly messze kiható határo-

Igen, a püünkösti lélek most is él, most is munkálkodik, érezheted ezt saját magadon is!

Ha rád mosolyog a szerencse napja s a jóllét édes pohara csordultig van kezében és látod, hogy vágyaidat kielégíteni van miudened, szerezhetsz magadnak gyönyört, élvezeteket. De te határt tudsz szabni gyönyörnek, élvezetnek s nem méssz odáig, hogy szived megkövéredjék a dobzó-dásoknak miatta: ekkor benned a püünkösti lélek munkál, a józanság, a mértékletesség lelke.

Ha a csapások sűrű egymásutánban nehezdednek reád s mint Jób, megtör, földre ver a szenvedés terhe és a gúny, megvetés bántó nyilai ütnek újabb meg újabb sebeket rajtad s a mig szenvedsz, emelve a sors nehez keresztyét, nem kél ajkadon a zugolódásnak egyetlen panasza nem forr haragra szivednek egyetlen vércseppje: a mi ekkor sorsoddal szemben megadásra bír, a mi békéltet, csendesít: ez a püünkösti lélek, — a türelem lelke.

Ha a közjó érdekében tette szólítanak a körülmények, s bár munkásságodat más felé is kéri az élet, de te szolgálsz a közügynek is, s azon igyekezel, hogy eleget tehess itt is, ott is, s bár nincs kimérve a munka mekkorossága, de te téssz, a menyinyit tehetsz: a mi erre ösztönöz, tette késztet, ez is a püünkösti lélek, — a buzgóság lelke.

Ha a rágalom a gyűsítés mocskával szennyezi becsületedet; ha barátod elhaságed lett; ha rokonod elpártól tőled, s a csufolónak ül székébe és te, kire szennyet kent a mocskos nyelv, ki ellen fenyegetve emelkedik az

zatai után rohamosan fejlődnek az események az ev. ref. egyház történelmében oly fontos szerepet játszott Dávid F. és Blandrata élettörténelmében, mert ők nem tudtak megállani azon magaslaton, a hova csak nagy küzdelemmel és fáradsággal jutottak el, hanem az enyedi zsinat nagyszerű sikerei által mámorba ejtett lelkök még magasabbra törekedett szállani, a mely törekvés, pillanatra ha sikerülni is látszott, ez csak azért történt, hogy a siker csalóka fénye által egy oly sikamlós lejtőre csalogassa a vakon előre rohanókat, a honnan előre nem látásuk kérielhetlenül taszította le az alól tatóngó örvénybe. Blandrata menekült ugyan, de oly áron, mely csirájába fojtotta meg környezetének iránta táplált becsületét, mivel addigi legjobb barátját árulta el és jutatta élethosszig tartó sanyaru fogságra.

Az 1568-iki tordai zsinaton ugyanis már ugy találkoztunk velök, mint hatalmas védőivel és oltalmazóival az itt megszilárdult és törvényesen harmadik sectának elismert unit. vallásnak, a mely már ekkor oly nagy kiterjedést öltött, különösen a minden rendkívüli iránt élönk érdeklél viseltető székelyek között, hogy ezen zsinat tulnyomó többségét határozottan a székely székek falvainak papjai képezték.

Midőn pedig a tordai zsinat tartatott, akkor már Kolozsvár polgársága meg volt nyerve az unit egyháznak Dávid F. által, ki a gyulafehérvári gyűlésen tette először vita tárgyává az Isten személyi egységének és háromságának

előbb ölelő kar s csúfolni kezd a szeretet hazudó ajak, — mig keserű könnyeket hullatsz titkos magányodban s följajdulsz a méltatlan bántások alatt, mert vérző szived fájdalmasokkal nagyobb, semhogy elnyomhatnád, — de megbántód, ellenséged engesztelő szóval fordul hozzád, s te feleded a sértést, elfogadod a feléd nyújtott jobbot a mi ekkor munkál benned, ez is a püünkösti lélek, — a megbocsátás lelke.

Ha szived sugalma csöndes otthouod körében maraszt; ha tieidnek ölelése jobban boldogít, mint a hiúság vásárterének minden nyerevénye; ha örömet tudsz találni még a csekélységben is, mit tieidnek keze nyújt; ha kicsiny házad, melyben érted dobbauó szivek lüktetnek, kedvesebb neked mindennél és ha itt, e kis körben, mintha bűvös kéz érintene, fölszárad könnyed, behegged sebed s úgy érzed, hogy elégedett vagy és egy mosolyban, egy kézszorításban kárpótlást találsz az élet küzdelmeiért, fáradalmáiért: a mi tégedet így boldogítani tud, ez is a püünkösti lélek, — a szeretet lelke.

Bár milyen legyen sorsod, bár mit kelljen elviselned, mig nem tévedtél a bűn útjára, hanem a szentnek, igaznak, jónak állsz szolgálatában, mindig érezni fogod a szent lélek erejét és áldását. S egész életed, minden cselekedeted azt bizonyítandja, hogy a püünkösti lélek: isteni lélek.

Gönczi János.

kérdését; és saját — e tárgyra vonatkozó nézeteit oly ügyesen tudta ellenállhatatlan szónoklata cifra köntösébe öltöztetni, mikép annak rendkívüli hatása az emberi szivre oly gyujtó erővel bírt, hogy alig egy év leforgása alatt sikerült neki a kolozsvári cziviseket tanának megnyerni, a mi oly gyorsasággal ment végbe, a melyet magok az áttért polgárok is aligha tudnának megfejteni.

Fénypontját az unit. vallás a János-Zsigmond áttérésével érte el, mert ez alkalommal az udvar kegyeit hajlászó és a fejedelmi pompa és fény kábító sugaraiban csillogni szerető főuraink is csoportosan tértek át az új egyházba, miáltal annak tekintélye, befolyása nem csekély mértékben nevedett. De János-Zsigmond halála után már ev. ref. fejedelmek ültek a kormányzó székre, a mely alkalommal az érdekből unitáriussá lett főuraink tanácsosnak találták újlag köpenyt fordítani és az ev. ref. egyházba visszatérni. Ennek pedig természetes következménye az lett, hogy az unit. egyház tekintélye — tagjainak elpártolása miatt — rohamosan súlyodott, ereje pedig fogyni kezdett. Ez utóbbi tekintetben nagyon sokat tett az is, hogy a fejedelmek ez időben nem mulasztották el az unit. egyház tagjait tőlük telhetőleg üldözni, a mely törekvésökben elősegítette őket igen nagy mértékben az, hogy a szombatosok felekezete is épen ezen időben ütött fel Erdélyben fejt, a mely sectával nem mulasztották el azonosítani az unitáriusokat, miáltal üldözésüket — megtalálván így a szükséges ürügyet — a törvény védpaíza alatt folytathatták.

(Vége köv.)

A moldva-oláhországi missió köréből.

Plojest, 1883. máj. 6.

Két éven át többnyire galaczi és brailai egyházköz-
községeink rendezésével voltam elfoglalva. Amaz ismeretes
két iparlovag által felizgatott kedélyeket lecsillapítván, a
megzavart békét ismét helyre állítottam s az egyházköz-
ség működését rendes mederbe tereltem. A harczfolyamán meg-
ütközéssel kellett tapasztalnom azt, hogy itt, e szomszéd
államban, alig néhány mértföldnyire Erdélytől, az osztrák-
magyar monarchiának olyan konzulai is vannak, kiknek fo-
galmuk sincs Erdély egyházi kormányzó-testületének hatás-
köréről, sőt azt sem tudják, hogy itteni reform. egyházköz-
ségeink minő egyházi és politikai védelem alatt állanak,
minek igen természetesen az a szomorú következménye lett,
hogy az igazgató tanács által a zavargók megfékezésére
diplomatiái úton tett lépések nem vezettek s nem is ve-
tethettek a kívánt eredményre, midőn a volt galaczi főkon-
sul, a külügyminisztérium tudakozódására, a különben is
hosszadalmas diplomatiái eljárást méginkább meghosszabbí-
zandó, azt az esetlen kitérő feleletet adta a bukaresti kö-
vetségnek hogy: „a galaczi egyház független sza-
bad egyház, s mint ilyen, semminemű egyházi
testülethez nem tartozván, az erdélyi igaz-
gató tanács fennhatósága és felügyelete alá
sem tartozik.“ Nem tudom, hogy honnan vette a fő-
konzul ezt az információt, tény azonban hogy püspök úr
többször közvetlenül is védelmére kelt a konzulatusnál ga-
laczi egyházközségünknek, s magam is nem egyszer bang-
sulyoztam a főkonzul előtt hogy nálunk, reformatusoknál
nincs független egyházközség s egyes egyházközség nem
is lehet független és hogy a missiói egyházak az egyetemes
magyar ref. egyház közmegegyezésével az erdélyi egyház-
kerület felügyelete és igazgatása alá adattak. Mindezeket
azonban a főkonzul nem akarta megérteni és elhinni, s
végre is, miután a román hatóság közbelépését sem eszkö-
zölhettem ki, kénytelen voltam a nép által megtisztított
a parochialis épületet a betolakodóktól, miáltal minden to-
vábbi zavarnak elejét vettük, s ez időszerint példás béke
és egyetértés uralkodik Galacson, s az iskola is igen szép
virágzásnak örvend, Nagy Sándor derék és buzgó tanítónk
vezetése alatt. Az új galaczi főkonzul Boleszlavszki lovag
már egészen másként fogja fel az ügyet, mint hivatali előde;
az ő tudományos képzettségéről, igazság-szeretetéről, hosz-
szas utazások által szerzett tapasztalatairól, mindjárt hi-
vatalba lépése kezdetén, igen sok szépet és jót hallottam, a
napokban pedig volt szerencsém mindezekről személyesen is
meggyőződni, midőn galaczi egyházunk ügyében a főkonzul
urat meglátogattam. A főkonzul úr nemcsak hogy a leg-
nagyobb előzékenységgel fogadott, hanem biztosított arról
is, hogy mindenben, mint az egyházi ügyben másként nem
is lehet, az igazgató tanács határozataihoz fogja magát
tartani, s minden előfordulandó egyházi ügyben kifogja
kérni véleményemet, s viszont felszólított engem is, hogy,
há valamiben szükségem lesz a konzulatusra, minden hoszas

bevezetés és levelezés mellőzésével egyenesen és röviden
hozzá folyamodjam s azonnal elintézi ügyünket. A főkonzul
ezen magatartása, örömmel jelezhetem, nagy biztosíték arra,
hogy galaczi egyházközségünkben a rend, béke és nyugalom
nem fog egyhamar megzavartatni. Fogadja a főkonzul úr
itt, e helyen, őszinte köszönetemet azon örömről, melyet
nekem s galaczi egyházunk békeszerető jobb tagjainak ezen
magatartásával és fennebbi nyilatkozatával szerzett. Egyéb-
iránt három hó leforgása alatt meglátogattam Moldvában
szászúti egyházközségünket egyszer, galaczi és brailai egy-
házközségünket kétszer-kétszer. Mindhárom helyen ünnep
és vasárnapon jelentem meg, s igen szép számú közönség
jelenlétében tartottam isteni tiszteletet és osztottam urva-
csorát. Legközelebbi utazásom célpontjait Calarás, Turnu-
szeverin és Krajova képezendik. *)

Láng Károly.

T ö r e d é k

a magyar ref. ének — és isteni tisztelet történetéből. **)

-- Házások összeadása a XVII. században. —

(Folytatás.)

Ismervén már a XVI. század két nagy reformátorának
e ténykedés körüli eljárását, — lássuk, miként fejlődött ez
tovább a következő században. — Ez időből is két író ör-
demli meg leginkább figyelmünket, Melotai és Samarjai.

Az elsőt méltán mondhatjuk Melius, az utóbbit Hel-
tai követőjének a ceremóniákban, — s itt a copulatiónál,
míg Heltai nagyon is egyszerűen jár el, Samarjai már sok-
kal több sallangot aggat e functiona!

Melotai eljárása következő

1. A házasulandókat közönséges helyen predicatio után,
vasárnap ki kell hirdetni, — hirdetés nélkül senkit se sza-
bad össze adni, mert a hirdetés oly hit tétel mely által
a házasulandóknak nemzetségük, álltuk, erkölcsük, csele-
kedetük, természetük és magukviselete „szem eleiben
kél“. — Sokan ezért irtóznak a hirdetéstől, de a lelki-
pásztornak sem adományért, sem kedvért, sem atyafiságért,
a hirdetést nem kell elmúlatni.

Hirdetni így kell „Házasulandó személyek t. i.
N. N. vötte N. N. ha valaki az keresztyének közül ezek
között oly dolgot tudna, mely miatt a sz. házasság meg-
bontatnék, és a keresztyének megbotránkozhatnának, tarto-
zik jó idején lelke ismeretinek kötelessége alatt hírré tenni.“

Tanítás a házasságról, melyben keményen meg van
róva a pápai papoknak élete „kik a sz. házasságot tiltják,
és ők maguk örök nőtlenségre esküttének, azonban ágyaso-
kat, sütő-fűző, mosó safarinákat tartanak, avagy nem ör-

*) E látogatásokról t. barátunk szintén tudósításokat ígért
lapunknak, melyeknek mindig készséggel adunk tért, mert szolgál-
latot véltünk tenni ezáltal úgy a missió ügyének, mint t. olvasó-
inknak.

A szerk.

**) L. lapunk 16. számát.

Szerk.

dögi tudományt tartanak-é, mint sz. Pál mondja felőlök I. Tim. 3.“

Az asszonyal való bánásmódra nézve kissé szelidebb tanítást ad Meliusnál, mert ezt mondja: „vétkeznek a fenevad természetű férfiak, kik meg nem gondolván az asszonyi állatoknak erőtelen voltukat, mód nélkül tagolják az ő feleségeket.— Nem azt mondjuk, hogy vétkekért meg ne dorgálják, s ha érdemlik ostorral vagy vesszővel meg ne sújtolják, hanem amaz megdübödést tiltjuk mely miatt a pogány sem kegyetlenkedhetnék rajtuk inkább, mint némelyek feleségeken, kiknek nem elég az vessző, de baltával, vizes istrárgal és akármí keresetlen fával roncsolják bénítják feleségeket.“

Az asszonyok magaviseletéről adott tanítás után pedig ezt mondja: „vétkeznek ez ellen amaz engedetlen, szófogadatlan asszonyiállatok, kik Simon—Birák akarnak lenni, hogy ők hajtsák elől az lovat, sőt gyakorta az kuczikból, az hamu-székről akarnak rogulát szabni az ő férjöknek, az asztalfőre.— Vesszőt asszonykának, — mert hosszú az ő haja, rövid az elméje.— De ez is nem igen kicsiny erkölcstelenség némelyekben, hogy az ő férjeken beszédekkel mordszavakkal, s nem tudom micsoda szokott rossz mester-séggel, sok emberek jelenlétekben tesznek bosszút; — oldal tetem mit zörgesz?“

A tanítás után: „fogják meg egy más kezét, és ezt kérdjed: úgy vagyon hogy én a ti szabadságtokban és egymáshoz való szeretetekben nem kételkedem, de mindazonáltal, hogy az jelen való gyülekezet előtt nyilvánvaló legyen szabadságtok

elsőben te tüled férfi azt kérdem, a te igaz hitedre, melylyel elsőben az élő istennek, azután ez te kezeden levő személynek tartozól, ha ez kezeden levő személyen kívüli másnak házasságnak okáért adad-e kezedet, hitődet avagy nem? másodsor azon te hitedre kérdelek ha szeretted-e?“

A nőhöz ugyan e kérdések intéztetnek. —

Eskü forma; Az igaz isten, ki az Atya, az Fiú, az Sz. Lélek, teljes Sz. Háromság, egy bizony örök isten, tégedet úgy segéljen az te igaz hitődben, hogy az kezeden levő személyt szereted, szeretetben hozzád veszed örök feleségül, és hogy azt holtodiglan, holtáiglan sem egészségében, sem betegségében, sem semminemű nyavalyában, hitetlenül el nem hagyod, vele türsz, szenvedszl Isten téged úgy segéljen.

A nőé ugyan ez —

Benedictio: Az Ábrahámnak, Izsáknak, Jákóbnak ura istene, áldjon meg titeket a ti házasságtokban az igaz tökéletes szeretettel, fiakkal, leányakkal, hosszú élettel, lát-hassátak fiaitoknak fiait, és minden lelki-testi áldásait szál-lítsa ti reátok és az ti maradékaitokra, ti utánatok. — Ámen. —

Ezekután következő 4 kérdésre felel meg:

T. A házasság olyan sacramentum-e mint az úrvacsora?
2. Régenten a házások csak meg hiszik vala egymást mi az oka, hogy méltán ilyen erős hittel köteleztetnek egyben?

3. Miért nem szabad az igaz vallású keresztyén embernek pogányt, vagy egyéb idegen valláson levőt feleségül magának venni?

4. Miért nem szabad egynél több feleséget venni? lám az ő testamentomban ugyan nyájjal volt feleségek némelyeknek?

Samarjai eljárása:

A tulajdonképeni eljárás előtt, elég bőven adja a házasság-kötés körüli szabályokat, egyházunk véleményét a házasságról, röviden a következőkben

1. Szabad mindenkinek házasulni. Vagy a szüzességnek állapotjában maradni, kivétel nélkül, — az emberi társaságot nem kell megvetni, sem klastromak, sem remeteségekben élni, hanem kinek-kinek a közönséges társaságban istennek és felebarátainknak atyafiai szeretettel szolgálni.

2. Egyházi rendtől a házasság nem tilos, bár mind köz- mind egyházi emberek, ha úgy akarnak maradni, szabad akaratjuk szerint cselekedhetnek.

3. Ne házasuljanak, kik arra alkalmatlanok, akár természet szerint, akár ördögi téteményből, s így az esztelenek ragadó bélpoklosok.

4. Özvegyek, ifjak, vének magán állapotben maradhatnak, ha tisztán és szentül élhetnek, de inkább házasuljanak, mint bujálkodásra vetemedjenek I. Cor, F.

5. Senki más parochiabelit meg ne eskessen, a maga parochiájabeli felől is szorgosan tudakozódjék a szülőktől, rokonoktól, násznagyoktól: kicsodák, mirészüek a házasságra menendők? a leány 14. a férfi 18. év előtt nem copulálható, a véneket is copulálhatni, mert segítségért és más illendő kért meg lehet a törvény szerinti házasság, ha idegenek és jövevények, hozzanak nemzetségükről és származásukról hiteles levelet, a rabságra vitettek nejei 7. év előtt nem léphetnek mással egybe, megtudakozandó, ha vajjon szabad akaratból adják-e magukat a házáséletre? ha valaki erőszakkal vagy titkon lop el leányt, nem szabad összedni, nincsen-e köztük „akadály“ vérszerinti atyafiság, rokonság, sogorság, komaság, vagy más személyhez való elkötelezettség? azokért a gyülekezetben kikell őket hirdetni háromszor, midőn pedig hihető dolognak ítéltetik, hogy a kihirdetésből némely gonosz emberek zavart csinálnának, ha bizonyos a pap, hogy akadály nincs köztük), „három vagy négy hiteles ember előtt, hirdetés és pompa nélkül összedhatja őket.“

6. A hirdetés formája: predikatioját, vagy egyéb szolgálatát végezvén az egyházi ember, így szóljon: „A keresztyén anyaszentegyháznak jó szokása szerént, ujonnan házasuló személyeket hirdetek; tudva légyen mindenkinél, kik itt jelen vannak: hogy a mi keresztyén felebarátunk N. N. (akkor nevéen nevezi) leányát vagy özvegyét N. N. Istennek segítségéből akarja magának házas társul venni, ilyen tiszteletes embernek (akkor nevéen nevezi), kiknek bizonyos napon ezután leszen esküvésük. Arnak okáért intünk mindenedeket, hogy ha valaki ezek között valami atyafiságot, sogorságot, komaságot, vagy akármí egyéb akadékat tudna, a mely miatt ezek között a házasság meg nem lehetne, ez

mennél hamarabb adgya értésünkre, erre pedig intünk először, (ha ez az első kihirdetés) másodszer (ha a második), harmadszor (ha ez a harmadik.)

7. Ha idegenek jönnek esketésre, bozzanak a paptól engedély levelet, ha nem volna ott náluk pap, a násznagyokat kell hírek szerint megvizsgálni a házasulandók felől.

A házasulók szülei, rokonaik, vagy tutoraik egyező hírével léphetnek csak elő, és személyesen.

9. A házasság eleje a kézfogás, gyűrű váltás vagy egyéb ajándékozás.

10. Kézfogás és egyezés között bizonyos időt kell rendelni, ha ez idő alatt valamelyik fél nagy bűnbe esnék, mint házasságtörés, gyilkosság, lopás, tolvajlás, váljanak el, s a jegyet tanuk előtt adják egymásnak vissza, hitletétel előtt a jegyesek együtt ne lakjanak, ha azt cselekednék, érdemek szerint való erős poenitentia tartás nélkül az egyházi ember őket ez oltár elé ne bocsássa.

11. Atyafiak és rokonságok között tiltjuk a házasságot negyed izig, úgy a sógorok között is, botránkozásnak eltávoztatásáért a komák között való házasságot sem javalljuk.

12. Keresztyénnek pogány, zsidó vagy eretnekkel egybe kelni nem szabad.

13. Egynél több feleséget (vagy megfordítva) tartani nem szabad.

14. A házastárs mellett ágyasokat és egyéb tisztátalan személyeket tartani nem szabad.

15. Mielőtt egybekelnének a paphoz járjanak tanúságra.

16. A szabad és összeillő személyeket hittel adjuk össze holtig való társaságra, hit nélkül (eskü nélkül) senkit össze nem adunk. Javalljuk, hogy a házasulók esküvés előtt meggyónjanak és megáldozzanak.

17. Imádkozunk érettök és áldjuk őket a régieknek szokásuk szerint.

18. Elmegyünk velök „a menyegzői lakadalomban.” Lakadalom tartás tilos: vasárnap, a három fő ünnepen, — adventől viszkeresztig, — bőjt elsővasárnapjától honnét aztán nyolczad napig és pünköst előtt való héten.

18. A házas asszonyok fejüket befödik, viselvén annak jelenségét, hogy a férfiaknak hatalmukba adattak. I. Cor. 11. 10.

20. Az új házásokat nem kísérik a templomba, mert ezelőtt már megtanítottuk és intettük őket.

21. Szabadságukban vagyon a házasoknak, hogy bőjtölésnek és isteni szolgáltnak okáért bizonyos ideig magukat megtartóztassák, de úgy, hogy az ördögnek okot ne adjanak a kísértésre, az apostol tanítása szerint. I. Cor. 7.

(Vége következik.)

Kálmán Farkas.

A testvér superintendentiák köréből.

Br. Prónay Dezső bucsuja.

(A dunántúli evang. egyházkerület közgyűlésén.)

Győr, április 11.

A dunántúli evang. egyházkerület felügyelője, báró Prónay Dezső, egyetemes főfelügyelővé választatván; a tegnapelőtt Győrött tartott rendkívüli egyházkerületi közgyűlésen előbbeni állásáról lemondott.

Miután főt. Karsay Sándor superintendens emelkedett hangú imáját egy szépen összhangzott egyházi karének előzte meg, ezután br. Prónay Dezső, mint a közgyűlés világi elnöke, megnyitotta a gyűlést és bucsubeszédében egyházkerületi felügyelői állásáról leköszönt, különösen kiemelve, hogy azon évtized alatt, melyben a kerületnek felügyelője volt, minden tekintetben az egyetértést tapasztalta; hogy működése nem volt hasztalan, azt egyedül a kerületnek köszönhetette, miután mindig a legönzetlenebb támogatásban részesült. Búcsút mond a kerületnek, de különösen főt. Karsay Sándor superintendenstől, mint egyházi elnöktől, búcsuzik el meleg hangon és őt az egyházkerület figyelmébe ajánlja.

Ezután Karsay Sándor superintendens az egyházkerület nevében bucsuzik el br. Prónaytól, előadván, hogy a mely idő alatt Prónay vezette a kormányzatot az egyházkerületben, meg volt a hivatalos buzgóság mindenben; kifejté, hogy a szilárd, férfias jellemű, a szívet megható nyájasságú felügyelőnek bölcs elnöki tapintata mindenütt érezhető volt az egyházkerületben; az elnöki székét soha el nem hagyta; valahányszor sérelmeket szenvedett az egyházkerület, tapintatos felügyelője azonnal orvoslást keresett az illetékes helyen.

Érintette nemes szívének folytonos áldozatkészségét; azzal vigasztalódik meg a kerület, hogy, amit vesztett Prónayban, azt az egyetemes egyház nyerte meg; kéri őt, hogy tartsa meg a kerületet nagyrabecsült kegyeiben.

Utána Káldi Gyula az egyházfelügyelő, Tatai az esperesek részéről, Müllner Mátyás, soproni lyceumi igazgató a tanári kar nevében bucsuzott el Prónaytól. Utóbbi kiemelte azt, hogy Prónay a nevelés szent ügyének mindenkor képzett pártfogója volt. Ezután még Gyurátz pápai lelkész a gyámintézet nevében bucsuzik tőle, mint annak világi elnökétől, kéri, hogy legyen továbbra is annak zászlósa.

Mindezekre br. Prónay Dezső röviden, de benső érzéssel köszönetet mond és az egyházkerület részére 500 frtot ajánl fel, mely összegből 100 frtot a tanári nyugdíjalapra, 100 frtot a gyámintézetre óhajt fordíttatni, 300 frtot pedig a kerület szabad rendelkezésére bocsát. Szavait hosszantartó éljenzés követte.

Ezután Karsay Sándor superintendens indítványára a közgyűlés br. Prónay Dezső felügyelői minőségben majdnem egy évtized alatt szerzett érdemeinek jegyzőkönyvileg leendő megörökítését és a felajánlott 300 frtnak a tanári nyugdíjalaphoz leendő csatolását egyhangulag elrendel-

ve, az új felügyelő választására vonatkozó kérdések tárgyalásába bocsátkozott.

(A dunánineni evang. egyházkerület közgyűlése.)

Pozsony, április 11.

A dunánineni evang. egyházkerület tegnapelőtt megtartott közgyűlésének fő tárgya volt, hogy a kerület az egyetemes gyűlésre képviselőket küldjön ki. De e tárgyon kívül oly dolgok merültek fel a nyitrai esperesség részéről az egyet. főfelügyelő esküjének módosítását illetőleg, melyek méltán feltűnést kelthetnek, mert az esperesség fellépése in optima forma bizalmatlansági szavazatot jelent a főfelügyelő iránt.

A gyűlés délelőtt tíz óra előtt nyitott meg. Egyházi elnök: Dr. Geduly Lajos szuperitendus. Világi elnök: Szentiványi jelen nem léteben, Mossóczy Lajos. Jegyzők Trsztjénszky Ferencz, Michaelis Vilmos és Leska. Jelen voltak: Osztrólczy Géza, Vasskó Endre, Schneller István, Masznyik Endre, Baltik, Hurban, Hódzsa, Freytag, Fürst, Ritter, Sziklay és mások.

Miután az esperességek képviselői igazolványukat előmutatták, Baltik lipcsei esperes tótul szólal meg s Geduly Lajos nem rég megtartott jubileumára vonatkozólag előadja, hogy a jubileum alkalmával ki nem fejezhette üdvözlését, azért most üdvözlő esperessége nevében az ünnepeltet, Geduly meghatva válaszol s beszédét zajos éljenzés követte.

A képviselők kiküldetése előtt a gyűlésen az egyet. felügyelőnek adandó utasítás, melyre szokás szerint megesküszik, jött most szóba. Az eskü-formulán már régóta nem történt változtatás. Zsedényi, br. Radvánszky egyazon esküt mondták el. Vajjon a mostani főfelügyelő is ez esküt mondja el? — Ez volt a kérdés.

Leska, a nyitrai esperesség küldötte szerint a nyitrai esperesség azt kívánja, hogy az egyet. főfelügyelőnek adandó utasításába, melyre megesküszik, betétezzék: 1. hogy symbolikus hitvallásunknak védője lesz, 2. gondja lesz reá, hogy az egyház politikai pártok üzemlővé ne váljék s a politikát az egyház ügyeibe nem csempészi, 3. arra törekszik, hogy a nemzetiségek minden tekintetben kielégíttessenek: minden az ev. egyházban létező nyelv iránt különbség nélkül igazságos lesz.

Jeszenszky: A régi esküformula mellett kell megmaradnunk. A nyitrai esperesség javaslata felesleges, mert meg vagyunk győződve a felügyelő hitéről, s mert tudomása szerint a politikát az egyházba eddigelé — kivéve épen a nyitrai esperességet 1849-ben — senkisémetem vonta be. Egyházunkban a nép nyelvén történik az oktatás s igehirdetés, azonban az országos nyelvről nem szabad megfellebbeznünk. Különben a javaslat felett dönteni a jelenlevőknek, nem lévén mandatumuk ez ügyben az esperességek részéről, nem áll hatalmunkban. (Éljenzés).

Richter Ede szenvedélyesen a javaslat ellen szól, mert az a felügyelő iránt való bizalmatlanságot jelenti. Baltik lipcsei esperesnek nincs megbízása ilyenek felett határozni, de

a dologhoz személyesen hozzájárul. Mossóczy: A jelenlevőknek semmi megbízásuk sincs a nyitrai esperesség javaslata felett dönteni, mert az egyes senioratusokon át sem ment. Dr. Geduly superitendus: Nem tartja opportunusnak ennek elfogadását, mert minden esetre fel fogja kavarni a nemzetiségi kérdést. A javaslat ellen szóltak még: Bodiczky, Ritter s Sziklay. — Ennek folytán a nyitrai esperesség indítványa elvetetett.

Ezek után a közgyűlés elhatározta, hogy a budapesti egyet. gyűlésre menő küldöttség, a felügyelőnél tisztelegvén, kifejezést fog adni annak, hogy maradjon a felügyelő eddig is, a mi volt: tántoríthatlan híve egyházának s igyekezzék annak javát, nem tekintve személyt s nemzetiséget, mindenha ápolni.

Ezzel a gyűlés véget ért. A nyitrai esperesség nyilván pánszláv tendenciájú kívánságát emlékiratban fogja az egyetemes felügyelőnek előterjeszteni.

Az áll. ig. tanács üléséből.

Kolozsvár, 1833. május 6.

Jelen voltak: főt. Nagy Péter püspök, mint elnök, Gyarmathi Miklós, Lészai Ferencz, dr. Szász Béla, dr. Kolozsvári Sándor, Parádi Kálmán tanügyi előadó, Bodor Antal titkár, Szabó Ádám szémvő.

Az egyházkerületi végzés értelmében a keleti domesztika f. évi. kamatjából kiosztásra kerülő 1000 frt tárgyában, az illető egyházmegyék részéről beküldött véleményekből az ig. tanács arról győződve meg, hogy legtöbb esetben, nevezett alap rendeltetése nem helyesen fogatott fel, a midőn egyes egyházközségek időszerű szükségének — építkezések, javítások, adósság, adóhátrálék stb. — fedezésére is igénybe kívánják venni a házi-pénztár segélyét; holott ezen pénzalap első soru rendeltetése a nemzetiségi és felekezeti szempontokból veszélyeztetett egyházközségek állandó segélyezése: ezen okon a főt. egyházkerületi közgyűlés előtt ajánlatba hozatik, nevezett összeg állandó segélyképzés definitív megszavazásának a jövő egyházkerületi közgyűlésre elhalasztása s jelen alkalommal a m.-ilyei beszoigáló pap 60 frt, a paczali pap 50 frt fizetés pótlék, a bethfalvi ny. pap 50 frt nyugdíj-pótlék, a csitfalvi papi fizetésre 250 frt, a balázsfalvi mesteri fizetés pótlására és az egyházk. folyó költségeinek fedezésére 20—20 frt, a mihályfalvi papi fizetés pótlására 30 frt, az egyhk. folyó költségeire 10 frt évl segély, — Abafájának pedig 250 frt templomépítésre, Kundanak 200 frt ugyanarra és Babucznak 60 frt adósság törlesztésére, egyszersmindenkorra kiutaltatni, indítványba hozatik.

A felvinczi egyhk. vendéglőjének 3 egymásutáni évre, évi 301 frton haszonbérbe adása, helyben hagyatik.

A sz.-szolnoki egyházmegyében a tanítók részéről egyházkerületi képviselőségre legtöbb szavazatot nyert Kerekes József és Kónya László közül, utóbbi visszalépvén: Kerekes József nyilvánított képviselőnek.

A borbereki egyhk. papi dözma kárpótlási tőkéeje után kirott egyenértékű illeték tárgyában, a felfolyamodás nem igérkélvén sikeresnek: a mellékelt okmányok leküldetnek t. esperes aához.

A hadad-nádasdi egyhk. módosított papi díjlevele a egyházkerületi közgyűlés jóváhagyása fenntartásával helybeu hagyatik.

Incze Ferencz, medvési lelkesz afa. értesítettik, hogy pénztárnok felhivatott, számára a 127 frt 61 kr, tized-kárpótlási és kamarai járandóság, illetmény kiadására.

A pánczélcehi egyháztagnoknak, a papi földek megmivelése helyett felajánlott napszám tétel engedélyezését tárgyzó kérelme — a felterjesztés hiányos volta miatt — nem teljesíthető.

A „Sztotyori“-féle orvosnövendéki ösztöndíj Bodor Zsigmond II-éves orvostan hallgatónak ítéltetett oda.

A mult évi egyházkerületi közgyűlés határozata értelmében a papi-fizetés minimumául 400 frt megállapítása ajánltatik a főt. egyhker. közgyűlésnek, eltekiutve attól, ha a felekezeti és nemzetiségi szempontok ezen elvtől leendő eltérést, nem tennék szükségessé.

A kepe-megváltás ügyében az egyházmegyék véleménye figyelembe vételével a kepe részletes megváltásának engedélyezése a főt. egyhker. közgyűlés előtt ajánlatba hozatik.

Az inprudens papok dislocatioja kérdésének, az egyházmegyék összhangzatos véleménye alapján, a napirendről levétele javasoltatik.

A mult évi egyházkerületi közgyűlés 26 jkvi sz. a. kelt határozata értelmében, az egyházmegyék részéről, az egyházmegyei gyámintézeti számadások felküldése kérdésében fölterjesztett vélemények alapján: igazgató tanács az kományokkal felszerelt számadások felküldését tárgyzó indítvány napirendről levételét ajánlja a főt. egyházkerületi közgyűlés figyelmébe, s egyszersmind javasolja, hogy az özv.-árvai gyámintézetek tőkéei kezelésére nézve is az egyházi tőkéei kezelését illető szabályok tétessenek kötelezőkké.

május 7-én.

Jelen vannak: Főt. Nagy Péter püspök, mint elnök, Gyarmathi Miklós, dr. Szász Béla, dr. Kolozsvári Sándor, Parádi Kálmán tanügyi előadó, Bodor Antal titkár, Deák József pénztárnok, Szabó Ádám számvevő.

A Debreczenben tartott zsinat 276 jkvi sz. a. kelt határozatával a köznevelés és közoktatás szervezését az egyetemes conventhez tevén át: az igazgató tanács collegiumaink tantervének az országos középiskolai tanterv szerinti átalakítását s közelebről az átmeneti intézkedések megtételét, az egyetemes conventnek e tárgyban teendő intézkedéseig elhalasztásra ajánlja a főt. Egyházkerületi közgyűlésnek.

Az 1884-ik évi költségvetés jóváhagyás végett, azon kijelentéssel terjesztik az egyházkerületi közgyűlés elő, hogy a jelen pénzviszonyok mellett — s annál inkább később — az egyházkerületi pénztár tőke-csonkítás nélkül a kiadásokat fedezni képtelen, mely okon a bevétel és kiadás közti egyensúly helyreállítása iránti intézkedésre az egyházkerületi közgyűlés fölkeretik.

A zsinati törvények életbeléptetése ügyében javaslat-tétel végett kiküldött bizottság munkálata alapján, a zsinat által kimondott elv — a kivételes esetekben az egyházkerületi közgyűlés intézkedési jogának fenntartásával — elfogadtatik.

A sz.-udvarhelyi ref. főtanodának N.-Galambfalva községében 5 $\frac{1}{2}$ h. 2,70 □-öl terület 152 frt 90 krron megvásárlása engedélyeztetik.

VIDÉKI ÉLET.

Egy kis darab a kolozs-kalotai egyh. megye közgyűléséből.

Mákó, 1883. ápril 23.

Köszönettel tartozom e becses lap tisztelt szerkesztőjének, nagytiszteletű Szász Domokos úrnak, mivelhogy nem sajnálta egy hozzá intézett kérdésre, a f. é. 15. számban, nekem nyilvánosan választ adni. És örömmel rovom le e tartózást, ezennel nyilvánosan, mert e válasz bensőmnek megingott erkölcsi egyensúlyát helyre állítá.

Valami homályos sejtelem bennem is élt, hogy ennek így kellene lenni. Gondoltam is, hogy nem lehet más helyes felelet: a mátrikuláért a pap felelős. De sem eszem helyességében, sem az igazságban, nem lehetett teljesen biznom.

A kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegye ápril 8-lán 1883-ban, egy határozatával az elé a dilemma elé, állított: vagy én nem vagyok képis az igazságot fel fogni: — vagy pedig a közgyűlés határozata ellenkezik az igazsággal. Ha az igazság az én felfogásom határán kívül van, — mi szomorító és leverő e tudattal élni és lézengeni az emberek között! Ha az ember saját magában nem bizhatik, van-e valami, a mi pótolni bírná e drága kincset, az önbizalmat? Ha egyébre nem törekszik, csak az igazság megismerésére, és erre képtelen, nem czélszerűbb-e egyáltalában lemondani e törekvésről is? Együnk és igyunk, mert holnap meghalunk! Azok a kik az igazságot fel bírják fogni és létesíteni is tudják, valósítsák, — nekünk gyarlóknak, e részben semmi miszszionk. De hát, most ez egyszer, ez eset nem áll; adandó alkalommal, igaz, hogy bekövetkezhetik... A mátrikuláért a pap felelős.

Áll a másik eset: a közgyűlés határozata ellenkezik az igazsággal. Igen, de ez lehetetlen. A mit a közgyűlés határoz, az mind igazság. Megengedem. De csak azon egy esetben, midőn a tárgy, melyről határoz elkerülte a törvény figyelmét, és semmi sem lévén róla, akár így határoz, akár amúgy — határozatának állani kell. Jobb a gyarló világosság is a setétségnél. Azonban, ha oly kérdés felett kell intézkedni, a melyet a törvény már eldöntött — már akár ősz gyakorlat, akár irott törvény által — határozhat az igazság ellen. De minthogy ez esetben az igazság és törvény egy, az igazsággal ellenkező határozat önmagában semmis. — Így kell ennek lenni mindenütt, a hol törvény uralkodik. Itt nem lehet ellenkező nézet.

Én és mások is, a kik, természetesen kissebbségben maradtunk, kifejtettük az igazságot. De hát nem volt egyéb mit tegyünk. Azt képzeltem, hogy az igazság nincs személyhez kötve, és nincs személytől megtagadva, hanem általános emberi tulajdon. És azt képzeltem, hogy az igazság nem lát senkit és semmit, mert be van kötve a szeme. Biz ez gyarlóság volt tőlem. Kár volt ez utópiákat nem hagyni a collegium falai között. Ilyen történelem előtti korba illő nézettel a mai napon az ember elmaradott az általános míveltségtől, felfogástól.

Hanem, hogy a dologra térjek, így történt. Egy mátrikula megázott a papi ház fedele roszzasága miatt befolyt víztől. Sem pro sem contra nem teszek semmi megjegyzést. 1882-ben a tavaszi közgyűlésen e tárgy fenn-forogván, szükségesnek ítéltetett, hogy az ázás következtében használhatlanná lett mátrikula le másoltassék. Nem voltam jelen a gyűlésen, csak hallomásból s a mostani gyűlésen történelektől írom. Az határozatot, hogy az elromlott mátrikula lemásolása költségeit viselje a kurátor. Micsoda indokolással történt nem tudom, — nem is tartozik a dologra. Curiosum gyanánt feljegyzem, hogy ez indítvány ellen nem szólott más, csupán egy kántortanító. Hanem hát a kántor született ellensége a papnak. És tudhatja-e egy kántor, mi a helyes? És ponálhat-e egyedül egy gyűlésnek?

Idáig a dologgal semmi közöm. Sem határozó többség, — sem igazság felett desperáló kissebbség — nem voltam. Csakhogy a dolognak folytatása akadt. A gyűlés határozata nem ment teljesedésbe. Az elromlott mátrikula ma is el van romolva. S bár hazudjak, de valószínű, hogy a jövő évi tavaszi közgyűlésnek lesz alkalma e tárgyban újból is, és így harmadszor, határozatot hozni. Hogy miért nem ment teljesedésbe, magam nem tudom eldönteni. Nem volt-e a ki végrehajtsa? Nem volt a ki e végrehajtásnak engedelmeskedjék? Vagy, mikorra végrehajtásra került volna a dolog, kitűnt, hogy a gyűlésen a tárgy ujságától félrevezetett közvélemény tévedett, s a végrehajtó közeg nem akarta a gyűlés tekintélyét csonkítani azon esetben, ha a végrehajtott nem akart volna engedelmeskedni, — hanem inkább újabb megfontolásra akarta kérni a gyűlést, hátha idővel jobb tanács származik. Elég hogy nem ment teljesedésbe. Az ok maga keveset határoz. A folytatás oka nem az volt, hogy „miért? Hanem az, hogy „nem.“

Az 1883. ápril 8-diki közgyűlésen a can. vis. jelentésében azt mondta, hogy a helyszínén tett tapasztalatok alapján, az egyház meghallgatása után, azon intézkedést tette, hogy a mátrikula számára való papírt vegye meg az egyház — miután ajánlkozott olyan jó szívű lelkész, a ki azt ígérte, hogy díj nélkül lemásolja a mátrikulát, a curátort feloldozta a sérelmes határozat alól. Világos, hogy a can. vis. nincs felhatalmazva, hogy a közgyűlés határozatait megmásítsa. Azonnal is értésére adatott. Mindjárt kezdett világos lenni a dolog. Felelet nem is végérvényesen tett intézkedést, hanem a gyűlés jóváhagyása reményében. S a gyűlést megkéri, hogy a múlt évi határozattal szemben, hagyja helyben ez intézkedést. Egészen helyes. Így semmi

kifogás sem lehet a törvényes szín ellen. Hát helyes. Maradjon a visitáció intézkedése. Felelet „nem helyes.“ A mit a gyűlés elhatározott nem lehet megváltoztatni. Végre kell hajtani. Ezt már nem hallgathatom el. „Soha, semmi körülmény között nem felelős a curátor a mátrikuláért (közbe szólás „ezt már hallottuk, tudjuk“) — ez igazság, s az igazságot nem lehet elég sokszor ismételni, és ha a gyűlés belátta, hogy a multkor tévedett, ma szabad mást határoznia“. Ha nem bizony a gyűlésnek nem volt szabad mást határoznia, mert a többség nem engedte.

Eddig a történet. Ekkor tökéletes világosság lett a kérdésben. Én, a mint történt, nem vettem el belőle, nem tettem hozzá. Nem is teszek rá itt a végén semmi megjegyzést. Hanem elég érdekesnek véltem a közlésre. Igaz, hogy a határozat bensőmnek erkölcsi egyensúlyát megzavarta. De hát e zavarodottság kevés ideig tartott. Ismét világos lett előttem, hogy a mátrikuláért a pap felelős. Köszönet érte.

Valler József.

KÜLFÖLD.

— **Olaszország.** A pápa a rituális gyilkosságról. A „Moniteur de Rome“ a husvéti ünnepek előtt, a szent atya rendeletére, Jacobini bíbornok és pápai titkár következő nyilatkozatot tette közzé: „Miután közeleg a zsidók husvétja, a szent konzisztorium nevében ezennel kihirdetjük: miután mi a talmud tartalmát és a zsidó vallási törvényeket pontosan ismerjük, meg vagyunk róla győződve, hogy az a vád, mely azzal gyanúsítja a zsidókat, hogy husvétra keresztényvérrel élnek, hamis és hazug. A zsidóknak mindeneműl vér használása el van tiltva, az állatok és madaroké is; mennyivel inkább hát az emberé.

— **Oroszország.** Babonás felekezeti. Sajátságos babona uralkodik az orosz bezpovovczik, e pap nélküli szekta tagjai közt Archangelszk környékén. E szektánál a dohányzás és burnotozás szigorúan el van tiltva. A tilalom megszegőit, úgy hiszik, a tulvilágon különös büntetések fogják érni. E bűnhődés emlékezetet az ó-görög szizifusi mondára. A dohányzók ugyanis külön ördög felügyelete alatt roppant kötömeget hengeritenek fel magas hegyre. Ha e munkát teljesítették, meg vannak szabadítva. A dohányzókra nézve tehát lehetséges a megszabadulás, a burnotozás bűne azonban nagyobb s így a büntetés is erősebb. A tobákolók a kötömeget a hegyre fel hengerítvén, mielőtt annak végpontjához érnének, ellentállhatatlan tobákolási vágy szállja meg orrukat. E pillanatban meg jelen egy ördög burnót szelenczéből egy csipetet kínál. A bűnhődő vágyának nem birellent állni, vesz egy csipet burnótót, mire a kötömeget újra a mélybe rohan. És ez ismétlődik az örökkévalóságig.

— **Amérika.** Magyar térítő a dakota-indiánok közt. Pacséri Kanovics Géza magyar szerzetes jelenleg az amerikai dakota-indiánok közt sze-

rez hiveket a katolikus szentegyháznak. Egy levelében érdekes dolgokat ír ama népfajok életéről és többi közt a „Hiszekegy“ dakota fordítását is közzéteszi. E fordítás ekkép szól: Wakantauka ateyapi taku owaszin okihi mahpiya maka ko kaha, hena wicawala; Jezus Christ, einhinteu wanjidan Itancan anyanpi Mari witasnaun tancau kin etanhan icage Woniya Wakau ecyatanhan Pontius Pilát nighau Jézus kakije, can susbecakau okatanpi, taga hagi unkau nagi yakonpi kin ecta iyaye, Atkuku Wakatautauka otapa eciyatanhan iytatukaheciyataukau hikta, ga nipi tapi ko iwanwicayakakte, hena wicawala. Woniya Wakau Katolik church wakau, Okodakiciye wakau, woahani pajujupi kiu, utaucaupi piya icigapicta, owihanke wanice cin unnipi kta, hena ovas wicawala. Amen.

Anglia. A vasárnap. A vasárnapot az angolok családi körükben távolról sem ünneplik meg ma már olyan szigorúan, mint hajdanában; mindazáltal minden muzeum, képtár, kiállítási helyiség — színházokról, zeneszarnokokról nem szólva — be van zárva úgy, hogy napi munkáját kipihenő nem tehet mást, mint hogy vagy a templomba megy, vagy a korcsmába. Ennek természetes következménye a templomok erős, de a korcsmák még erősebb látogatottsága, mely utóbbi a közerkölcse valami nagy hatással nem lehet. Nagyszámu fölvilágosított s társadalmi állásánál fogva befolyásos férfiú, kik között egy egyházi főméltóság is van, tekintettel e körülményekre, nyolcz évvel ezelőtt alakított egy „vasárnapos társaságot“, melynek czélja eléri azt, hogy vasárnapokon a csöndesen szórakoztató mulatóhelyek nyitva maradjanak, különösen olyanok, melyek a népet a korcsma látogatásától elvonhatják. E tekintetben már sokat elértek; nyáron a nyilvános kertekben zenekarok játszanak; több magántulajdont képező képcsarnok e napon nyitva van s azokat a lakosság, mely különben máskor hozzá nem jut, nagy tömegekben látogatja, örülve, hogy megismerheti az annyira féltékenyen őrzött műkincseket. Körülbelül a „vasárnapos társaság“ ülést tartott. A kérdést szabadelvű szellemben behatóan megvitatták, végre egyhangulag azt a határozatot fogadták el: „fölkérni ő felsége kormányát, hogy tekintettel a London külvárosai és Dublinban vasárnap is nyitva tartott képtárak és muzeumok roppant látogatottságára, — ezentul minden államköltségen fenntartott muzeumot, képtárt, csarnokot nyitva tartson“ Ezenkívül elhatározták, hogy a nemzetközi halászati kiállítás bizottságát fölkérik, a kiállításnak vasárnapon is nyitvatartására.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1883. május 12.

A kolozsvári ev. ref. collegium mennyiség-természettani tanszékére folyamodtak; betöltésére, az ig. tanácsnak a kijelölő bizottságban képviselésére dr. Szász Béla és dr.

Kolozsvári Sándor nevezettek ki. Bartha Zsigmond, N.-Enyedről; Berényi János, Zilahról; Bod Sándor, Sz.-Udvarhelyről; dr. Fodor Ferencz tanársegéd, a kolozsvári m. kir. tudomány egyetemen; Sárkány Lajos, Kolozsvárról; dr. Solymosi Lajos, főreal iskolai igazgató, Sz. Udvarhelyről; Szathmári Ákos, Becskerekéről és Szontágh Gusztáv tanárok.

— Az állandó igazgató-tanácsnak az 1883. évi május 16-ik és következő napjain tartandó egyházkerületi közgyűlés tárgysorozatára vonatkozó javaslata. 1. Ima. 2. Elnöki megnyitó beszéd. 3. Az állandó igazgató-tanács által az egyházkerületi közgyűlés igazolt tagjairól egybeállított névsor felolvasása. 4. Az ujonnan választott tisztviselők felisketése. 5. Egyházkerületi képviselők igazolása. 6. Segédjegyzők kinevezése. 7. Bizottságok kinevezése: a) indítványok átvizsgálására és véleményezésére, b) kérvények átvizsgálására és véleményezésére, c) sérelmi ügyek átvizsgálására és véleményezésére, d) teendő feliratok és felterjesztések szerkesztésére, e) az egyházkerületi pénztár megvizsgálására, f) püspöki kezelés alatt álló pénzekről vezetett számadások megvizsgálására, g) a Királyhágón túli testvéregyházkerületek jegyzőkönyvei átnézésére, h) szavazatok beszédésére, i) az 1884. évi egyházkerületi költségvetés megvizsgálására. 8. Tanári választásra kijelölő bizottságba a hátralevő 2 évre n. Vályi Pál helyére egy tag választása. 9. Választások sorozatának megállapítása. Választandó: a) a magyar reformált egyházi közalap állandó végrehajtó bizottságába egy rendes és egy póttag, b) egyetemes tanügyi bizottságba 4 rendes és 2 póttag (1881. évi convent 113. sz. határozata alapján), c) közföltörvényszéki tagok, d) házassági föltörvényszéki tagok, e) igazgatótanács ügykezelése megvizsgálására a három tagú bizottság, f) egyházkerületi számadások megvizsgálására három tagú bizottság, g) kolozsvári collegium mennyiség-természettani tanszékére tanár, h) széki egyházmegyéhez és enyedi egyházközséghez főgondnok, szebeni egyházmegyébe algondnok. stb. 10. Tárgysorozat megállapítása. 11. Püspök afának évi működését tárgyzó jelentés. 12. Az állandó igazgatótanács évi működését tárgyzó jelentése. 13. Tanügyi előadó jelentése. 14. Az igazgató-tanács előterjesztése a kolozsvári collegium három tanszékének rendszeresítésére s a mennyiség-természettani tanszék betöltésére vonatkozólag. 15. A zsinati törvények kihirdetésére vonatkozó javaslat. 16. Az állandó igazgató-tanács javaslatai: a) egyházkerületünk házipénztárából 1000 frt évi segély kiosztása tárgyában, b) országos segélyalpnak egyházkerületünkben életbeléptetésére vonatkozólag, c) a kepeváltásági alapokból az egyházi hivatalnokok kepejének részleges megváltását tárgyzólag, d) a papoknak közkereseti eljáráson kívüli áthelyeztetésére vonatkozólag, e) az egyházmegyei özv. árvai gyámintézetek számadásai felülvizsgálása tárgyában, f) a szervezeti törvény módosítására nézve, g) a zsinati és conventi költségek fedezésére vonatkozólag, h) gyula-fehérvári papi kamarai javadalom nagyobb összegének 1882. évre az abrudbányai templom felépítésére fordítására nézve, i) püspöki kezelés alatt állott tőkepénzeknek központi ke-

zelés alá vétele tárgyában, *k*) a vasárnapoknak szorosabb értelemben vett megünneplése tárgyában. 17. Bizottságok jelentései *a*) az igazgató-tanács ügykezeléséről, *b*) egyházkerületi számadások felülvizsgálatáról, *c*) az 1884-ik évi költségvetésről, *d*) az egyházkerületi pénztár vizsgálatáról, *e*) indítványokról, kérvényekről és sérelmi ügyekről. 18. A kibocsátandó ifju lelkészek számbavétele. 19. Az ifju lelkészek ünnepélyes felszentelése. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának Kolozsvárt, 1883. máj. hó 3-án tartott üléséből. Nagy Péter, elnök. Bodor Antal, titkár.

— **Búcsuzó lelkész.** Fájdalmas és érzékeny jelenet színe helye volt a budapest-zimonyi vasut laczházai indóháza e hó 5-kén délután. Egy egész református gyülekezet vált ott meg szeretett lelkészétől, Könyves Tóth Kálmántól. Utja az indóházig a hála és ragaszkodás diadalutja volt. Mintegy 50—60 kocsin, körülbelül 4—500-ra menő népség követte, hogy „isten veled-“et mondhasson neki, hogy hallja még egyszer és utoljára szavát. Az indóháznál Kóváry László mondott a gyülekezet nevében búcsuzót, mire az hosszasan válaszolt. Magának szép koszorút, nejének csinos bokrétát nyújtottak át a növénydek leánykák.

— **Új keresztény felekezet Brassóban.** Brassóban egy furcsa vallási gyülekezet alakult, mely a Bolgárszeg egyik házában szokott összegyülni imádkozásra. Mindenki a felekezet tagja lehet; a fő: „dolgozni és imádkozni.“ Nagyon rajongók és szelídek. *M a k e c z* vagy *m u k k e r* a nevök. Tagjai németek és szászok. Este összegyülnék az imaházba és ájtatoskodnak. M. hó 13-án valóságos ostrom alá fták őket imaházukban, hogy miért: nem tudni. Mint mondják azért, mert valami kíváncsi is be akart oda menni, de a kaputól elkergették; ebből pörpatvar, csoportosulás lett; a lezsaluzott ablakokat fölfeszíték, az imaházba köveket dobáltak. A hívek semmi védelmet nem tanusítottak.— A *m u k k e r* vallás terjesztői a biblia szószerinti értelmére támaszkodnak és hitsorsosaiknak megtiltják a dohányozást, a szeszes italok élvezetét és a disznóhús evést. Az egyházi szolgálat az éji órák alatt történik. Az egylet már három év óta áll fenn; nem régen a belügyminiszteriumhoz küldötte fel alapszabályait megerősítés végett, de az engedély megadása helyett egy rendelet jött, mely szerint az imádkozás órája alatt a rendőrség hatoljon be templomba, oszlassa fel s a felveendő jegyzőkönyvet terjeszték fel.— A rendőrség nagyon nehezen jutott be a jöllehet 7 bejáratot is találtak. Templomuk padozatja fel van szaggatva, s lépten-nyomon nagy gödrök ásva; a falzaton, az ágyak párnáin kereszték vannak, hogy az ördög ne uralkodhassék rajtuk. A fogason számtalan, úgynevezett muszka-vászon kabát függ, melyeket a vallásos szertartás alatt felöltötenek. Van egy-egy halálfő, mely mesterséges úton jár és beszél; „medium-“nak nevezik és szerintök egy tag jelentkezésénél nyilatkozik, hogy bevehető-e vagy nem.

— **Az izraeliták anyakönyvének vezetése ügyében.** a vallás- és közoktatási miniszter rendeletet intézett a törvényhatóságokhoz. Útal abban mindenekelőtt a panaszokra, a melyek az izraeliták anyakönyveinek rendetlen vezetése miatt felmerültek. Minthogy a rendetlenség főoka leginkább abban rejlik, hogy az anyakönyvek vezetésével megbízott egyének gyakran megbízhatlanok, felhívja a miniszter a törvényhatóságokat, hogy a területükön levő minden egyes izr. hitközségben az alkalmazott anyakönyvvezető — legyen az rabbi, vagy más egyén — képessége és megbízhatósága iránt meggyőződést szerezzenek s azok alkalmazhatósága vagy elmozdítása iránt mielőbb jelentést tegyenek. Együttal értesítendő az izraelita hitközségek, hogy jövőre anyakönyvvezetőül csak oly egyének választhatók, a kik legalább a polgári iskolát, vagy a gimnázium, vagy reáliskola négy alsó osztályát sikerrel végezték; továbbá, kik az állam hivatalos nyelvét annyira birják, hogy azon képesek az anyakönyveket vezetni; végre, kik képesek magyar állampolgárságukat igazolni, feddhetlen előéletűek s oly foglalkozást nem űznek, mely az anyakönyvvezetéssel össze nem egyeztethető, minő például a házalás, korcsmárosság, stb.

— **Titkos antiszemita egylet Budapesten.** Istóczy Győző, a heves vérű antiszemita országgyűlési képviselő — egy fővárosi napilap közlése szerint — a német antiszemita pártok programjainak egyikét sem vallja magáénak. Istóczy legújabbán az antiszemitizmust inkább nemzeti, mint csupán általános nemzetközi ügynek tekinti, melylyel minden állam legjobban „otthon“ foglalkozhatik. E felfogásból kiindulva, két hónappal ezelőtt több ismert antiszemita közreműködésével Budapesten titkos antiszemita-egyesület alakult, mely hetenként kétszer összejöveteleket tart. Emez egyesület tagjai már 100-nál többen vannak, köztük országgyűlési képviselők, magasrangu állami hivatalnokok, papok, törzstisztek, vasuti igazgatók stb. Az összejövetelekre nyomtatott meghívók küldetnek szét zárt borítékban, a tagok nevei, valamint a tanácskozások, a legnagyobb titokban tartatnak. A meghívók: „Estélyre való barátságos összejövetel“-ről szólnak. Az összejövetelek egy elsőrangú szálló (Hungaria) egyik külön termében tartatnak. A titoktartás oly nagy, hogy nemcsak minden hirdapíró elvileg ki van zárva, hanem minden oly egyén is, kiről csak távolról sejthető, hogy hirdalappal összekötetésben van, az egyesületnek tagja nem lehet s az összejövetelekben részt nem vehet. (E „titkos egylet“ hiréből úgy látszik csak annyi a való, hogy némely „antiszemiták“ együtt szoktak vacsorálni.)

Nyilvános köszönet.

A háromszéki takarékpénztár legközelebbi közgyűlése, jótékonykezélu adakozásai között, 15 frtot szavazott meg egy, a *s e p s i s z e n t g y ö r g y i S z é k e l y M i k ó - C o l l e g i u m* ban tanuló, teljesen szegénysorsu és kitűnő növendék számára. Mely szives adományért a nevezett takarékpénztárnak az előjáróság nevében e lapok útján is meleg köszönetét fejezi ki Szepsiszentgyörgyön, 1883. május 7-én. — A collegium igazgatósága.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLÁS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Eféz. IV. 4.

Tartalom: Püspöki jelentés. (Felolvasta az egyházker. közgyűlésen főt. Nagy Péter.) — Töredék a magy. ref. ének- és istentisztelet történetéből. (Vége.) Kálmán Farkastól. — Tanügyi jelentés. (Előterjesztette az egyh. ker. közgyűlésen Parádi Kálmán, tanügyi előadó.) — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése. — Külföld. Franciaország. — Különfélék.

Püspöki jelentés.

(Felolvasta Nagy Péter, püspök, az egyhker. közgyűlés május 16-án tartott ülésén.)

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Közel egy év folyt le, a mióta egyházkerületünk közgyűlésének i. t. tagjait e teremben üdvözölni szerencsés voltam; az egyén életében sokat jelent egy év, mert, ha eseményekben nem is gazdag, de egyike azoknak az időszakoknak, melyekből a legkedvezőbb esetekben hetven, vagy kivételesen legfőlebb nyolczvan juthat a halandó részébe; a kinek pedig minden vagyona hetven, vagy nyolczvan forint, arra nézt fontos esemény ez összegnek egygyel-egygyel való apadása. Másként áll ez testületekkel, a melyek lételének nincs ily szük korlát szabva és viszont másként azzal az egyházzal, a mely azének vallja tanát, a ki teljes joggal elmondhatta: „az ég és föld elmúlnak, mint a ruha megavutnak, de az én beszédem megmarad“. És mégis, habár ez intézmény életében egy-egy év nem is több, az idő nagy fővényórájában lesiklott egy-egy porszemecskénél, nekünk, a kiknek az esztendőök osztják részekre, időket, nagyon is érdekünkben áll minden esztendő határkövénel megállani és számot vetni, valjon csak helyt állott, haladott, vagy épen hanyatlott az ügy, melynek szolgálatában állunk, hogy a nyert eredmény szerint tudjuk megbírálni eljárásunkat s meghatározni a jövőben követendő irányt. Ezért teszi egyházkerületi köz-

gyűlésünk főbb mozzanatát az illetők jelentése egyházközsegeink, iskoláink ugy anyagi, mint szellemi állapotáról.

Jelentésemnek a tisztelt tagok között kiosztott nyomtatott része mindenek előtt a lefolyt év egészségi kedvezőtlen viszonyát tünteti fel; ugyanis, míg 1881-ben a szülöttek száma 2543-al multa felül a halottakét — a mi egyházkerületünk összes lélek számának nem egészen 0.008 része — e szaporodási százalék 1882-ben negyed részére szállott; mert ebben az évben a szülöttek száma, csakis 812-vel multa felül a halottakét, a mi mind össze csak is 0.002 szaporodást mutat. Elszomorító eredmény!

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés, nem a mi tetszésünkre van bizva az idők járása s ennek folytán a járványok keletkezése, valamint jobbrészent nem tőlünk függenek azok a csapások, a melyek élet-útunkon bennünket érnek; azok, hitünk szerint, a sorsunkat intéző végtelen jószág és bölcsesség parancs-szavára hallgatnak; de hogy, valamint a csapásokat magunkviselete súlyosbithatja, vagy elhordozhatóbbakká teheti, szintugy a járványos esztendőök mérgét és így áldozataink nagyságát bizonyára mérsékelhetjük, ha felhasználjuk azokat a segédeszközöket, elővigyázatokat, melyeket a tudomány kutatásai nyujtanak és a melyeket a tapasztalat sikeresnek tanusított. De erre multhatatlanul megkivántatik egyfelől az általános miveltségnek bizouyos foka, másfelől a kellő rendőri szabályok.

Itt a kormánynak kell elől menni, az egyháznak pedig a kormány intézkedéseit, törekvéseit, a mennyiben rajta áll, melegen istápolni. Ezért, midőn a folyó év elején vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltósága felhívását vettem, hogy lelkeszi pályára készülő ifjaink rendes tantárgyai közzé, ha lehető, vétessen fel a közegészségtan alap-elvei előadatását, nem várva be a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés határozatát, — utólagos jóváhagyása reményében — megtaláltam n.-enyedi

Jelen számunkhoz $\frac{1}{2}$ iv melléklet van csatolva.

Bethlen főtanodánk m. előljáróságát, hogy a miniszter ur e nagyon czélszerű felhívásának eleget tenni igyekezzék. A főtanodai m. előljáróság készséggel járult felkérésemhez, s már a folyó tanév 2-ik felében theologiai akadémiánkon a medicina pastoralis szakképzett egyén által ideiglenesen előadatott.

E kitérés után nyomtatott jelentésem adatai során megyek tovább; a tankötelesek száma 3566-al, a tanulóké 2914-el nagyobb a múlt évinél és így a tanulók számában közel 1%-nyi növekedés mutatkozik; csekély ugyan, de haladás. Vajha minden évben hasonló jelezhetnénk! Ekkor, habár lassan, de messzire haladnánk.

A mi a vallás-változtatás következtében származó népingást illeti, a mérleg részünkre ebben az évben is előnyös, mert a hozzánk tértek száma 122-vel haladja meg az eltávozottakét. A vallás-változtatás természetes következménye a lelkiismeret szabadságának. Ohajtaudó, hogy mindig, mellékes érdekektől menten, csak a meggyőződés eredménye legyen.

Az építkezések előhaladó mozgalmak, az ajándékozások, ha nem is sokkal mulják felül az evangyeliumi özvegy-asszony filléreit, áldozatkészséget tanúsítanak. Istennek hála, ez a rovata sem üres folyó évi jelentésemnek. Örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy, úgy az egész egyházkerület, mint a magam nevében, meleg köszönetet szavazzak mindazoknak, a kik egyes adományaitkat letették a szent ügy oltárára.

És itt alattvalói hódolatteljes szívvél, hálásan kell fölemlítenem koronás királyunk ő Felségét, a ki, magán pénztárából, hozzá folyamodó több egyházköztségünket kegyeskedett legmagasabb adományaival megörvendeztetetni.

A keresztyén egyház nagy elve, a kölcsönös segély, nem maradt ez évben is figyelmen kívül, mert a testvér egyházkerületektől, valamint mi kaptunk, hasonlólag adtunk is szegénységünkől kitelhetőleg. Az ekkép feunforgó összegek, igaz, hogy nem nagyok, de annyiban még sem jelentéktelenek, a mennyiben a kölcsönös jó indulat és egymás terhének hordozására való készség bizonyítékai.

(Vége köv.)

T ö r e d é k

a magyar ref. ének és isteni tisztelet történetből.

— Házások összendása a XVII. században. —

(Vége).

22. Tökéletesebb és szentebb életnek okáért nem engedjük, hogy a hittal összekötött házások egymástól elváljanak

23. A kik pedig igaz és törvény szerént való házasságban nem élnek, vagy a házasság kezdetitől szinte 7 évig tehetetlenek, „az olyanoknak, feleségeik ha kívánják, az egyházi sz. széken, közönséges ítéllettel elválasztjuk őket egymástól.“

24. A házassághoz alkalmatlan férfinak nem adatik

többé szabadság új házasságra, hanemha gyógyulását érzi; az ép nőnek pedig szabad férjhez menni.

25. A kik törvénytelenül, a magak gonosz vakmerőségükből elhagyják egymást, nincsen szabadságuk a házasságra, sőt a magistratus erős büntetésével kényszerítesse nek együtt lakásra.

26. A paráznától az ártatlan fél, ha válni akar, szabad, — ha hozzá áll, (midőn a magistratus a bűnösnek megkegyelmez) teheti; de a paráznaságban lélegzett fél előbb a kiszabott penitentiát magtartsa, mindenek láttára és magát „megjámborítsa.“

A Copulatio formája s rendi:

Az egyh. ember, az oltár eleibe szállítván az illetőket, mondja: Atyának, Fiunak és a vigasztaló Sz. Lélek úr istennek nevében légyen a mi mostani tanuságunk és sz. cselekedetünk.

Jelen levők felelnek: Úgy légyen.

Körösztýóni tiszteletes házasságra menő személyek, minek előtte, az istennek sz. törvénye és az anyaszentegyháznak jó szokása szerént, a ti következendő házasságtoknak egyességére és erősségére megesküdnétek, a jelen levő körösztýének előtt, kik mindnyájan bizonyági lesznek a ti törvény szerént való házasságtoknak, annak előtte némi némi kérdésmire jó lelkiismeretetek szerént megfeleljétek:

1. Téged Péter (ha oly becsületes személy, Péter uram) kérdelek az egy élő istenre és a te körösztýén igaz hitedre, hogy ha valakinek másnak ez Anna asszonyon kívül (ha özvegy, ahoz kell alkalmazni) adtad-é kezedet hitedre a házasság fejében, avagy kötelezted-é magadat valakinek másnak, avagy nem tettél-e valakinek másnak fogadást, hogy őtet házastársul elvészed?

Felel a férfi: Nem adtam, nem köteleztem, nem tettem fogadást.

2. Ismétlen azt kérdem tőled azon igaz körösztýén hitedre, ha tudod-é valami vérszerént való atyafiságotat, rokonságotat, sógorságotat ez Anna asszonnal?

Felel: Nem tudom.

3. Azt kérdem tőled jó Péter uram, ha szereted-é ez Anna asszonyt?

Felel: Szeretem.

4. Azt kérdem, ha akarod-é hozzád venni ez Anna asszonyt Isten törvénye szerént éltig való házastársul?

Felel: Akarom.

Hasonló 4. kérdés Anna asszonyhoz is.

T a n i t á s : 1. Megértsétek, minémű okokért rendeltem isten a házasságot, az össze illendő emberek között.

2. Miképen kell tisztességesen és üdvösségesen élniük a jó házásoknak?

Bőséges tanítás 11. lapnyi; ezután ima, ennek végzetével mond az egyh. ember:

Fogjátok immár egymás kezét és mondjátok utánam a hitet, mondjad elsőben jó Péter uram:

Isten téged úgy segéljen, Atya, Fiu, Sz. Lélek, Sz. Háromság egy bizony isten, hogy ez Anna asszonyt szereted és, az istennek törvénye szerént, éltig való házastár-

súl hozzád véssed és holtodig, s holtáig, semmi nyavalyájában, sem jó szerencsében, sem gonosz szerencsétlenségében, el nem hagyod, mindenben gondját viseled, isten tégedet úgy segélyen.

Hasonló képen te is jó Anna asszony mond utánam: (hasonló eskü). — Ezután

Míg kezek összefogva vagyon, az egyházi ember az ő jobb kezét azoknak kezekre tévén, azt mondja:

Én, istennek méltatlan szolgája és az ő szentséges titkainak sáfára levén, e ti körösztyén hitetek és esküvéstek által, az én egyházi hivatalom szerint mostan egybe adlak titeket, a sz. házasságnak egyességére, s elválhatlan házasságra, Atyának, Fiának és Sz. Léleknek nevében, hogy titeket, kiket Isten már egyben adott, az ember egymástól el ne válasszon. Ámen.

I n t é s Megemlékezzetek erről teljes életetekben, a mit mostan, istennek színe előtt állván, a jelen levő körösztyének előtt, hittel és nagy esküvéssel egymásnak fogadtatok és cselekedettel azt mind holtig beteljesítették.

Á l d á s: Áldjon meg titeket az Atya mindenható úr isten, tegyen benneteket egymás szeretőkkel, hosszú életűkké, hogy láthassátok fiaitoknak fiait és élhessetek istennek tisztességére s örök életetekre. Ámen.

A jelenlevők felelnek: Úgy legyen úr isten.

*
*

Látjuk, hogy **S a m a r j a i** még a XVII. században is mennyi czeremoniát csinált, holott **M e l o t a i**, ugyanezen korból, már sokkal egyszerűbb, s bizonyosága annak, hogy az evangéliumilag reformált egyház, evangéliumi egyszerűség s tisztaságra törekedett.

E czerimoniálékat — eddigi tapasztalataim szerint — más vidékeken nem is használták, mint épen a **M á t y u s f ö l d i** (Bars, Hont, Esztergom, Komárom, Nyitra, Pozsony megyék egy része) ekkleziákban. — Általában Samarjai agendájának nem volt nagy elterjedése és hosszú élete, mert más vidékeken **Heltait** és **Meliust**, majd az evangéliumi egyszerűség és tisztaságra törekvő **Melotait** használták, de meg mert a mátyusföldi (Trencsényi Csák Mátéről nevezik így) ekkleziákban lakott református magyarokat **Pázmán Péter** népelelől kiirtotta, s helyökbe pápista tótokat telepítettek; — Halas, Szabadszállás (a Kis-Kunságban), — Áporka, Mijosháza (Pestmegyében), Duna-Szentgyörgy (Tolna megyében), az elkergetett, kifosztott magyar népből alakultak, úgy fogadták keblükbe a bujdosókat. — Az udvardi **Cserna** (őreg anyám is ezek közül való), — **Sárosi Nagy**, — **Tököli Gál**, — **Enyi Dömötör** sat. nemes családok nevei mind arra a vidékre vallanak.

Samarjai agendája az egyház irodalom terén a maradást képviseli, korlátolt téren mozgott, az emberi találományokkal nem mert, vagy nem tudott szakítani, a haladó protestáns szellem által túlszárnyaltatott, mely haladó szellem sem az ő, — sem **G e l e i i r t ó z t a t ó G r a d u a l j i** által nem engedé magát lebilincseltetni. — Megmaradt tiszta régiségül, melyből láthatni, minő lelketlen találma-

nyokkal kellett küzdeni az apostoli tisztaságra törekvő ref. egyháznak!

Kálmán Farkas.

Tanügyi jelentés.

(Előterjesztette az egyhker. közgyűlésen Parádi Kálmán)

Midőn ref. egyházkerületünk összes collegiumaitól beküldött zártudósításokról s a tanulók előmenetelét fellüktető kimutatásokról ez úttal hatodik szerény jelentésemet megtenném, indittatva érzem magamat — több oldalról hallott kívánások következtében s ellenében — kinyilvánítani, hogy jelentéseim tulajdonképi tartalmát a méltós. igazgatótanács által elbírált s tudomásul vett tények, rendszerint csak egy eltöltött év iskolaügyi adatai képezhetik; így a mostani jelentésem is kizárólag az 188^{1/2} iskolaévi állapotokra vonatkozik s korábbi jelentéseimtől csak annyiban különbözik, hogy az egyházmegyei nép-iskolák ügyeire — a főtiszti. közgyűlés múlt évi határozata következtében — ki nem terjeszkedik. Soknemű zavarra és tévedésre szolgáltathatnék okot, ha a még folyó, bevégezetlen tanügyi cselekvényeket és állapotokat a befejezettek körébe vonnám, ha subjectiv nézeteimet fejtegetném, a minthogy másképen nem is tehetném az illetékes hatóságok véleményes jelentéseiknek ismerete és tárgyalása előtt. Hét éven át szerzett tapasztalatom épen azt a meggyőződést érlelte meg bennem, hogy a főtiszteletű egyházkerület színe elébe mély tisztelettel nyújtandó jelentéseimből kizárjak mindennemű subjectiv reflexiót és úgy adjam a hivatalosan regisztrált adatokat, egy könnyen áttekinthető, comparativ egészzé foglalva, a mint azok a méltós. állandó igazgatótanács előtt ismerve vannak.

A collegiumok külső, statisztikai képét illetőleg: e tekintetben majdnem tökéletesen megegyeznek a közel leltűnt 188^{1/2} iskolai év adatai a megelőző éveivel. A hét collegiumnál fennállott 23 elemi, 48 gymnasiumi, 4 theologiai és 3 tanítóképezdei (egy gyakorló. iskolával), tehát összesen 78 osztályban volt az 188^{1/2} iskolai évben 2604 tanuló, a megelőző évben pedig 2581. A gyarapodás N.-E nyed és Kolozsvár collegiumaira esik. Szokatlan és feltűnő különbség mutatkozik az év elején beírtt és az év végén vizsgálatra állott tanulók számarányában, a minek szomorú oka a kedvezőtlen egészségi viszonyokban keresendő. Az országszerte uralkodott kanyaró és himlőjárvány (szórványosan a ronszó toroklob is) a tanuló ifjúságot sem kerülte ki. Miatta zárva kellett tartani a collegiumot N.-E nyeden a karácsonyi szünidőktől kezdve febr. 13-ig; Kolozsvárt febr. elejétől fogva 4 hétig (az elemi osztályokban 6 hétig); Zilahon szünidőktől kellett a járvány miatt a tanév bezárását, főleg az elemi osztályokban. M.-Vásárhelyt, Sz.-Udvarhelyt és Szászvároszon szintén pusztított a járványos betegség, de nem oly mértékben, hogy miatta félbe kellett volna hagyni a tanítást. Áldozatává lett összesen 23 növendék, s a tanítás általános menetére nagy mértékben gátló körülményt képezett. A tanu-

lásbeli mulasztást az illető collegiumok előjárói az által igyekeztek helyrehozni, hogy a husvéti és pünkösti szünidőket jelentékenyen megrövidítették.

Örvendetes irányt vett a népességi mozgalom a szászvárosi Kún-collegiumban, a hol pár évvel ezelőtt még majdnem feles számban voltak a más vallásúak és más nemzetiségűek, most azonban a magyar reform. tanulók száma jelentékenyen túlhaladja a többiekét, a mint ezt az I. szám alatt, mélyebb betekintés végett, csatolt táblázat mutatja, a mely táblázat az egyes collegiumok népességi mozgalmát, a tanulók száma, nemzetiség és vallás szerinti megosztásuk fölül részletes felvilágosítást nyújt.

A tanuló ifjuság oktatását (a szintén tanulókból kitelt magán tanítókat, az írás, ének és rajz segédtanítóit nem számítva) 140 egyén végezte, a felügyeletet pedig gyakorolta a hét collegiumnál 31 gondnok; a részletekre nézve csatolom a III. számú rovatos kimutatást.

A gondnoki és tanári karokat ért ez évi veszteségeket elszomorodott szívvel regisztrálom. Magyar gyermónostori br. Kemény István, a n.-enyedi főiskola áldott emlékü főgondnoka; Jancsó Lajos és Sámi László kolozsvári rendes tanárok ez évben végezték be érdemeikben gazdag életüket. Közmunkásságuk és érdemeik méltatva vannak az illető collegiumok értesítőiben, úgyszintén a múlt évi ker. közgyűlés jegyzőkönyvében is. — Enyhébb bár, de szintén fájdalommal vett veszteség gyanánt jegyzem ide, hogy Décsény Károly, az exegetica theologia tanára és Kiss Ferencz, sz.-udvarhelyi történelemtanár, a 35 éven át folytatott tanításban kifáradva, önként nyugalomba léptek.

A szabott időben szabályszerűen megtartott közvizsgálatokon megállapított tanulási előmenetelt illetőleg csatolom IIII. szám alatt a részleteket feltüntető rovatos kimutatásomat. E szerint nyert osztályzatot a gymnasiumok 48 osztályában összesen 1337 ifjú, és pedig: 28% kitünőt v. jelest, 54% elsőrendűt, 17% másodrendűt. A 23 elemi osztályban osztályoztatott a zárvizsgálat alapján összesen 835 növendék, és pedig: 32% részint kitünőt, részint jelest, 49% elsőrendű és 17% másodrendű fokkal. Papi hivatalra képesítetten kibocsátott 16 papjelölt, néptanítói oklevéllel 23 tanítójelölt.

Az érettségi vizsgálat eredményéről, valamint a deáki szigorlatról mellékelem V. szám alatt a rovatos kimutatást. S itt ki kell emelnem azt, hogy magántanulói minőségben többen folyamodtak vala a mélt. igazgatótanáchoz érettségi vizsgálatra bocsátatásért, de a mélt. igazgatótanács kérelmeiknek helyet nem adott. Nyilvános, rendes tanuló volt a hat collegium gymnasiumi utolsó osztályaiban összesen 117. Ezek közül érettnak nyilvánított 105; önként visszalépett 1, visszavetett 7. A deáki vizsgálatra nézve: volt a hat gymnasium 6-ik osztályaiban összesen 136 ifjú. Ezek közül felavattatott 117; pótvizsgálatra utasított 8; osztályismétlésre 11.

A napi minden levő tanügyi szervezkedésre való tekintettel helyén valónak tartom emlékezetbe idézni — ez

A tanulmányi előmenetel %-ban kimutatva, az 1881/2 tanév végén tartott vizsgálatok eredménye alapján.

Sorszám.	A gymnasiumokban				Az elemi isk.-ban				A theol. akadémiában és tanító-képezdőben.		
	Beiratott	Vizsgálat folytán nyert osztályzatot	Kitünő vagy jeles	I-só rendű	II-od rendű	Beiratott	Vizsgálat folytán nyert osztályzatot	Kitünő vagy jeles		I-só rendű	II-od rendű
1	Nagy-Enyeden	389	353	23-51	54-39	22-10	241	201	53-73	30-85	15-42
2	Kolozsvárt	263	232	28-88	53-88	17-24	174	147	34-01	51-70	14-29
3	Maros-Vásárhelyt	308	284	19-01	52-82	28-17	152	142	32-89	39-44	28-17
4	Sz.-Udvarhelyt	172	155	30-97	55-48	13-55	124	102	27-45	57-84	14-71
5	Zilahon	63	54	38-89	48-15	12-96	184	149	34-90	37-58	27-52
6	Szászvároson	171	158	25-95	57-59	16-46	97	66	25-76	63-48	10-76
7	S.-Sz.-Györgyön	113	101	31-68	56-44	11-88	31	28	21-43	67-86	10-71
	Összesen:	1479	1337	28-41	54-11	17-48	1003	835	32-81	49-83	17-36
	A multévben:	14-89	13-58	26-28	53-62	20-10	985	900	38-12	46-55	15-33

Rendes papi szigorlat tartatott 1881 szept. 5. 6. és 7-ik napján. Szigorlatra állott 17. A papi hivatalra képesítetnek találtatott 16; még pedig kitünőn 7, jelesen 4, egyszerűen 5. Egy erre visszautasított 1.
Elemi néptanítói képesítő szigorlat tartatott 1881 szept. 13. 16. 17. és 18 napján. Vizsgálatra állott: 24. Képesítetett 12; pótvizsgálatra utasított 10; visszavetett 2.
Pótvizsgálatot tet 1882 márcz. 28-án 11, kik I. rendű osztályzattal képesítet-teknek nyilvánítottak.

Az érettségi vizsgálat eredménye 188¹/₂-ben.

A kollegiumok neve.	A VIII-ik gym. osztály népessége	vizsgálatra jelentkezett		visszalépett v. vissza- utasított	érettnak nyilvánít- tatott		visszavetett	p á l y á r a l é p t e k.											
		nyilvános tan.	magán tan.		kitüntetéssel	egyszerűen		Papi	Jogi	Orvosi	Mérnök-építészeti	Tanári	Bányászati	Erdészeti	Gazdasági	Katonai	Gyógyszerészeti	Bizonytalan.	
Nagyenyedi Bethlen- kollegium	23	23	—	—	8	15	—	5	5	2	—	3	—	2	1	—	—	5	
Kolozsvári koll.	27	27	—	1	5	20	1	5	9	2	2	5	1	—	1	—	—	1	
M.-Vásárh.	34	30	—	—	5	19	6	2	9	1	—	1	—	1	4	—	—	5	
Sz.-Udvarh.	16	16	—	—	1	15	—	5	1	—	—	3	1	—	2	—	2	1	
Zilahai	10	10	—	—	3	7	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	
Szászvárosi „	7	7	—	—	4	3	—	1	1	3	—	1	—	1	—	—	—	—	
Összesen:	117	113	—	1	26	79	7	20	25	10	3	15	2	4	8	2	1	15	
A múlt évben	101	94	—	3	24	63	4	20	17	10	6	11	2	4	9	2	—	6	

A felavatási szigorlat (rigorosum subscriptionis) eredménye.

A kollegiumok neve.	A VI-ik gym oszt. népessége	Szigorlatra je- lentkezett	Felavatott	Pótvizsgálatra Osztály ismét- lésre.	
				utasított	utasított
Nagy-onyedi Bethlen koll.	35	33	25	6	2
Kolozsvári kollégium	28	28	26	—	2
M.-Vásárhelyi kollégium.	30	26	21	—	5
Sz.-Udvarhelyi koll.	21	20	20	—	—
Zilahai kollégium	19	18	14	2	2
Szászvárosi kollégium	12	11	11	—	—
Összesen:	145	136	117	8	11
A múlt évben	137	127	101	12	14

úttal valószínűleg utoljára — hogy egyházkerületünk collegiumaiban fennálló elemi-, közép- és bölcselmi tanfolyam tanításterve és rendszabályai az 1861. évi „Szervezeti Javaslat“ ban s az ennek toldalékául 1874-ben kiadott „Rendszabályok, Törvények és Utasítások“-ban — különösen az előmeneteli fokozatok megállapításában s illetőleg az osztályozásban követendő eljárásra vonatkozólag — az Egyháztanács 1870 évi június 12-én tartott népes ülésében elfogadott „Bizottsági Vélemény“ című nyomtatvány illető szakaszában foglaltatnak. Ezen, még mindig kötelező erejű szabályok szellemében folyt a nevelés-oktatás és igazgatás reform. collegiumainkban. Az észlelt eltérések igazgatótanácsi közvetítés folytán részben elenyésztek, részben az illető előjáróságok indokolásai folytán helybenhagyó tudomásul vétettek.

Az ifjúság erkölcsi magaviselete általában jónak mondható mind a hét collegiumban. Az egész évben csak néhány eset fordult elő olyan, mely az iskolai törvényszék tárgyát képezte. Az önmunkásság terén feltüntetett eredmények igen különbözők. N. Enyeden úgy a tanári kar,

mint az ifjúsági önképző-kör, az önmunkásság ébresztése és fejlesztése végett, különböző kérdésekre tűzött ki pályadíjakat, nevezetesen: egy egyházi beszédre, egy egyháztörténelmi, egy héber nyelvi, egy neveléstörténelmi, egy görög irodalmi, egy jogtörténelmi, egy természettani és egy természetrajzi pályakérdésre, a melyeket átlag véve dicséretesen fejtettek meg a pályázók. Az önképző-kör által kitűzött díjakkal koszorúztatott: egy szónoki beszéd, egy lyrai költemény, egy műfordítás és két legjobb szavalat. Kolozsvárt a tanári kar által kitűzött Teleki féle pályázat meddő maradt. Az ifjúsági önképző-kör tevékenysége, nem számítva 30 bírálatot, 54 dolgozatban nyilvánult, a melyeknek nagy része a költői műfajokhoz tartozik. M.-Vásárhelyt egy aesthetikai fejtegetés, két természettani és két ó-classica literaturai kérdés — pályázat útján — sikeresen megoldott. Az ifjúsági önképzőkör részéről kívántatott egy lyrai és egy elbeszélő költemény; francziából fordítás, eredeti szép próza és eredeti komoly próza és verseny-szavalat.

Az udvarhelyi tanári kar nem volt megelégedve ez évben az érettebb ifjak magán szorgalmi munkásságával: a szaktanulmányi, szépirodalmi, sőt a zenei pályázatok eredményei silányak voltak. Zilahon a tanári kar az ifjúság szorgalmával, úgy az általános előmenetelt, mint a jutalmakra pályázók számát és készültségét tekintve, meg volt elégedve. Kitűzött volt két történelmi és egy magyar irodalmi pályakérdést és többrendbeli jutalmat azok számára, kik önszorgalmuk útján egyik-másik tantárgyból legtöbbre haladtak. Szászvároson az ifjúság lehetségesebb tagjai, a rendes tanórákon tanított pensumon felül, kiválóan a két ó-classicus nyelvvel és a német irodalommal foglalkoztak, a melyből magán jellegű vizsgálatra is állottak. Az ifjúsági önképző-kör tagjai különböző nyelvi fordításokban, értekezések, elbeszélések, beszédek, versek, bírálatok írásában és szaválásban gyakorolták magukat.

(Vége köv.)

Ev. ref. egyházkerületi közgyűlés.

A májusi verőfényes napokkal rohamosan fejlődésnek indult nagy természet a rét tarka virágaiban, a mező ünnepies zöld palástjában, a fák dús lombkoronájával, az újéletre ébredés, a fejlődő munkásság gondolatát ébresztik fel a szemlélőben.

Mintha csak a természet e munkásságának példája serkentette volna egyházkerületünk buzgó és fáradhatatlan munkásait a töttré: a pünkösti ünnepek lezajlása után neki adták magukat a komoly és nemes munkának, végezve együttesen, egy szívvel, közakarattal mindazokat a munkálatokat, melyek egy szervezett alkotmányt erőssé, állandóvá és szilárdá tesznek.

A szép számmal megjelent egyházi és világi tagok az ev. ref. főtanoda nagy tantermét díszesen belöltötték, midőn, 10 óra tájt, Nagy Péter, püspökafia, a szószékre lépve, a hála megszokott mélységgel és felemelő magasztossággal átérzett imáját elmondta.

I. ülés május 16. d. e. 10 órakor.

Báró Bánffy Albert a következő beszéddel nyitotta meg a közgyűlést:

„Főtisztoletü egyházkerületi közgyűlés!

Midőn nagyméltóságú báró Komény Gábor, megválasztásánál fogva idősb főgondnok társamnak, f. hó 14-éről írott s csak tegnap vett hivatalos tudósításából sajnálattal értesültem az ezen gyűlésen való meg nem jelenhetéséről, nékem jutott a szerencse, ezen főt. egyházker. közgyűlés tanácskozásait vezetni s önöket üdvözölni.

A közelmúltban Derbeczenben tartott zsinatunkon hasonló helyettesítés kötelezettségében részesültem, azokkal együtt, kiket a főtiszt. egyházkerület képviselőjével megbízott. Anyaszentegyházunk alkotmányának újjá-alkításában tehetségünk szerint közreműködtünk; meggyőződhetek a felől, hogy, fel nem adva általunk mindig gyakorolt és országos törvényen alapuló jogainkat, készséggel járultunk egy oly újabb egyházi alkotmány alkotáshoz, mely a már összeolvadt egy hazában ref. anyaszentegyházunk közös jogait biztos alapra fektetni törekedett, azon hitben, hogy egyesült erővel és egyetértéssel inkább kitudjuk fejteni s védeni, ha kell, felekezeti önállóságukat, a törvényeink által annyira biztosított vallási egyenjogúság alapján.

Törekvéseinket siker követte. Felséges Uruunk, Királyunk, eléggé meg nem hálálható alkotmányos érületének újabb bizonyítékául, sietett legfelsőbb jóváhagyásával szentesíteni felterjesztett egyházi törvényeinket.

Ezen törvénynek az általunk ez ideig gyakorolt alkotmányos szervezetünkkel való összeillesztése laend közgyűlésünk teendőinek egyik legfőbbike. Felkérem ezért ezen főt. egyházker. közgyűlés minden egyes tagját, miszerint tapasztalt higgadságukkal m. üködjenek közre ezen reánk nézve oly fontos, mondhatni, életkérdés megoldásában, miután ezen törvény eddig gyakorolt törvényes jogainkat jövőre is biztosítja. Óvakodjanak feladni oly jogokat, melyeket szazados törvényeink alapján a gyakorlat mindig fenntartott.

Ismételten szívélyesen üdvözölve a főt. közgyűlés minden tagját, egyházkerületünk 1883-ik évi közgyűlését ezennel megnyitottnak nyilvánítom!”

Az általános óljenzéssel fogadott elnöki megnyitó után következett a tárgysorozat rendjén az egyházkerületi közgyűlés igazolt tagjairól egybeállított névsor felolvasása.

Ennek felolvasása után az ujonnan választatott esperesek és e. m. jegyzők felesketése. És pedig: A marosi és szebeni egyházmegyében megválasztott két esperes: Rákosi Lajos és Kolocsenyi Károly; ugyancsak a marosi és szebeni egyházmegyében megválasztott két jegyző: Vas Tamás és Cserosnyés Ödön tette le az esküt.

Elnöklő báró segédjegyzőkül ajánlta Sándor János, Demeter Sámuel, Bedőbázi János és dr. Török István (kolozsvári tanár) urakat.

A bizottságokba kinevezettek:

a) az indítványok átvizsgálására és véleményezésére: Inczédi Sámuel, dr. Szász Béla e. tanár, Csiszér Gábor;

b) a kérvények átvizsgálására és véleményezésére: Solymosi István, Rákosi Lajos, dr. Jenei Viktor, Zeyk Gábor.

c) a sérelmi ügyek átvizsgálására és véleményezésére: Kisantal Sámuel, Bihari Sándor, Horváth Mihály.

d) a teendő feliratok és felterjesztések szerkesztésére: Br. Komény György, Bartha Lajos, Hegedüs István.

e) az egyházkerületi pénztár megvizsgálására: Szakács István, br. Bánffy Ernő, Szabó Károly.

f) a püspöki kezelés alatt álló pénzekről vezetett számadások megvizsgálására: Pogány György, Szini János, Bihari Sándor.

g) a Királyhágón-túli testvéregyházkerületek jegyzőkönyveinek átnézésére: Csató János, Hegedüs Lajos, dr. Kovács Ödön.

h) szavazatok beszédésére: Gyárfás Domokos, Sárkány Ferencz, Koncz József, Demeter Károly, Mezei Albert, Timár Lajos.

i) az 1884. évi egyházkerületi költségvetés megvizsgálására: dr. Vályi Gyula, Inczédi Sámuel, Török István, zilahi tanár

Br. Inczédi, nem maradhatván a közgyűlés tartamáig városunkban, előterjeszti a bonyhai ecclesia miseráit, mely szerint az ecclesia hivei éles ellentétben és surlódásban állván a lelkészszel, a buzgó vallásosság megszűnt, templomba nem járnak, s olyan anomaliák jelentkeznek, melyek a helyzetet türehetlenné teszik. Orvoslást kér a hozzá folyamodók nevében, annyival is inkább, mert már azt is beszélgetik a hivek, hogy áttérnek a görög keleti hitre.

A kérvény átadatott a sérelmi bizottságnak, azon kijentéssel, hogy haladéktalanul intéztessék el.

A képviselők igazolását illetőleg csak Miklósi József lelkész ellen történt kifogás, minthogy az illető közkereset alatt áll. Kérdés volt: joga lehet-e megjelenni ily körülmények között az egyházkerületi közgyűlésen?

Nagy Péter nem tartja megengedhetőnek, hogy egy olyan ember jelenhessen meg e testületben, mint képviselő, a ki nemcsak a fennforgó esetben alkalmatlan a képviselői

tisztre, miután még súlyosabb körülmények is szólnak ellene, s e tekintetben hivatkozik Gyarmathy Miklós alispánra, ki több hasonló konkrét eseteket tud felsorolni.

Gyarmathy Miklós kijelenti, hogy, bár tudna eseteket felsorolni, de véleménye szerint ez nem ide tartozik, s véleménye szerint most csak a fonforgó körülményt kell bírálatt alá venni.

Báró Bánffy Dezső úgy véli, hogy e közgyűlésnek nincsen joga a politika botlásokat elkövetett, vagy kereset alatt álló egyének felett bíraskodni, vagy őket a közgyűlésen való képviselőségtől elzárni.

Élőnk eszmecsorék után a közgyűlés Miklósi Józsefet elismerte közgyűlési képviselőnek.

Tárgysorozat rendjén következett a 8. pont: Tanári választásra kijelölt bizottságba, a hátralevő két évre, n. Vályi Pál helyére egy tag választása, melybe, 112 beadott szavazatból Rákosi Lajos marosi esperes 59-et kapván, beválasztott.

A magyar reformált egyházi közalap állandó végrehajtó bizottságába egy rendes és egy póttag választásának tárgyalásánál Nagy Péter püspök szólalt fel, ki nem vélte czélszerűnek e két tag megválasztását, míg a zsinati törvényekre vonatkozó határozat meg nem hozatik. Indítványa általános helyesléssel találkozott.

A közfőtörvényszéki tagok meghagyattak még egy évre.

Ezután az elnöki beadványok olvastattak fel. Sylvester Domokos, szebeni egyházmegyei képviselő, meg nem jelenhetését a közgyűlés sajnálattal veszi tudásul.

Olvastatik gr. Teleki Domokos beadványa, ki hajlott kora miatt kéri az egyházkerületet őt a főgondnoki állástól felmenteni s helyét más ifjú erővel betölteni. Az állandó ig. tanács felterjesztést nyújtott be a zágoni ev. ref. egyhk. érdekében, kérve a tanítói és lelkesi kepeváltság megóvását. Átadatott a kérvényi bizottságnak.

Marosi egyházmegye közgyűlése beadványában kérte a garasos tőkének minden egyházra való kiterjesztését. Átadatott a kérvényi bizottságnak.

Gr. Kun Kocsárd, szászvárosi főtanodai főgondnok, beterjesztése, mely szerint az általa letett alapítvány némely módosítását kéri.

Gr. Bánffy Miklós gyengélkedése miatt nem jelenhetik meg a kerületi közgyűlésen.

A 11-ik pont alatt Nagy Péter püspök évi jelentése következett, melyet a kerületi közgyűlés mély figyelemmel és meleg érdeklődéssel hallgatott végig, s melyet mai számunk élén vesznek olvasóink.

Ezután Parádi Kálmán, tanügyi referens, olvasta fel gonddal összeállított jelentését, melyet szintén lapunk más helyén vesznek olvasóink.

A jelentést mindvégig meleg érdeklődéssel hallgatta a kerületi közgyűlés, s az előadónak köszönetet szavazott odaadó buzgó munkálkodásáért.

Következett ezután a 14 pont: Az igazgató tanács előterjesztése a kolozsvári collegium három tanszékének rendszeresítésére s a mennyiség-természettani tanszék be-

töltésére vonatkozólag. Felolvasta Parádi Kálmán tanügyi előadó.

Az előterjesztés értelmében elhatározandó volt, hogy:

1. a kolozsvári ev. ref. főtanodánál a magyar nyelv és irodalmi tanszék tekintessék rendszeresnek, betöltve Szabó Sámuel tanárral, ki éveken át sikerrel működött e téren,
2. a természetrajz- és ásványtani tanszék és 3. a mennyiség-természettani tanszék, a mely tanszékre való választás e közgyűlés feladata.

Az előterjesztés általános helyesléssel találkozott.

Ezzel az ülés eloszlott. Holnap délelőtti 9 órakor folytattatik.

II. Ülés Május 17-én d. e 9¹/₂ órakor.

A tegnapi ülés jegyzőkönyve felolvasatván és hitelesítettvén, olvastatnak a mára érkezett elnöki beadványok:

Demeter Sámuel irásba foglalt indítványa, hogy az egyházkerületi közgyűlés jövőre a pünköszt utáni csütörtökön vegye kezdetét.

Átadatott az indítványi bizottságnak.

A n.-sajói egyházmegye kérvénye az egyházkerület által engedélyezett 3-ik algondnoki állomás betöltését illetőleg.

Átadatott a kérvényi bizottságnak.

A püspöki kezelés alatt álló pöntár megvizsgálására kiküldött bizottság benyújtotta jelentését.

Tárgyaltatni fog.

Péterffy Dénes jelentése a széki képviselő választásnál elkövetett szabálytalanság tárgyában.

Átadatott a sérelmi bizottságnak.

Ilyés Károly, marosi algondnok, leküldött levelében tudatja, hogy betegsége miatt nem jelenhetik meg a közgyűlésen.

Szolgált tudomásul.

A kandidáló-bizottság jelentése a kolozsvári ev. ref. főtanodai menynyiség-természettani tanár választására: A bizottság 8 pályázó közül képesítettnek tekintett 5-öt: Bartha Zsigmondot, dr. Fodor Ferenczet, Berényi Jánost, Szathmári Ákost és Solymosi Lajost, de csupán négyet jelölt ki.

E jelentés felolvasása után Róthi Lajos, tanfelügyelő szólalt fel. Nincs meglegedve a kandidáló bizottság eljárásával s ily körülmények között szavazatát meggyőződése ellen érvényesíteni nem fogja. A kandidáló bizottság a kerületi közgyűlésnek közege s így szándékát nem érvényesítheti a közgyűlés prioritásával szemben.

Sérelmesnek tartja a kandidálást olyan egyén kizárása miatt, a ki különben képesítő van; óhajtotta volna, ha az 5-ik képesített egyént is kandidálják. A hibát az institutió épségben tartása mellett kívánja helyrötni. Indítványának két oldala van: 1) A kandidatiót formailag semmisítsék meg, mert a tanügyi előadó, ki a kandidáló bizottságban benne volt, rokoni összeköttetés folytán érdekelve van a pályázók egyikével. 2. Indítványa az, a mit ez előtt pár évvel a n.-enyedi tanszék betöltésénél követtek, t. i. egy évig helyettesítették s azután történnék választás.

Hegedűs István, tanár, reflectál az előtte szóló indítványára. Az indítvány elvetését kívánja, mert, bár a kandidáló bizottság intézményének annak idejében ellene volt, de most, mintán megvan, kéri annak tiszteletben tartását, s a kandidáló bizottság határozatának megsemmisíthetőségét kizártnak tekinti. (Helyes).

Br. Bánffy Dezső kijelenti, hogy a kijelölt bizottság

eljárását bevégezteknek tekinti, s most már a szavazás ejtendő meg.

Réthy Lajos megjegyzi, br. Bánffy szavai ellenében, hogy az egyházkerületi közgyűlésnek joga van a kandidáló bizottság eljárása felett bíraskodni és vitatkozni, annyival is inkább, mivel a kandidáló bizottság közege a közgyűlésnek. Kérte a semmisségi indítványát figyelembe és tárgyalásba venni.

Szász Béla személyes kérdésben kér szót, minthogy tagja volt a bizottságnak. Érintve érzi magát, mert olyan nyílt czélzások vannak hangoztatva, melyek által az érzékenyek sértve lehetnek. Őt a bizottság leszavazta; de azért a bizottság határozatának helyet kér, mert olyan 18 egyén — 19 volt, magát azonban nem számítja — csinálta, kiknek belátása- és meggyőződéséhez szó sem fér. Ismétli, hogy ő nem számít ezek közé és mégis vannak olyanok, kik mást mondtak nyíltan és másképen szavaztak titkosan. Őt az a bizottság leszavazta s mégis helyet kér a határozatnak.

Dr. Kovács Ödön. A törvény valóban elzár attól, hogy a jelölést vitássá tegyék azon okon, mert valakit nem jelöltek. De jogos a jelölési eljárás vitatása. Az egyházi törvények általában tiltják, hogy a közeli rokonságban állók bíraskodjanak, vagy szavazzanak ott, hol rokonuk érdekelve van. A papi kandidációnál ez külön is kifejezve van. Itt nincs; de bizonyára feltételezve volt. Ajánlja, hogy ezen kikötés jövőre tétessék be a törvénybe.

Gr mathy Miklós, a kijelölő bizottság egyik tagja, Szász Béla ellenében védi a bizottságot és kijelenti, hogy egyáltalában szegyenletes munkát nem végeztek.

Bod Károly Réthy indítványához csatlakozik és kéri a maga részéről is annak elfogadását.

Réthy Lajos, miután meg van engedve a vita, kéri az indítványa feletti vitatkozást. Napirendre! — hangozott több oldalról.

Szász Domosos olyformán kívánja a vitatkozásnak jegyzőkönyvre vételét, hogy ezt a közgyűlés tudomásul vette.

Hosszas vitatkozás és eszmecsere után a közgyűlés általános többsége napirendre kívánt térni a kérdés felett.

Ezután Szász Domosos olvasta fel a zsinati törvények kihirdetésére vonatkozó javaslatot.

Nagy Péter ennek felolvasása után indítványozta, hogy a zsinati törvények adassanak ki egy kodifikáló bizottságnak, mely, elkészülve munkálatával, terjessze elő a jövő évben tartandó közgyűlésen.

Dr. Jenei Viktor kifejtette, hogy vannak esetek, melyek halasztást nem tűnnek: a domestica, fegyelmi eljárás, tanügyi bizottság stb. Az e tárgyakra vonatkozó javaslatok az állandó igazgató-tanács, vagy az enquette véleményezése értelmében intézendők el. Egyszersmind kérte, hogy a közgyűlés nevezzen ki bizottságot a kodifikáció munkájának a jövő közgyűlésig való elvégzésére.

Dr. Kovács Ödön pártolja a codifikáló bizottság kiküldését.

Szász Gerő indítványozta, hogy az állandó igazgatótanácsot, mely már előbb is behatóan és tárgyismerettel foglalkozott e javaslattal, kérje fel a kerületi közgyűlés a kodifikációs munkájának végrehajtására.

Bihari Sándor csatlakozik Szász Gerő véleményéhez s ajánlja a bizottságba Jenei V. Szász B. és Kolozsvári Sándort.

Barabás József nem találja czélszerűnek, ha a kodifikáció munkáját egy szűkkörű bizottság végzi, s ez okból

ohajtaná, ha a bizottságba némely vidéki lelkész is belevonatnék.

Dr. Kolozsvári Sándor nem véli czélhoz vezetőnek az eljárást azon oknál fogva, hogy részben kodifikálni, részben konsolidálni és komporálni kell.

Tárgysorozat rendjén következett az állandó igazgató-tanácsnak az egyházkerület pénztárából 1000 frtnyi évi segély kiosztására vonatkozó javaslata, melyet a közgyűlés egyetemesen elfogadott. A javaslat második pontjának, illetve az országossegély-alapnak (domestica) az erdélyi egyházkerületben életbe-léptetésének, tárgyalása hosszasan tartó vitára adott okot.

Látszott az élénk eszmecserekből és sokoldalú véleményezésekből, hogy a kérdés általános érdekű.

Főleg a kezelési eljárás körül merültek fel heves vitatkozások.

Barabás József, egerbegyi lelkész aggodalmait fejezte ki az iránt, hogy, tekintve némely egyház-községeket, hol a lelkész és hívei között torzszalkodás áll fenn, másfelől pedig a községbeli hívek szegénységét e miatt a felhajtásból baj származhatik. Bár átlátja az ügy áldásos voltát, kérte a kérdés megfontolását későbbi időre elhalasztani.

Bodor Antal titkár előnyösen festi a domestica életbeléptetését, mely — tekintve a módokat és az összeg csekély mértékét — a legtöbb helyen keresztülvihető lesz.

Bartha Lajos esperes elismerte a felhajtással járó nehézségeket, de, a mint módját találták más pénzbeli felhajtásoknak, úgy reménye van azt is foganatosíthatni, s épen nem látja indokoltnak, hogy a kérdéses §-ból kitöröltessék a pap neve azért, mert a felhajtásért a papot felelőssé lehet tenni.

Nagy Péter egész felindulással vette tudomásul azon körülményt, mely a tárgyalás rendén arról győzte meg őt, hogy a papok ki akarják vonni magukat a felelősség kötelezettsége alól. Az igaz, hogy a református lelkész vállaira sok teher és baj nehezedik, s ki e pályára lép, sokszor kell éreznie a pálya szuro töviseit, de ezrei mindenki számot vethetett. Rendkívül rosszul esik neki, ha lelkész-társaiban ügyszeretlenséget és vonakodást észlel, holott czélszerű móddal és lelkiismeretes eljárással ki lehet vinni mindent. (Éljenzés.)

Dr. Szász Béla teljesen osztja Nagy Péter nézetét s kikél ellen, kik, mint lelkészek, ki akarják vonni magukat a kötelesség járma alól. Beszédét éber figyelem és tetszés követte.

Csató János, alsó-fehérmegyei alispán, terjedelmes beszédében fejtette fel nézeteit, kijelentvén, hogy, ha valakivel valamit végrehajtani akarunk, meg kell legyen a felette való rendelkezési jog. Osztozott a lelkészek aggodalmában, hogy a domestica felhajtása nagy akadályokba ütközik, tekintve némely községek és a nép nyomorát, azon laza viszonyt, mely a hívek és lelkésze közt fennáll s akármilyen lelkes tanács és szivélyes bánásmód is aligha fogja megtermeni gyünölcset, ha pénzről van szó. A szerkezetet meghagyni kívánta azon javaslattal, hogy a presbyterium kötelessége felszedni a pénzt, s a pénz felszedéseért a lelkész felelős legyen.

Dr. Jenei Victor szólal fel. Miután a püspök lelkésült szavai elhangzottak, úgy hitte, hogy minden vitatkozásnak vége s az ügy be van fejezve. Nem illeti a lelkészeket a kötelesség alól kibujni akarás vádjával, ezt fel sem meri tenni egyikről sem, de kevés önbizalom van bennök (ellenmondások). Már pedig a protestáns egyházban a terhek viselését, küzdést hosszú évek sorának gyakorlatában megtanulhatták. Az igazgató tanács a 11-ik §. meg-

változtatásáról csak az általánosságot akarta concretebbé tenni. Megvan győződve a felől, hogy az erdélyi protestáns lelkészek át vannak hatva a domestica üdvös voltától s reménye is van az iránt, hogy a lelkészek megtesznek mindent arra nézve, hogy, mulasztás és ügybuzgalom mellőzése esetén, ne tűnjenek fel az erdélyiek a magyarországi szuperintendentiákkal szemben mint herék.

Ajánlja az állandó igazgató tanács javaslatát, a §. szövegezésében, elfogadásra.

Rákosi Lajos marosi esperes fel szólal a javaslat mellett pártólól. A presbyterium kifejezés hagyassék meg a szövegben. A lelkész nem feje az egyházi községnek, de a presbyterium által felhajtandó domesticáért felelős.

Nagy Sándor hidvégi lelkész osztja a Csató János javaslatát s a 11 §.-hoz ezt kívánja oia tétetni: „a pap és gondnok személyes felelőssége mellett.“

Hosszas vitatkozás után, szavazásra kerülén ez ügy, Csató János módosítása fogadtatott el.

Ülés végén a ma délelőtt megejtett szavazás eredménye lett bejelentve a házassági főtörvényszék 12 világi tagjára.

E szerint megválasztottak: Gr. Bethlen Géza, Csató János, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Jenei Viktor, br. Inczédi Zsigmond, Turóczy Pál, Szabó Károly, dr. Szőcs Emil, Gyarmathy Miklós, Balogh Károly, Róth Pál és Gyárfás Domokos.

A holnap 9—11-ig tartó szavazásra jelöltettek: széki egyházmegyei főgondnoknak: br. Inczedy Zsigmond, Gr. Bethlen Kálmán és br. Bánffy Dezső; marosi egyházmegyei főgondnoknak: br. Bánffy Zoltán, Ilyés Károly, Bereczki Sándor; a n.-enyedi egyház főgondnokának: Kovács Sándor, Kovács Gyula és Gáspár János.

Ezzel az ülés eloszlott. Holnap 9 órakor folytatattik.

III. ülés május 18. d. e. 9 órakor.

A tegnapi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után olvastattak a mára beérkezett elnöki beadványok:

Az állandó igazgató tanács évi működését tárgyzó évi jelentésről szóló véleményes jelentés.

Tárgyaltatni fog.

A kérvényi bizottság előterjesztése a Hegyi Sándor bonyhai lelkész ellen beadott panasz, tárgyában. A bizottság azon véleménye, hogy, bár a beadott levél szorosabb értelemben véve nem is panaszlevél, másfelől pedig, hogy az aláírások hitelessége is kétségbe vonható ugyan, mindemellett az ügyet le kell tenni a köztörvényszékhez, mely azt terjessze fel a püspökhöz, ki érdemlegesen határozand, — elfogadtatott.

Benedek Ferencz, kültügyi esperes, felszólt a panasz alatt álló lelkész érdekében, s miután ő a visitatio alkalmával Bonyhán példás rendről, a lelkész és hívek közötti békés viszonyról győződött meg: alaptalan rágalomnak declarálja a nevezett lelkész ellen megindított panaszt, a melynek alaptalansága, reménye szerint, a tárgyalás rendén kiderül. (Helyeslés.)

Nagy Péter, arra vonatkozólag, hogy a közgyűlés ez ügyben az ő bölcsességében bizik, tisztázatni kívánja, miként értelmezi a közgyűlés az ő bölcsessége szerinti intézkedést. Mert bölcsesség hatalom nélkül nem ér semmit.

Dr. Jenei Viktor megjegyzi, hogy volt még ehhez hasonló, fennforgó eset, s ennek elintézése mindig a püspök belátására bízott. Kéri az ügy beható vizsgálatát s elintézését a püspökre bízni.

Ez ügy elintézése aztán, Jenei felszólalása értelmében, csakugyan a püspök belátására bízott.

Következett ezután a kaczkói missionáriusi állomás kérdésének tárgyalása, melynek rendjén:

Nagy Péter jelentést tett a közgyűlés által tavaly felállított kaczkói missionáriusi állás állapotáról, mely lelkészi állás javadalmazása 800 frtban állapított volt meg. Ez állomás 5 évhez volt kötve. Ez állomást ő köröztette először; jelentkezett egy lelkész de ez qualificálatlan volt. Köröztette másodsor; a határidő lejárt, s mind ez ideig ismét csak egy jelentkezett, ki szintén nem alkalmas. Ennek folytán kérdi, hogy mit szándékszik tenni a közgyűlés? Óhajt-e újabban pályázatot hirdetni, vagy egy, vagy más módosítást tenni mult évi határozatán?

E jelentés élénk eszmecserékre és tárgyalásra adott alkalmat.

Br. Bánffy Dezső kérdi a püspöktől: miben látja a nehézségeket és akadályokat, melyek okozzák, hogy a pályázatra nem jelentkeznek? Mert, hogy e missionáriusi állomásra nagy szükség van, s másfelől a hívek is szívesen elfogadják a lelkészt, arról a megyéje hatósága alá tartozó községből biztos tudomása van.

Nagy Péter előadja az állomástól való idagenkedés okait, s ez kettőben áll: 1. Terhesnek tartják a fogattartást. 2. Hogy nem állandó az állomás, hanem 5 vagy 10 évhez kötött.

Br. Bánffy Dezső a mult évi határozaton módosítást kíván tétetni.

Dr. Kovács Ödön szerint, ha a missionarius megvönül, vagy más ok miatt nem felelhet meg a czélnak, a kerületi közgyűlés ejtse módját, hogy az illető más állomást kapjon. Így tehát megint meg kell maradni a régi gyakorlat mellett.

Réthi Lajos, tanfelügyelő, indítványozta, hogy, miután itt hirteleni találgatásokkal a kérdést megoldani nem lehet, kérje fel a közgyűlés a püspököt, hogy, tájékozást nyerve, javaslatok alapján tárgyalassék a kérdés. (Helyeslés.)

Utána dr. Szász Béla szólalt fel, s kifejté, hogy az igazgató-tanácsban is az ügy többszöri conferálások, tanácskozások daczára sem volt megoldható. Kifejtette, hogy a missionáriusi állomás állandósítása által az cél lenne eltévesztve. Szükségesnek tartja körültekintésekkel módosításokat tenni a missionáriusi állást illető mult évi határozatra nézve. A feltételek módosítását az állandó igazgató-tanácsra akarja bízni s majd ennek alapján hirdetenő ki a kandidáció.

Nagy Péter égető kérdésnek jelenté ki a gyors megoldást s kérte a közgyűlést az ügyet most, jelenben elintézni.

Demeter Sámuel, zágoni pap, indítványozta a missionáriusi fizetésnek 1000 frtra való felemelését. Ez úton, a feltétel kecsgetető lévén, pályázó is a kad könnyen.

Bartha Lajos pártolja a Réthi Lajos nézetét s az ügy tárgyalását a holnap délelőtti ülésre kívánja kitűzteni.

Br. Bánffy Dezső, ellentétben előtte szólóval, kijelenti, hogy ma e tárgyban érdemlegesen lehetne határozni s nézetét indokolja is.

Szász Domokos ezeket mondá: Daczára annak, hogy a missionáriusi fizetés tisztességes és a munka nem nagy, még sem akadnak pályázók. Ennek oka abban rejlik, hogy ez állomás időhöz kötött, s nem élethossziglani. Már a fiatal ember, ki papi pályára lép, életét, s majd családját biztosítva akarja látni, ha e kilátás

nincs meg, tartózkodik elfoglalni olyan állomást, mely existenciáját csak időre biztosítja. Felfogja ugyan szülő az állandó igazgatótanács aggodalmát, hogy az állandósítással a kitűzött cél van eltévesztve, de nem véli indokoltnak az állomás időhöz kötését s ezért kéri az állomás állandósítását.

Ezután Nagy Péter a közgyűlés kívánatára felolvassa az állomásra vonatkozó javaslatát, mely szerint:

1) Ha az illető missionarius 10 év eltelté után nem kapna állomást, gondoskodják elhelyezéséről az egyház-kerületi gyűlés;

2) A kandidálást illetőleg a nagy-enyedi theologiai fakultás nyilatkozata legyen irányadó a folyamodókat illetőleg, s ennek alapján az igazgatótanács rendelje ki a missionáriust. (Helyeslés.)

Inczédi Sámuel, ezredes, inkább a Szász Domokos főjegyző javaslatát pártolta, mely az állandósítást javalja, meggyőződését arra alapítván, hogy, bár, a 10 évi missionáriusi működés eltelté után, adhatna az egyházkerületi közgyűlés az illetőnek más állomást, de erre ígéretet tenni a közgyűlésnek joga nem lehet. Nem látja át, hogy, ha az így állandósított lelkész beteg, öreg lenne, a kötelességteljesítés hiányt-szenvedésében miért lenne ő hibás? Lehet ezen segíteni helyettesítés, vagy káplán által, a mint ez gyakorlatban szokott lenni.

Róth Pál nincs abban a nézetben, hogy valakinek a képességét 5—10 évhez lehetne kötni, sőt a lelkészeknek a pályázástól való tartózkodását éppen az időhöz-kötöttségnek tulajdonítja. Csatlakozik a dr. Szász Béla indítványához, mely a pályázati feltételek módosítására vonatkozik.

Elnök indítványozza, hogy a kérdés tárgyalása halasztassék holnapra. (Helyeslés.)

Nagy Péter kijelenti, hogy, ha holnap elővesszük, ismét ott leszünk, a hol ma.

Lázár Mihály szintén pártolja a Szász Domokos javaslatát. Feltétlenül kívánja a kérdést: 10 évre választják meg a missionáriusust, vagy állandósítják?

Néhányan még szólottak s szavazással, nagy szótöbbséggel, a missionáriusi állomás állandósítása lett elfogadva.

Br. Bánffy Dezső szorosabban körvonaloztatni kívánja az állandósítás fogalmát azon értelemben, hogy különös tekintettel legyenek a missionariusra. (Helyeslés.)

Dr. Jenei Victor javasolja, hogy, bár a kaczói missionáriusi állomás állandósítatik, azért joga legyen az állandó igazgatótanácsnak administrative intézkedni és az illetőt, ha kötelességeit nem teljesítené, vagy arra képtelen lenne, időközben is elmozdítani. (Helyeslés.)

A javaslat ily értelemben újlag elfogadtatott.

Ezután következett a kepeválsági alapokból az egyházi hivatalnokok képének részleges megváltását tárgyazó igazgatótanácsai javaslat.

Az igazgatótanács javaslata oda irányult, hogy a kepeválsági-alap a központból kezeltesék, ezzel szemben Demeter Sámuel azt javasolta, hogy ne a központban kezeltesék, hanem künn, az egyházközségnél hagyassék.

Bartha Lajos ajánlta, hogy a kepealap központi kezelése bizassék az állandó igazgatótanácsra.

Dr. Szűcs Emil helyesli, hogy a központi kezelés az állandó igazgatótanácsra bizassék. Csak megjegyezni kívánja, hogy ez alap, mely idővel nagyra nővi ki magát, garantírozva legyen azáltal, ha nem érték-papirokban, vagy takarékpénztárban tétetik le, melyek

az értékesökkenés eshetőségének vannak kitéve, hanem fekvőségekre, birtokba. (Helyeslés.)

Ellene szólt még a központi kezelésnek Szabó Sámuel tanár, jelezve, hogy, míg ez intézkedés által egyfelől egyes egyházközségek autonómiája szenved csorbát, másfelől akkor, a mikor önállóan kellene működni, nem tudnak.

Beszéde élénk helyesléssel találkozott.

Végre elfogadtatott a központi kezelés, kivétetvén né-mely egyházközségek, melyekre nézve meghagyatott a saját-kezelés.

A kepeválságra vonatkozó ig. tanácsai javaslat 3. és 4-ik pontja változatlanul elfogadtatott.

Bodor Antal olvassa ezután a zágoni ev. ref. egyházközség kepeválság iránt benyújtott kérvényét.

Dr. Szász Béla, hivatkozással a szabályrendeletre, e tárgy felett napirendre kíván térni, kiadatni kívánja azt az állandó igazgatótanácsnak. Indítványa elfogadtatott.

Következett az igazgatótanács egy másik javaslata, mely szerint mindazon egyházközségek, melyek a lak- és paphér 400 frtnyi minimumát megadni képtelenek, utasítatnak vagy pap-tanítói állomás rendszeresítésére, vagy leány-egyházközségekbe átalakulni már a legközelebbi egyházkerületi közgyűlésig. — Elfogadtatott.

Gyártás Domokos, a szavazatszedő bizottság nevében, a tegnap délután 4 és 6 óra és a ma délelőtt megejtett szavazások eredményét jelentette be.

Tegnap, márczius 17-én, délután szavaztak a kolozsvári főtanoda természettudomány-mennyiségtani tanszékének, mely Debreczeni József halálával megürült, betöltésére. — Beadott 131 szavazat. Ebből Szathmári Ákos 79-et, Bartha Zsigmond 39-et. Berényi János 7-et, dr. Fodor Ferencz 6-ot kaptak. Meglett tehát Szathmári Ákos.

Az egyetemes tanügyi bizottságba 4 rendes és 2 póttagra beadott 131 szavazat. Megválasztottak rendes tagoknak: Parádi Kálmán 116, Székely Ferencz 98, Kerekes József 83, Gáspár János 81 szavazattal, póttagoknak: Bihari Sándor és Demeter Sámuel.

A mai szavazás eredménye a következő:

Az orsz. segélyalap végrehajtó bizottságba egy rendes és egy póttag helyére megválasztott rendes tagnak 123, szavazatból, Nagy Péter püspök 122-vel, pótagnak Szász Károly min. tanácsos 78-tel. Kapott még a póttagságra Kovács Albert 43 szavazatot

A marosi egyházmegyei főgondnokságra beadott 122 szavazat. Ebből nyertek: Br. Bánffy Zoltán 115-öt, Bereczky Sándor 3-at és Ilyés Károly 3-at.

A széki egyházmegyei főgondnokságra beadott 121 szavazat. Ebből kaptak: br. Bánffy Dezső 111-et és br. Inczedy Zsigmond 10-et.

A nagyenyedi egyházközségi főgondnokságra beadott 123 szavazat. Ebből kaptak: Kovács Sándor 68-at, Kovács Gyula 52-öt és Gáspár János 3-at.

KÜLFÖLD.

Francziaország. Népkönyvtárak. A franczia népnevelési szövetség által kiadott alábbi minta-alapszabályzat száz meg száz vidéki egyesületben érvényben van. Az egész nyolcz pontból áll és elfér egy kis

Japon. Nálunk minden alapszabályzat mindjárt egész kis füzet; igen üdvös volna, ha e tekintetben is a franciaiktól tanulnánk: 1. Azok, kik a jelen szabályzatot elfogadják, egyesületet alkotnak, melynek czime népkönyvtári egyesület. 2. Ez egyesület célja; alapítása, fenntartása s igazgatása oly könyvtárnak, mely a község lakóit hasznos és tanulságos könyvekkel ellátja. 3. Az egyesület, mely az összes lakosok oktatására és nemesbitésére alakult a könyvek megválogatásában kerülni tartozik mind azt, mi egyenletlenségre adhatna okot. Ennélfogva minden politikai vagy vallási vitamű ki van zárva a könyvtárból, ha ingyen adnák is. 4. Mindenki, ki legalább ötven centime-ot (20 kr.) fizet évenként, a társulat tagjává lesz és ingyen olvasásra tarthat jogot az aláírás napjától egy éven át. A nem tag 10 centimet-ot (4kr.) fizet egy kölcsönbe adott kötetért. 5. A tagok évenként egyszer gyűlést tartanak s legalább három tagból álló bizottságot választanak, mely a könyvtárnak gondját viseli, könyveket vásárol s a számadásokat végzi. A bizottság tagjai felosztják maguk közt a munkát s felelősek azért a működésért, melyet maguknak választottak. Mindig újból választhatók. 6. Az egyesület minden pénzbeli vagy könyvbeli adományt, melyet tesznek, elfogad. Külön lajstrom magában foglalja az adakozók nevét s az adomány mivoltát. 7. A közgyűlésen a bizottság számot ad a bevételekről s kiadásokról, kiállítja a könyvek lajstromát, az adakozók s tagok névsorát, a könyvtár forgalmának kimutatását, vagy pedig nyomtatott jelentést ad ki ezekről. 8. Az egyesület feloszlása, a könyvek szétoztása, vagy eladása semmi szín alatt sem történhetik mindaddig, a míg a községben három ember marad, ki a könyvtár fenntartását kívánja. A belső ügyrend épp oly egyszerű. Mindössze öt pontból áll: 1. Két kötetnél többet senkinek sem adnak kölcsön. 2. Minden kötet csak két hétig maradhat a kölcsönvevőnél. 3. A könyvek minden nap, vásár- és ünnepnapon is kicserélhetők, de napjában csak egyszer. 4. Minden elvesztett, bepiszkított, megrongált könyv a kárttevő költségén pótoltatik. 5. Minden olvasó, akár tag, akár nem tag, ki a kárt megtéríteni vonakodik, azontul nem kaphat többé könyvet olvasásra. Ez egyszerű szabályzatok mellett száz meg száz könyvtári egyesület működik Franciaországban s a fölhalmozott kötetek száma bizonyára milliókra rug. Az ilyen egyesület ereje gyarapulásával egyéb célokat is bevonhat működése körébe s mind nagyobb jelentőségre tehet szert. Mily könnyű lehetne nálunk is ez üdvös intézményt meghonosítani!

A francia népoktatási szövetség az idén Reimsben tartotta kongresszusát, hogy a vidéket még nagyobb mértékben, mint eddig, érdekeltesse a nemes ügy iránt. A város a legnagyobb lelkesedéssel s vendégszeretettel fogadta a kongresszus tagjait. Jean Macé első beszédében röviden ismertette a szövetség eddigi sikereit. A kongresszus napjáig 542 szervezett népoktatási

egylet lépett a szövetségbe; a többi közt egy amerikai, newyorki társaság is azt a kérést intézte a szövetséghez, hogy vétessék be a szövetségbe. Hogy mily része van neki, Jean Macénak, a szövetség sikereiben, arról az épp oly fáradhatatlan lelkesedéssel, mint szerénységgel működő férfiú egy szót sem szólott megnyitó beszédében. De jellemző, hogy Jules Ferry a minap azt mondotta, hogy „minden reformnál, melyet megkezdtem, Jean Macé példája lebegett előttem.“ A központi bizottság bevételei 58,000 frankra rugtak; 16,000-rel többre, mint mult évben. A kongresszuson a vita főtárgya a kézi munka tanításának kérdése volt, melyről Salicis, ki ez oktatás szervezője Franciaországban, tartott előadást. Némelyek azt kívánták, hogy a szövetség ne terjeszsze ki működését e tőrre, mert még nem teljesítette az iskolai zászlóalj felállítására vonatkozó feladatát. A kongresszus elhatározta, hogy a kézi munka tanítását minden töle kitelő módon fogja támogatni. A kongresszus ezenkívül több paedagogiai és didaktikai kérdéssel is foglalkozott s üléseit azzal végezte, hogy egy nemzeti tornaiskolának Reimsban való felállítását indítványozta. — Szomorúsággal gondolunk arra, hogy nálunk még a nemzetiségi eszme fölkarolása sem tudott eddig nagyobb lendületet adni a népnevelési egyletek eszméjének.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1883. május 19.

— **Egyházkerületi közgyűléstünk** örvendetes és nagy fokú érdeklődés mellett nyílt meg és folytatta tárgyalásait. Mire e sorok napvilágot látnak s illetőleg t. olvasóink kezébe jutnak, már talán be is fejeztetett, de élénk emlékekben fog élni sokáig sokaknak, mert fényes tanubizonyságot tőn a felől, hogy az egyházi ügyek iránti érdeklődés, világiaknál és papoknál egyaránt, nem hogy kialvóban lenne, sőt nagyobb lendületet vőn, mint valaha. Élénkeu visszatükrözi ez örvendetes jelenséget mai számunk tudósítása, melyet lehető pontosan igyekeztünk — saját tudósítónk följegyzősei nyomán — összeállítani.

— **Lapunk mai számának oeconomiája** jelentékeny változást szenvedett a közgyűlés folytán fölmerült actualis érdekű közlemények nagy halmaza miatt. Szükségesnek tartók ezt megjegyezni, különösen a mai számból kiszorult tárcza-közleményünkre nézve igazolásúl.

Lelkészs-választás. Diószeghy Mór papjelöltet az érkávási ev. ref. egyházk. a közlelbbi napokban lelkeszévé választotta. Kivánjuk, hogy ezen választás, úgy a választókra, mint a megválasztottra nézve, a megelégedés forrásává váljék.

— **A zilahi ev. ref. egyháznak** egy igen fontos haladásáról tehetünk jelentést. Rendezte az egyházi bérszedést és pedig a bérfizetők teljes megnyugvására. Az eddigi gyakorlat szerint alkalmazott nyolcz egyházi bérszedő helyett, kiket az utcagyűlések választottak, — sokszor az egyház érdekeinek megrövidítésével, — egy bérszedő állított be, kinek fizetése a beszédett s a pénztárba beszolgáltattott összeg 10 százalékában állapított meg, s ki

1000 frt biztosítékot köteles nyújtani. Egyszersmind egyházi adókönyvecske adatott ki minden bérfizető részére, melybe, úgy az évi bérösszeg, mint a történt lefizetések, a bérszedő által bejegyeztetnek. A bérszedő minden hónapban számadás alá vonatik s kezénél 10 frtnál nagyobb összeget tartani nem szabad, s mindannyiszor, valahányszor 10 frtnál nagyobb összeg találatnák kezei között, 1 frt büntetést köteles fizetni. A bérfizetőket havonként tartozik felkeresni, de a bérfizetők saját házában is bármikor letörleszthetik tartozásaikat.

— Vád alá helyezett lelkész. Decsy Dénes makádi református lelkészt — a pestvidéki törvényszék, a b. t. k. 253 §-ába ütköző, kettős házasság megkötése körüli gondatlanság vétsége miatt, vád alá helyezte. Az eset következő: Kapitány István makádi lakos engesztelhetlen gyűlölség alapján válópert indított felesége ellen. A pestvidéki törvényszék fel is oldotta véglegesen a házasságot, s ezt az ítéletet Kapitány ügyvédje tudatta levélben felével. Ez a levéllel özv. Katona Zsófihoz sietett s örömmel tudatta vele, hogy most már egymáséi lehetnek. Az asszony azonban körültekintőbb volt s a lelkészhez fordult felvilágosításért, de ettől is azt a választ nyerte, hogy házasságuknak most már mi sem áll útjában, mert a törvényszék Kapitányt feleségétől elválasztotta véglegesen. Azután, háromszori kihirdetés után, összeadta őket. De a házasság-védő ügyvéd kötelessége lévén az ügyet hivatalból felebbezni, a válóper a kir. tábla elé került, ez az első bíróság ítéletét feloldotta s így szegény Kapitány Istvánnak egyszerre két hites felesége lett. Feljelentetvén az ügy, a törvényszék most Decsy lelkészt helyezte vád alá. Ő azonban ez ellen a vádhatározat ellen fellebbezéssel élt, arra hivatkozván, hogy ő nem jogász, neki csak a saját lelkészi funkciót kell tudnia, s nem egyszersmind az ügyvédi teendőket. A kir. tábla azonban nem fogadta el ezt az okoskodást, s a lelkész ellen hozott vádhatározatot indokainál fogva jóváhagyta.

— A tanítónők helyzete. Buzogány Áron, közokt. miniszteri tanácsos, a „Nemzeti Nőnevelés“ című folyóirat legutóbbi számában pontos adatokkal czáfolja meg Vargyas györmegyei tanfelügyelőnek egy cikkét, mely arról szólt, hogy Magyarországon mekkora a tanítónői proletáriátus. Szerinte 1881—82-ig az állami tanítóképezdéken keletkezésük óta tanképesítési vizsgálat útján tanítónői oklevelet nyert 1712 tanítónő, ezek közül meghalt 27, tovább képeztetik a polgári tanítónőképezdében 62, működik tényleg mint tanítónő 1233, férjhez ment, oly módon, hogy tanítói állomást nem is kíván, 102; nincs tehát állomása 192 okleveles tanítónőnek, de ezek közül tudunkkal néhány mint zene- vagy munka-mesternő van alkalmazva, 13 postai- és távirtdai hivatalnál nyert állomást, 26 nem is akart állomást fogadni el; mint jobb módú szülők gyermekei, otthon vannak. Ezek szerint olyan képesített tanítónő, a kiktől fel lehet tenni, hogy állomást keresnek, de eddig még nem kaptak, 150 van. Ez az a proletár tanítónői sereg. De ezeknek is egyrésze magán családokban, mint magántanítónő, legalább kisegítő életmódot nyer.

— Arany János volt tanítványainak! — feliratu következő sorok közlésére kértünk fel: „A nagykörsi gymnasiumban „Arany János“ ösztöndíj alapítása végett azon tanuló-társaknak Nagy-Körösrön való találkozására, a kik 1851—1860 években a dicsőültnek tanítványai voltak, f. 1883. évi június hó 3-ik napjának d. e. 10 óráját tűztük ki. A tanuló-társak tömeges megjelenését kérjük. Laukó Károly, Zombori László.“

— A róm. kath. főpapok statisztikája. A római katolikus egyháznak jelenleg 1229 főpapja van; köztük 62 bibornok, 9 patriarcha, 737 latin szertartású, 46 keleti szertartású érsek és püspök, 342 érsek és püspök in patibus, és 6 praelatus nullius dioecesis. A legidősebb bibornok Bonnechose római érsek, a ki 84 éves: Neuman 83, Guibert 81, a legfiatalabbik Parochi és Zigliara, a ki 50, és Czacki, a ki 49 éves. A szent kollégium legrégebb tagjai Schwarzenberg bibornok, a kit 41 éve nevezett ki XVI. György pápa; di Pietro bibornok, a ki 30 esztendeje és Mertel bibornok, a ki 25 éve viseli e méltóságot. Jelenleg 8 bibornoki hely van üresedésben.

— Háború és közoktatás. Érdekes statistikát állított össze nemrég Donnat Leon, belga statisztikus, az egyes európai államokban a had- és közoktatásügyi kiadások közti arányról, vagyis inkább aránytalanságról. Donnat általtette áttekinthetőbbé a viszonyokat, hogy kimutatta, az egyes államokban mennyi esik egy-egy főre a hadügyre és a közoktatásügyre évenként kiadott összegekből. E kimutatás a következő táblázatban látható:

	Hadügy. Közoktatásügy.			
	shilling. pence.		shilling. pence.	
Franciaország	20	0	1	5
Anglia	18	6	3	1
Hollandia	17	9	3	2
Szászország	11	9	3	4
Würtemberg	11	9	1	9
Bajorország	11	9	2	6
Poroszország	10	11	2	5
Oroszország	10	2	0	1 $\frac{1}{2}$
Dánia	8	8	4	7
Olaszország	7	6	0	8
Belgium	6	9	2	3
Ausztria-Magyarország	6	8	1	6
Svájc	4	10	4	2

Mint e táblázatból látható, Franciaországban majdnem huszszor annyit költenek a hadügyre, mint a közoktatásügyre; az arány legkedvezőbb Svájcban, a hol a két összeg majdnem egyforma.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLÁS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények ezimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test és egy lélek vagytok. Efész. IV. 4.

Tartalom: Püspöki jelentés. (Felolvasta az egyházker. közgyűlésen főt. Nagy Péter.) — Az ev. ref. egyházkerületi közgyűlés. — Tanügyi jelentés. (Előterjesztette az egyh. ker. közgyűlésen Parádi Kálmán, tanügyi előadó.) — A testvér superintendenciák köréből. 1. Az ág. hitv. magyar egyház egyetemes gyűlése.) 2. (A dunamelléki ref. egyházkerület közgyűlése.) — Vidéki élet. — Különfélék. Tárca: Nehány prot. egyh. adat a 16-ik sz. végéről. (Folytatás).

Püspöki jelentés.

Felolvasta Nagy Péter, püspök, az egyházker. közgyűlés május 16-án tartott ülésén.)

(Folytatása és vége.)

Azonban ez a kölcsönös segély legteljesebb mérvben életbe fog lépni az országos segélyalap működésének megkezdésével. Egy némelyek tán azt a megjegyzést teszik gondolatba, hogy az országos segély ala működése megkezdésének fölemlítésénél egy szócskát kifeledtem és ez a szócska: „ha“! Feledni igaz, hogy emberi föleg öregsggi gyengeség: ez egyszer azonban nem feledtem, sőt, inkább nagyon is eszembe volt, mert a ki csak némi megfontolással szól valamihez, lehetőleg igyekszik minden oldalról megfigyelni a kéz alatti ügyet. A kétely, a bizonytalanság érzete soha sem maradnak ki ott, a hol megfontolva és komolyan kezdenek valamihez, hisz a csatába készülők hadvezérnek elsőbb kötelességei közzé tartozik, megszabni és kijelölni a visszavonulás útját, irányát, pedig neki a győzelem teljes reményével kell a küzdőtre kiszállni, mert a megveretés bizonyosságával csatába ereszkednie nem szabad. De a hol egyházkerületünk felvirágzása, a néptelenség és vagyotalanság miatt nem él, hanem csak nagy nehezen tengő számos egyházközsegeink fennmaradása, s ezekben a hiveknek úgy egyházunk mint nemzetünk számára megtartása forog kérdésben; a hol e megtartás, e megmentés biztos eszköze önként ajánlkozik,

hogy ott egyházkerületünk hivei szüklelkü- és markuságukkal ez intézmény életbeléptetését kéteessé teheessék, ezt avagy csak fel is tenni az általunk hiresztelt és világszerte ismeretes protestans áldozatkésztség arculütésének tartottam volna. Az országos segélyalapnak ugyanis az a czélja, hogy a magyarországi reformált egyetemes egyházzá egyesült öt egyházkerület 2.000,000-öt meghaladó hivei egyesült erővel teremtsenek egy oly alapot, melyből a szegényebb egyházközsegek segélyeztessenek, elaggott, vagy munkára tehetetlenné lett szegény lelkészek nyugdíjzattassanak, özvegyek, árvák gyámolittassanak. Ha már meggondoljuk, főtiszteletü egyházkerületi közgyűlés, hogy egyházkerületünkben, ha meg nem haladja, de nagyban megközelíti a háromszázat azoknak a lelkészi állomásoknak a száma, melyekben az összes évi valódi jövedelem ugyanannyi száz forint körül libeg, azaz vagy alatta, vagy felette van valamivel; ha mondom ezt meggondoljuk, úgy lehetetlen be nem látnunk, hogy a zsinati alkotások e legkitűaobbike, az országos segély-alap, lét és nem lét között ingadozó e nagy számú egyházközsegeinkre nézt az a mentő esolnak, a melyet két kézzel meg nem ragadunk — ki merem mondani — szent lélek elleni bűn lenne részünkről.

Ugyanezt megkísértettük volt önerőnkön létesíteni domesticánkka, de nem sikerült; mert hogy nyolcz évi gyűjtés eredménye gyanánt nem bíruuk felmutatni 60,000 frtot, azt 340,000 lelket számláló egyházkerületben annyival is inkább nem sikerülésnek kell neveznem, mivel ez összegnek több mint öt-hatoda az évenkénti államsegélyből, tehát úgy szólva az éhezők, szükkölködöktől elvont összegekből telt ki. E nem sikerülésnek okait fürkészn most nem tartom szükségesnek, fennmarad az a történetirő számára; de azt hangsulyozni kötelességem, hogy a sybilla könyveinek utolsó kötetei állanak előttünk.

Jelen számunkhoz $\frac{1}{2}$ iv melléklet van csatolva.

Nosza, főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés, ne szalaszszuk ki kezeink közül megtartásunkra e hihetőleg utoljára ajánlkozó alkalmat. Ki-ki közülünk saját körében és tehetsége szerint buzgón munkáljon arra, hogy egyházkerületünknek minden családfeje készségesen meghozza filléreit a szent célra, mert csak filléreket kérünk, nem többet ezredrésznél annak, a mit családja fenntartására évenként beveszen.

Nem feledtem el fölemlíteni, csak mint köztudomás tárgyával hosszasan időzni nem akartam, azon örvendetes tényre, hogy a zsinat által hozott törvények, a közoktatásra vonatkozókon kívül még a múlt évi október havában megnyerték ő cs. és ap. királyunknak legfelsőbb szentesítését, e törvények kihirdetése és életbeléptetése iránt különben is a m. igazgatótanács meg fogja tenni indítványát.

Hogy azt ne mondja valaki: az erdő miatt nem látom a fát, azaz az egyház egyetemes ügyei annyira elfoglalták figyelmemet, hogy e miatt az egyházközségeket mellőzöm: megjegyzem, 17 éve mult már, hogy az egyházmegyék vizsgálati jegyzőkönyveit minden évben részletesen tanulmányoztam, azokra megjegyzéseimet, észrevételeimet megtettem, három kisebb egyházmegye híjjával, személyesen bejártam az egész egyházkerületet s hogy e

T Á R C Z A

Néhány prot. egyház-történelmi adat a 16-ik sz. végeről.

(Folytatás.)

Ezen üldözések pedig nagyon megapasztották az unit. egyh. tagjainak számát, de azért még ezután is tekintélyes tömeget képeztek a Socin tanának követői, mit fényesen bizonyít az, hogy az 1578-diki zsinaton még 322 unit. pap vett részt, a mi — tekintve az akkori közlekedési viszonyok kezdetleges voltát, a mely körülmény még sokat tartoztathatott vissza a megjelenéstől — nem megvetendő szám.

De azért régi tekintélyét és hatalmát vissza állítani nem volt többé képes, sőt a Dávid F. börtöne ajtajának bezáratása alkalmával a dévai vár földalatti üregeiben elhangzott tompa dörrenés, az unit. egyh. hajdani nagyságának halálbarangja volt. Az erdélyi prot. egyh. történelmében oly fontos szerepet játszott ezen kimagasló alak, börtönbe záratásával, a kolozsvári unit. egyh. is fenntartó oszlopát, éltető szellemét vesztette el, úgy, hogy a vallásáért üldözött polgárság ezután ép oly gyorsan lett az ev. ref. egyház tagjává, mint a mily gyorsan elhagyta volt azt a Dávid F. fellépése következtében.

Im, ezek azon főbb mozzanatok, a melyekre tájékozás végett rámutatni szükségesnek tartottam; hogy így legalább körvonalaiban könnyen lehessen áttekinteni azon kor és egyh. történelmét, a melyekre a történelmi adatok vonatkoznak.

Igénytelen ismertetésben — mely a főbb mozzanatokra is épen csak rá mutat — világosan látszik az, hogy

vizsgálatokat évek óta nem folytattam, abban a zsinatot előkészítő bizottsági ülések, conventek, maga a zsinat, és az is akadályozott, hogy huzamosabb távollétem alatt meg kellett volna akadniok az egyházkerületi ügyek folyamának. Hogy a látogatások megszakadt fonálát ez évben újból fölvehetem-e, azt határozottan nem ígérhetem, de azt ígérem, hogy az elhalasztás oka nem az akarat lesz. Elmondhatom, nem ismeretlen előttem minden egyházközségünknek állapota: itt is, ott is van baj, van ok aggodalomra, mint a népes családban ritkán egészséges minden tag; e bajokat a maga útján orvosolni törekedtem, sok helyt sikerült, egy néhány helyütt nem; de oda érve a dolgot még nem láttam, hogy ezeket a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés eleibe hozzam; különben is az e bajok orvoslására czélzó javaslatok, melyeket előbb magam, utóbb a m. ig. tanács tett, nem találkoztak a főtiszteletű közgyűlés helyeslésével; így hát várakozó állásba kellett helyezkednem: consilium resque locusque dabunt.

Most már be is zárhatnám jelentésemet, ha egy szomorú kötelesség nem állana előttem. Gondolatunkban legalább keressünk fel egy sirt, főtiszteletű közgyűlés, melyben egy fáradhatlan buzgalmu, munkás társunk körünkől és övéi köréből reménytelenül kiragadtatva piheni az élet fáradalmait; álljuk körül e sirt s tegyük rá az

Erdélyben és így Kolozsváron is — először a Luther nézetei terjedtek el; ezután pedig a Cálvin követői jutottak túlsúlyra, — míg nem végre egy harmadik — az unit. egyház fellépése és rövid időre uralomra jutása, mindkét egyház terjedését és fejlődését elszigetelte. Ezen rövid ideig tartó veszteségért azonban az ev. ref. egyh. a Dávid F. fogságra jutása után bőven kárpótolta magát, míg a luth. egyház elszigeteltségében tovább is megmaradt.

A Dávid F. fogsága utáni azon időből származnak ezen adatok tehát, midőn a luth. és ev. ref. egyház között minden összekötő kapocs erőszakosan szakított szét és a magyar épúgy mint a szász nemzet, egy nemzetiségét is jelölő két külön egyházat alkotott. Fontossága pedig abban áll, hogy ezen két egyház tényleges együttlétét mutatja fel olyan időben, midőn a magyarok és szászok közötti vallási villongások ha nem is csaptak az égis érő magas lángoszlopot a küzdelmek hevében, de azért a lefolyt harcz után hamú alá takart üszök, még mindig égető szikrákat szórt a be nem hegedt sebekre.

És ezen időben a magyarok és szászok testvéri egyetértésben éltek Kolozsvárt, egy templomba jártak, egy papot tartottak, kit közös egyetértéssel együtt választottak, és a ki egy asztalnál részesítette urvacora osztás alkalmával őket a szent jegyekben. És ezen testvéri egyetértés megis termette azon időben áldásos gyümölcseit, mert egyesült erővel ingadozás nélkül voltak képesek vezetni az egyház hajóját ezen háborgos idő hullámzó tengerén.

*
Kolozsvár várossa közgyűlésének (Congregatio Centumpatrium) 1592. Jul. 21-én tartott gyűlésében hozott határozata.

Meg értették városul ő kegyelmek bíró uramtól az begyűjtésnek okát az Plebános választás felől, ez mellet az

elismerés koszoruját, melyet a kötelességében hű, tevékeny, igazságszerető, derék férfi méltán megérdemelt; ez a sir, főtiszteletű közgyűlés, a már csak néhai Vályi Pál marosi esperes társamé; s ha a megindulás harmatozza szemünket, emeljük fel oda, a hol, a ki hű volt kevesen, többre bizatik.

Ev. ref. egyházkerületi közgyűlés.

Kolozsvár, 1883. május 18.

IV. ülés május 18. d. u. 5 órakor.

A délelőtti jegyzőkönyv felolvastatván, hitelesítették. Olvastattak a délutánra érkezett elnöki beadványok:

Szász Károly tudósítása, hogy elfoglaltságai miatt nem vehet részt a közgyűlésen.

Sajnos tudomásul szolgál.

Az 1884. évi egyházkerületi költségvetés megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése napirenden tárgyalatik.

Ezután a tárgysorozat rendjén Bodor Antal titkár olvasta fel az igazgatótanács javaslatát a convent által hozott határozatoknak végrehajtására vonatkozólag, melyekre nézve javasolta, hogy vétessenek le a napirendről, miután a középiskolai törvényjavaslat még nem emelkedett jogerőre.

egyházi tanitoknak is kívánságokat és Intentioikat, hogy ammint eddig az Plebánosság egygyütt volt az Püspökséggel itt ez városan, mostan is kívánnák, hogy meg ne válasszának, hanem ha ő kegyelmek olliát válasszanának az Plebánosság tiszti és gondja viselésére, ki ő nekik is tecczenék, az Superintendentiat suffrágiumokkal neki adnák: Azért ő kegyelmek városul meg hányván vetvén ez dolognak mivoltát, mint hogy nagy dolog és az gondolkozásra üdöt kíván, semmi módját ő kegyelmek az Plebános válasszásának mostan nem látják, hanem Istentől ő zent felségétől és az üdőtől akarnak várni. Mindazáltal hozzá Ideig ő kegyelmek nem akarják halasztani, hanem az occasiot alkalmatosságot látván, ő kegyelmek esmet be akarnak gyűlni, es akkoron Istennek segítségével mentől csendesben, jobban lehet, ez dologhoz bőveben akarnak zolni es vegbez vinni az Unio tartása zerént. Ammi nezi az Püspökség dolgát, miért hogy az Püspökség az várostól függött volna, valamint mostannis ő kegyelmek nem akariák abba ingeralni magokat, hanem mindenben az Privilegiumhoz akariák ő kegyelmek tartani magokat és semmiképpen az Plebánosságot az Superintendentiával nem akariák coadunaltatni, hogy jövendő üdőkben is ebből valami abususus ne következék, azért az Tanito Rend akkit méltónak itil annak a tisztnek supportálására, ő dolgok, Járianak el ő kegyelmek benne. Az begyűjtésnek penig idejét az Idős Uraim hirre adták Biro Uramnak. Kériük egész városul Biro Uramat, hivassa be az Praedicator uramat és Incse meg ő kegyelmeket, legienek ő kegyelmek szorgalmatosak az ő hivatalikban. Ez mellet az költséget is ő kegyelmek Incsek az szüből való köniörgésre, hogy Isten ő felsége támasszon oly Jámbor, bölcs tanitót, ki az ő tisz-

E javaslat elfogadtatott.

Olvastatott ezt követőleg az állandó igazgatótanács javaslata a papoknak közkereseti eljáráson kívüli áthelyeztetésére (dislocatio) vonatkozólag. E kérdést tárgyazólag több egyházmegye, jelesen a deési és szobeni, megette előterjesztését, melyben elismeri, hogy a lelkész imprudentiája által a helyzet veszélyessé válhatik, de az áthelyezésnek csak akkor lehet megtörténnie, ha két kölcsönösen áthelyezendő lelkész között megállapodás történik, s ez esetben is az egyházkerület ténykedése csak a szabályszerűség korlátai között ismerhető el.

Az igazgató tanács, figyelembe véve, hogy a conventi határozatok most vannak munkálatban, javasolja a kérdés napirendről levétetését, a mi elfogadtatott.

Olvastatott továbbá az állandó igazgatótanácsnak az egyházmegyei özv. árvai gyámintézetek számadásai felülvizsgálása tárgyában beterjesztett javaslata. E tekintetben az igazgatótanács jónak látja kimondatni, hogy e pénztárak megvizsgáltassanak, s épen a kitűzött célra fordíttassanak.

E tárgyban több oldalról történtek felszólalások, melyek, mivel a tárgy érdemére nem tartoztak, figyelembe nem vétettek.

Dr. Szász Béla beszéde kezdetén polemizált Benkő János esperessel. Azután reflectált arra, hogy tévesen

tességeinek ótalmazására és szent törvényinek hirdetésére elegendő legyen és méltó.

Kolozsvár várossa közgyűlésének (Congregatio Centum-patrum) 1592. Jul. 30-án tartott gyűlésében hozott határozata.

Meg értettük biro uramtól egész városul az be gyűtésnek okát, es mind az zsinatnak legatusitol, az zsinatnak hozzánk való Izenetit, legatiojat, egész városul. Hálaadásul es becsülettel veszünk az Sinatnak meg találását, az ő végzések felől, koriük is ő kgmeket, nekünk megbocsássanak, hogy szinte kedvek szerént való választ nem tehattünk, oka nem egyéb, hanem hogy az két nemzet az boldog emlékezetű feiedelmek Privilegiumával, unioval vagyon összeszerkeztetve, kötelezve, mely unio ellen egyik natio az másiknak Iniuriáiára nem procedalhat. Azért ez dolog haladván es plebanost valasztván, miérthogy az Praedicatorok választása az Plebánost illeti előszür, Isten azt véghez vivén, ügiekezzünk ő kegyelmének az leendő Plebánossal egietembe tiztességes hivatal adásra. Ez alatt pedig ő kegyelme hivatalia zerént Praedicalion, ha ió akarattia lezen hozza.

Kolozsvár várossa közgyűlésének (Congregatio Centum-patrum) 1592. Nov. 6-án tartott gyűlésében hozott határozata.

Meg értették városul ő kegyelmek Biro uram mily okért gyűjtötte be ő kegyelmeket, Tudni illik. Az megholt Püspöknek Huniadi Demeternek árváinak igazságok ki határozása, eligazitása felől. És az jövendő Plebános Inventáriumának is Borának tudni illik es Buzájának s egieb zokott Régi Jovainak exequestrálása felől. Ehez ő kegyelmek egyenes es Istenes szüvel zolván, Hogy recto tenore viselhessék végezéseket, computalni akarván Huniadi Demeternek Plebánosnak es Püspöknek az tisztbe állásának idejét. Bizonio-

állítják némelyek, mintha a kérdésben levő pénzalapok a jelenlegi testület tulajdonai lennének. Halhatatlan testületi tőkének tekinti szülő ez alapot, melynek csak időszertei kezelői a jelenleg élő lelkészek. S tekintve azt, hogy ilyenmü alapoknál egyes egyházközségben nagy számot tevő restantiák merülnek fel, üdvösnek és czélszerűnek látja az ellenőrzést, ha meg akarják menteni ez alapokat az árváknak. Melegen ajánlja az igazgatótanács solid kivánságát figyelembe vétetni és javaslatát határozatra emelni.

Br. Bánffy Dezső kijelenti, hogy előtte szóló után neki nincs sok mondanivalója. Vannak pénzegyletek, miniszteri engedély által alakult pénzszövetkezetek, melyek a törvény vizsgálatának alá kell vessék magukat. Ezt kell tenni gyakorlattá a mi egyházkerületünben is. Vizsgáltsunk meg a számadásokat saját közegeink által, vagy legalább is világosan fejeztessék ki, hogy az ellenőrzés szükséges. (Helyeslés.)

Dr. Kovács Ödön szólal fel ezután, kifejezván megnyugvását a felett, hogy olyan restantiák, melyeket dr. Szász Béla felemlített, a n.-enyedi egyházmegyei gyámintézetnél nem fordulnak elő. Óhajtanónak tartja, hogy a gyámpénztárakról kimutatások legyenek, de teljesebbek, mint a minők eddigelé voltak.

Végre Nagy Péter indítványozza, hogy az állandó

san Comperialtak, Hogy Hunyadi Demeter az tiszben 1579. die 13. July választott, halála pedig lött 1592. die 4. July. Honnat ki tetszik, hogy választásaker mind búza dézma, mind Bor dézma jutott kezéhez a szükségre. Épen kezébe ment minden esztendőre a quarta. Tetszik azért, hogy halála szinte esztendejének ki telésekor történnén, Nem lehet az ő Successarinak semmi igasságok, részvételök azután való quarta Jövedelemben. Mindazonáltal megtekintvén Hunyadi Demeternek iámbor zolgálatiát sok üdötől fogva mind az scholában s mind az Ecclesiában való sok jó Munkáját, Az oda választott Uraim valami képes zerént való Honorariumot zakazzanak az Mostani dézmából. Az többi pedig maragion ez Jövedő Plebános zükségére, fizetésére. Ez munkának es Igazgatásnak véghez vitelére vállaztattak ő kegyelmek között:

Az szász Rendről	Magiar Rendről
Pulacher István uram	Márton Deák uram
Hannes Mann	Bornemiza Gergelj uram
Ghellien Imreh	Zabó Georgi
Veres Tamás	Zegedi Cáspar.

Kolozsvár várossa közgyűlésének (*Congregatio Centum-patrum*) 1592. Nov. 27-én tartott gyűlésében hozott határozata.

Ammi az Plebános választását illeti, Ő kegyelmek az szász Rendről mutogatták világosan, hogy alkalmatosságok még ez ideig nem lehetett melyben bizonyos személiket az Religioiban eggyet értőket mutathattak volna. Némelnek pedig, ugymint Erasmus Praedicatornak a Religioiban Némelmü Árticulusokban külömb értelme miatt a Synattól.

Tekintvén azért Nem csak a mi magunk békességes egyeségünknek megh maradására, Sőt ammi Nagiob arra nézve, hogy ez városban az két templomban az Egy Ecclé-

igazgatótanács dolgozzon ki mintákat, melyek szerint minden polgári évben a gyámpénzekről kimutatást küldjenek be az egyes egyházmegyék gyámintézetének kezelői.

Elnök kijelenti, hogy e módosítás az igazgatótanács javaslatához toldalékképpen járulhat.

Az igazgatótanács és püspöki javaslat határozatra emelkedett.

Tárgysorozat rendjén következett ezután az állandó igazgatótanács javaslata a szervezeti törvény módosítására vonatkozólag. E tárgyban felterjesztést tett volt a többek között a marosi egyházmegye is. Az igazgatótanács, tekintettel azon körülményre, hogy a zsinati törvények revisioja most van folyamatban, mely ez ügyet szabályozni fogja, javasolja annak napirendről való levételét.

Elfogadtatott.

Következett az igazgatótanács javaslata a zsinati és conventi költségek fedezése tárgyában. Elismeri ugyan az igazgatótanács, hogy a déési egyházmegyében van több szegény egyházközség, mely a segélyezésre rá van szorúlva, de jelenlegi viszonyuk mellett nem teheti. Ennélfogva kéri az egyházkerületi gyűlést, hogy bár a kamarai járandóságok szegény ecclesiák felségelésére vannak szánva, de, tekintettel arra a körülményre, hogy a zsinati és conventi

siában Ne hirdattessék az bevőtli Religion különbözőséggel, ami hitünk, Sőt az egész Sinat fidei Artikulusitól, ki-ből köztünk iszoniu Zakadások, gyűlölségek Ne következzenek. Végezték városul, hogy haladjon bizonyos alkalmas ideigh. Tudni illik Az még Püspök uram és a Sinat előtt Nem deccarallia Erazmus uram Religioját, Joannes herteliusis Jeowe vagy nem, hogy bizonyos válasz lehessen. Az Hunyadi Demeter Püspök fia, és Bogaty Miklos fia gondviselése felől véghezzenek az Zámvevő Uraim mennél iobban lehet, Atyai szüvel és Adiak az Város Eleibe.

Kolozsvár várossa közgyűlésének (*Congregatio Centum-patrum*) 1593. Jan. 16-án tartott gyűlésében hozott határozata.

Meg értették városul ő kegyelmek Biró Uramtól az begyűtésnek okát: Elsőbe jelenti ő kegyelme, hogy az megholt plebános halála után, az Magyar natio egynehanszor admoneálta volna az Szász Nation való Urainkat, hogy az rendes mód zerént ő kegyelmek állatnának oli zemélt a Plebánosságna viselésére, kin mind az két Natio megniu-godhassák, kibe ő kegyelmek zorgalmatosan fárattanak, a hova bizodalmut volt ő kegyelmeknek főképpen, noha reménségében onnat meghültének volna, de Istennek gondviseléséből mostan taláttanak volna oly zemélt, kit arra az hivatalra ő kegyelmek elegendő Itilnének, kinek választása egienlő Suffragiumból kellenék lenni. De miérthogy sok héával vannak az Záz Uraim, ő kegyelmek igi zollottanak felölle, hogy Biro Uram ő kegyelme megh értekezvén Urunknak foiervárótt létében, ha az ui esztendő aiándokrával ő kgme ez Jövő héten alámegien, az begyűtés napja haladjon akkorra, mikor Isten ő kgmeket Urunktól megh hozza: ha hul pedig mostan Biro Uram mostan Urunkhoz nem megien mentől alkalmatosb és közleb való napot tanákhul ő kgmek intézhetnek, hogy az Záz Uraim is akkorra megérkezzenek, ő kgme biro uram gyűtése be az városi, és akkoron Istennek segítségével bőveben akarnak az dologhöz zollani. Valakik pedig arra az meghgiot napra az Záz Uraim között itt nem igiekeznek lenni, vagi valami okból elmullatnak, ő kgmek engiedelem nélkül 12 forintot veznek raita.

költségek a köz-alap terhére előlegeztettek, kéri a Kővári egyhk.-re 1882. és 1883. évben eső kamarai járandóságoknak e célra leendő kiutalását. A mi pedig a gy.-fehérvári lelkész javadalmazását illeti, figyelembe véve azt, hogy a váralyai egyházközség még csak nem is filia, rendes lelkészi szolgálata nincs s a pótlék erre kéretett, azt megtagadni javasolja.

Elekes Károly a kővári javadalmazás megvonásával nem bibelődik. De tény, hogy Váralján a gy.-fehérvári lelkész végez papi functiókat, a miért nem kap semmit. Kéri ezt figyelembe venni.

A gy.-fehérvári lelkész azonban, most ez alkalommal, az esedékes javadalmazásról lemond, mi általános helyesléssel fogadtatik.

A gyula-fehérvári papi kamarai javadalom nagyobb összegének 1882. évre az abrudbányai templom felépítése fordítására vonatkozó igazgató-tanácsi javaslat elfogadtatott.

Tárgysorozat rendjén következett az állandó igazgatótanácsnak a püspöki kezelés alatt álló tőkepénzeknek központi kezelés alá vételére vonatkozó javaslata. Miután az utóbbi időkben a püspöki teendők felhalmozódtak s a pénztárak kezelése sok munkát ad, Nagy Péter kérte a rábizott felügyelet alól való felmentését. Az állandó igazgatótanács e kérelmet jogosnak és méltányosnak találván, melegen ajánlja a közgyűlés figyelmébe a felmentést, s egyszersmind indítványozza, hogy e pénzek az egyházkerületi pénztárnokra bizassanak, fenhagyatván azonban, hogy azon alapok, melyek a püspöki ellenőrzést és gondozást igénylik, a püspök által is gondoztassanak.

Az indítvány általános helyesléssel elfogadtatott.

Sárkány Ferenc tanár teljesen elfogadja az igazgató-tanács javaslatát a központi kezelést illetőleg, de, miután az igazgatótanács javaslatában az egyházkerületi pénztárnok e pénzek kezeléseért és számadásáért járó honorariumáról nincs említés, kéri az egyházkerületi közgyűlést e tekintetben ajánlatát megtenni. (Helyeslés).

Demeter Sámuel, zágoni pap, ismerve a püspök sok éven át tapasztalt odaadó munkásságát, fáradozását az egyházkerület felvirágzása érdekében s tekintve oly érdemeit is, mint az özvegy-árvai alap megteremtése — mely létezését szintén ő neki köszönheti, — most ez alkalomból elmulaszthatatlannak és méltónak találja, ha a közgyűlés jegyzőkönyvileg meleg köszönetet szavaz a püspöknek a felügyelete alatt álló pénzek eddigi sikeres és buzgó kezeléseért. A felszólaló indítványa általános helyesléssel fogadtatott, A püspök egyszersmind felhivatott, hogy, miután a pénztár kezelésével járó munkákat jól ismeri, adjon javaslatot az egyházkerületi pénztárnok e leendő munkájáért miként leendő díjazásáról.

Erre Nagy Péter indítványozta, hogy az egyházkerületi pénztárnok díjazásáról tegyen javaslatot az igazgatótanács, s egyszersmind jelölje ki ezen a fizetés alapját is. (Helyeslés.)

Következett a vasárnapoknak szoros értelemben vett megünneplésére vonatkozó igazgatótanács elterjesztés.

Nagy Péter, e kérdésre vonatkozólag, legcélszerűbb-

nek véli, ha e tárgyban kikérik az egyes egyházmegyék véleményét, a mi határozatba is ment ülés végén. A ma délután 5 és 7 óra közt megejtett szavazás eredményét jelentették be, miszerint a szebeni egyházmegyei algondnokságra beadott 74 szavazatból Zeyk Kálmán 73 szavazattal, — a n.-sajói káptalan algondnok-jelöltre beadott 74 szavazatból Fehérvári Károly 73 szavazattal algondnokoknak meg lettek választva.

Ezzel az ülés eloszlott.

Másnap 9 órakor folytatott.

Kolozsvár, május 19.

V ülés, május 19. d. e. 9³/₄ órakor.

A múlt gyűlés jegyzőkönyve felolvastatván, hitelesítetik.

Elnök báró jelenti, hogy Horváth Mihály Benkő János ellen beadott panasz levelét a görgényi tractusban támadt rendetlenség tárgyában visszavonja.

Ez élénk éljenzéssel fogadtatott.

Dr. Kovács Ödön felolvassa a királyhágon-tuli testvér egyházkerületek jegyzőkönyvei átvizsgálására kiküldött bizottság véleményes jelentését. A bizottság ajánlja, hogy a tiszta-melléki egyházkerület mintájára az erdélyi egyházkerület egyház-községei is épületeiket, terményeiket a „Fonciére“-nél biztosítsák, valamint javasolja, hogy, miután a duna-melléki egyházkerület Vécsei Tamást megbizta az egyházi törvények sajtó alá rendezésével, szerezzze meg ezt az erdélyi egyházkerület is.

Nagy Péter e javaslatra vonatkozólag megjegyzi, hogy ha keresztül is lehetne vinni az intézményt, némely egyházmegye, minő: a marosi és görgényi, nem akar csatlakozni. Már pedig alig előnyös kedvezményeket csak úgy nyujtana a Fonciére, ha együttesen szövetkeznének.

Elnök a bizottság javaslatát elfogadásra ajánlja, mert ő maga is átlátja annak előnyeit, s indítványozza, hogy ez ügy tanulmányozásával bizassék meg a püspök.

Tárgysorozat rendjén következett a püspöki kezelés alatt álló pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság véleményes jelentése. A bizottság a pénztárt minden tekintetben rendben találta, s e mellett még tetemes gyarapodást is constatál. A bizottság indítványozza, hogy a püspöknek fáradozásáért és buzgóságáért köszönetet szavazzon a közgyűlés.

Ezután a sérelmi bizottság javaslatai olvastattak.

Olvastatik a Pétérfi Dénes sérelmi ügyére vonatkozó határozati javaslat.

Sérelmes felterjesztésében előadja hogy a szőki egyházmegyei esperes a választásnál szabályellenes dolgokat követett el, mivel kerületenként szavaztatott, s így ő (Pétérfi Dénes) kisebbségben maradt. A sérelmi bizottság, tekintve azt, hogy a sérelmes felterjesztésében nem documentál, nem kér semmi elégtételt, hanem mindezt egyszerű tudomás végett terjeszti be, kifejezvé, hogy ez eset miatt ez egyháznak ép oly buzgó tagja maradt, mint az előtt: a sérelmi bizottság a

felterjesztést visszaadja, és méltányolja Péterffynek buzgalmát.

Dr. Szász Béla az indítványi bizottság nevében terjesztette elő az indítványokat. Az indítványok elseje: hogy a közegészségügy rendszeresített tanszékeken a nagy-enyedi theologiai fakultásban taníttassék, elfogadtatott.

Olvastatott ezután 2-ik számú indítványra adott bizottsági javaslat. És pedig: Toldi Lajos és társai indítványozzák a papi stóla egyenlő mértékben megállapítását és a verses búcsuztatók eltörlését.

A bizottság az indítványt az egyházmegyéknek véleményadás végett kiadatni kéri. Elfogadtatik.

Olvastatott ezután a marosvásárhelyi főtanoda előljáróságának az iskolai pénztárral szemben adósok iránti eljárásra vonatkozó indítvány, mely szerint: a fizetési határidő letelte után szözlittassék fel az illető adós, hogy tartozását 3 hónap alatt fizesse be, s ha ezt nem tenné, pere-sitessék be a kamatért, s nem fizetés esetében 1 év múlva hajtassék fel a tőke.

A bizottság evvel szemben jónak látta javálni azt, hogy a fizetési meghagyást megtéve az előljáróság, ha 3 hónap eltelté alatt ez eredménytelen volna, 3 hónap múlva tegye meg a biztosítási és kielégítési végrehajtást. (Helyeslés.)

Bod Károly, udvarhelyi igazgató, pártolja a marosvásárhelyi iskola indítványát, azon szempontból, hogy az adósok ne hanyagoltassanak és zaklattassanak annyira.

Dr. Szász Béla előtte szóló véleményével szemben kijelenti, hogy az egyházkerületet nem a szólt által hangoztatott elvek vezérlik, hanem az iskola érdeke. (Helyeslés.)

Elfogadtatott a bizottság javaslata,

Következett a vajda-hunyad-zarándi egyházmegye indítványa az özvegy-árvai-gyámintézetek központosítása tárgyában. A bizottság e tárgy felett, miután az ügy részben elintézészt nyert, a napirendre térést indítványozza. Elfogadtatik.

A marosi egyházmegye indítványa, hogy a garasos tőke terjesztessék ki az egész egyházmegyére, a bizottság indítványa értelmében, a codificatio munkájával kapcsolatosan fog végrehajtani.

Demeter Sámuel indítványára vonatkozólag az indítványi bizottság a kerületi közgyűlés tartásának idejét a pünkösdi utáni csütörtökre kívánja kitűzteni egyszersmindkorra.

Felolvasatott az állandó igazgatótanács működéséről szóló jelentésnek megvizsgálására kiküldött bizottság véleményes jelentése.

Az állam-segély mikénti felhasználásának javaslatánál Szabó Sámuel szólalt fel megjegyezve, hogy a segélyezésnél azon principiumot kell felállítani, hogy egyszerre olyan egyházközségeket és olyan arányban segélyezzünk, amelyek egészen reá vannak utalva és existenciájuk hosszabb időre biztosítható.

Szabó Sámuel indítványát dr. Kovács Ödön pártolja, de másfelől a segélyezés kérdését félretétetni kívánja, mivel

a jövő esztendőben már élvezendő domesticai segély épen erre a célra lesz fordítandó.

Kölcsonös vitatkozások után elfogadtatott az állandó igazgatótanács javaslata.

Dr. Szász Béla felhívja a közgyűlés figyelmét Csiszér Gábor esperesnek azon aggodalmára, mintha az igazgatótanács a szegény, sorscsapás által sújtott lelkészekről a segély megadását elvonná. Az indítvány csak 3596 frtra vonatkozik, mely öt egyházmegyében osztandó szét. Ajánlja az igazgatótanács indítványát elfogadásra.

Olvastatott ezután az 1884. évi költségvetés átvizsgálására kiküldött bizottság véleményes jelentése.

Elfogadtatott.

Következett ezután a kérelmi bizottság javaslata a kiadott kérelmekre nézve. E javaslatok elfogadtattak.

Ezután a délelőtt lefolyt szavazás eredményét jelentette be Gyárfás Domokos, mely szerint:

Az egyházkerületi számadások megvizsgálására szervezett hármass bizottsági tagságra beadott 56 szavazat. Megválasztottak: Dr. Szőcs Emil 56, Geréb Márton 55 és Sárkány Ferencz 54 szavazattal.

Az áll. igazg. tanács ügy-kezelésének átvizsgálására szervezett 3-as bizottsági tagságra beadott 56 szavazat. Megválasztottak: Veres Ákos 56, Baló Sándor 56, Hegedűs István 54 szavazattal.

Bodor Antal titkár olvasta fel ezt követőleg a gr. Kún Kocsárd 50,000 frtról szóló alapító levelé egy némely pontjának módosítását. Ugyanis a nemes gróf ez alapítványt azzal a feltétellel tette le, hogy a vajda-hunyad-zarándmegyei egyházközségekben fentartott felekezeti iskolák tanítói javadalmaztassanak az alapítványi összeg esedékes kamataiból. Miután azonban arra a meggyőződésre jött, hogy az addig felekezeti iskolák, minő például a brádi, államivá lettek, másfelől pedig a vajda-hunyadi és hátszegi iskolák oly jó karban vannak, hogy a tanítói fizetésnek 400 frtra rugó felemelését önmaguk is eszközölhetik; ennél fogva alapítványát átteszi a Kun-tanodához, — azzal a kikötéssel, hogy, ha a nevezett községek ismét felekezetiékké lesznek s önmagukon nem tudnák eszközölni a fizetésjavítást, a Kun-tanodának kötelessége a letett alap kamataiból időről- időre javadalmazni a nevezett községek tanítóit

Bartha Lajos, tordosi esperes, két okból szólal fel: mert, szerinte, a kik az alapító levél ilyeszerü megváltoztatását eszközölték, egy cseppet sem kedveztek e felekezeti iskolák javának; másfelől az igazság érdekében is ki kell jelenteni, hogy a nemes gróf felterjesztett okadatulásaiból csak az felel meg a valóznak, hogy az alpestesi iskola csakugyan államivá lett, de a brádi stb. iskolák most is felekezetié. Kéri a közgyűlést, hogy a püspököt utasítsa oda, hogy, a tényállásnak megfelelőleg, informálja a nemes gróft.

Elfogadtatott.

Olvastattak ezután az egyházkerületi pénztár megvizsgálására vonatkozó véleményes jelentések, melyek szerint a

pénztárak rendben találtatván, a közgyűlés megadta a pénztárnoknak a felmentést.

Ezzel a tárgysorozat ki lévén meritve, a gyűlés befejezte tárgyalásait. A kibocsátandó lelkész-ifjak számbavétele vasárnap 9 óraker történt, s a fölszentelés ugyancsak vasárnap 10 óraker ment végbe a belső ev. ref. templomban.

Tanügyi jelentés

(Előterjesztette az egyhker. közgyűlésen Parádi Kálmán.)

(Folytatása és vége.)

A gyűjtemények és iskolai szerelvények gyarapítása az e célra rendelkezés alatt álló évi átalányok arányában megfelelőleg történt. Rendkívüli lépést tett e téren a kolozsvári collegium előjárósága az által, hogy a természetrajzi, a természet- és vegytani gyűjteményeket tetemes költséggel részint egészen új, részint megbővített, átalakított és újonnan bútorozott helyiségekbe költöztette át. Ez által biztosította e becses gyűjtemények conserválhatását; lehetővé tette a didactika elveinek megfelelő módszeres kezelést és oktatást s mindenek felett módot nyújtott ugy az illető szakok tanárainak, mint a hivatottabb tanuló ifjaknak arra nézve, hogy kísérletezve és kutatva ismérjék és ismertessék meg a természet nagyszerű alkotását.

A tanulóknak nyújtott segélyezés és javadalmazás a különböző collegiumoknál a következő adatokat tünteti föl.

1. Nagy-Enyeden kiosztatott: Bethlen Gábor fejedelmi kegyletéből, egyes családok s kegyes alapítók alapítványai-
ból, a Sárpataki-, Szotyori- és Náláczy-féle akademikum stipendiumokból és az egyházkerület ösztöndíjak czimén tanító-képezdei növendékeknek 4139 frt 83 kr.

Czipóban 5333 frt 83 kr.

Kogykosztban 1141 frt 13 kr.

Tüzifa áraban 1324 frt 75 kr.

Egészségügyi kiadásban 1809 frt 24 kr.

Jutalom-, pályá- és ösztöndíjakban

6 darab csász. kir. arany és 1235 frt 64 kr.

Ünnepi követek jutalmazásában . 51 frt — kr.

Összesen; 6 drb csász. kir. arany és 15599 frt 34 kr.

2. Kolozsvárt kiosztatott alapítványokból és egyesek ajándékából 3 drb cs.

kir. arany és 848 frt 29 kr.

Czipóban 628 frt 86 kr.

Egyházi árva alapítványban

(6 növendéknek) 426 frt 26 kr.

Állami ösztöndíjban (6 növendéknek) 480 frt — kr.

Könyvekben 28 frt 35 kr.

Összesen: 3 drb cs. k. arany és 2411 frt 76 kr.

3. M.-Vásárhelyt kiosztatott családi alapítványok, jutalmak és ösztöndíjak

czimén 1815 frt 82 kr.

Állami ösztöndíjban 120 frt — kr.

Könyvekben ? frt ? kr.

Összesen: . . . 1935 frt 82 kr.

4. Sz.-Udvarhelyt kiosztatott pályadíjak czimén 26 tanulóknak 12 darab cs. kir. arany és 151 frt 75 kr.

Jutalmak czimén könyvben és pénzben 49 tanulóknak 35 frt 86 kr.

Ösztöndíj és segélypénz czimén 88 tanulóknak 24 véka gabona és 1897 frt 40 kr.

Összesen: 12 drb cs. kir. arany, 24 véka gabona és 2085 frt 01 kr

5. Zilahon kiosztatott segély, pályadíjak és jutalmak czimén 484 frt 22 kr.

6. Szászvároson kiosztatott jutalmak czimén 2 drb cs. kir. arany 272 frt — kr.

Könyvekben 100 frt — kr.

Gr. Kún-segély czimén 250 frt 24 kr.

Kincstári ösztöndíjban 60 frt — kr.

Egyesek kegyes alapítványai-
ból

4 tanulóknak 108 frt 96 kr.

A „szegények alapjából“ több tanulóknak 77 frt 80 kr.

Összesen: 2 drb cs. k. arany és 869 frt — kr.

7. S.-Szt.-Györgyön kiadatott családi alapítványok, ösztöndíjak és jutalmak czime alatt 32 tanuló közt öt drb érem és 393 frt 38 kr.

Könyv jutalmakban 33 tanulóknak 54 frt 85 kr

Összesen: 5 drb érem és 448 frt 23 kr.

Mind a 7 collegiumban kiosztatott összesen 23 drb cs. k. arany, 24 véka gabona, 5 drb érem és 23,349 frt 16 kr.

A hála és kegyelet érzelmeivel teszek itt említést azon adományokról, melyek e tanév folyama alatt az egyes collegiumok részébe jutottak.

Új alapítvány gyűlt Kolozsvárt néhai Sámi László tanár koporsójára szánt koszorúk megváltásából, összesen 1318 frt. Ezen összegből ezer frtnak évi kamatját egy szegény sorsu, jóreményü bölcselmi tanuló élvezzi; az ezer frtot meghaladó összeg kamatja pedig történelmi pályakérdésekre fog évenként kitűzteni.

A m.-vásárhelyi collegium főgondnoka dr. Antal László kir. tanácsos ez évben is 50 frtot ajándékozott a m.-vásárhelyi zene-énekkari alap javára, s így ő 11 év óta 560 frttal gyarapította az illető alapot. Hildebrand József kir. törvényszéki bíró 1000 frtról szóló biztosítási okmányát a m.-vásárhelyi collegiumra ruházta. Néhai Koronka Lászlóné, született Mátyus Katalin úrasszony, 1000 frtot hagyományozott „Koronka — Mátyus“ alapítvány czimén és 280 frtot „Koronka Albert-alap“ czimén az 1882 junius 12-étől folyó kamattal. Dr. Szász Béla, kolozsvári egyetemi tanár, ódes atyja „id. Szász Károly“ nevére és emlékére különböző jótékony czélokra adományozott 2000 frtos névértékű földtehermentesítési kötvényből 200 névértékű frtot a m.-vásárhelyi collegiumnak ajándékozott jutalomdíj-alapúl. Dr. Jenei Viktor kolozsvári egyetemi tanár, b. e. szülőinek „Jenei József és Zudor Rákheinek“ nevére és emlékére kü-

lőnböző jótékony czélokra adományozott 2000 névértékű frt erd. földtehermentesítési kötvényből 1000 frtot ajándékozott a m.-vásárhelyi collegiumnak az előljárósággal együttesen megállapítandó czélokra.

Fogadják e kegyes adományozók és a már csak néhány alapítványtevő élő rokonai ez által is a főtiszt. közgyűlés méltányló elismerését és köszönetét!

Ezzel befejezem sok tekintetben hiányos jelentésemet, kérve annak tudomásul vételét, s kérve a főtiszteletű közgyűlés mélyen tisztelt tagjait, hogy méltóztassanak a collegiumok mai tanügyének és mai életének behatóbb megismerése végett becses figyelmükre méltatni és olvasni az évenként megjelenő collegiumi nyomtatott Értesítőket.

Mely hivatalos jelentésem után maradtam mély tisztelettel a

főtiszteletű közgyűlésnek

Kolozsvárt, 1883. május 7-kén

Parádi Kálmán, tanügyi előadó.

A testvér superintendentiák köréből.

Az ág. hitv. magyar egyház egyetemes gyűlése.

— Br. Prónai Dezső beigtatása. —

Budapest, május 22.

Báró Prónay Dezsőt, a magyarországi ágost. hitv. egyetemes egyház ujonnan megválasztott főfelügyelőjét f. hó 22-én délelőtt igtatták be ünnepélyesen hivatalába.

Az ünnepély az evangelicus teremben folyt le, mely zsufolásig telt meg a kerületek és esperességek világi és egyházi küldöttségeivel. A küldöttek közt közel hatvanan magyar diszruhában voltak.

Péchy Tamás kerületi felügyelő elnökölt; mellette ültek egyfelől Geduly Lajos, Karsai Sándor, Czékus István és Szeberényi Gusztáv superintendensek; másfelől Fabinyi Theofil, Ivánka Imre, br. Radvánszky Béla, Földvály Mihály alispán. Ott voltak továbbá az evangelicus felekezet összes kitünőségei.

Az elnökség Szentiványi Mártont illette volna meg, ki azonban betegsége miatt távol maradt.

Péchy nyitotta meg a gyűlést, s meleg szavakban emlékezett meg az elhunyt egyetemes felügyelőről, báró Radvánszky Albertről és kihirdette a választás eredményét, mely szerint a négy egyházkerületből beérkezett 586 szavazat közül Prónay báróra esett 377 szavazat, Péchy Tamásra 202; ehhez képest Prónay Dezső bárót megválasztott egyetemes felügyelőnek nyilvánította.

Megállapították ezután az egyetemes felügyelőnek adandó utasítás és eskü, teljesen megegyezően az 1875-iki egyetemes gyűlés által megállapított szöveggel; 15 tagu küldöttség ment ezután az egyetemes felügyelőt értesíteni és őt meghívni a gyűlésbe.

Prónay báró csakhamar meg is jelent; fényes díszruhát viselt és a gyűlés zajos éljenei közt foglalta el helyét.

A gyűlésen jelen volt a dunamelléki reformatus egyházkerület küldöttsége.

Péchy üdvözölte Prónay bárót és felhívta, nyilatkozzék, ismeri-e a neki adandó utasítást és az által leteendő esküt és elfogadja-e a reáruházott hivatalt.

Az új egyetemes felügyelő igennel felelt a kérdésekre, mire az egész gyűlés lement a templomba. A templom már tele volt diszes közönséggel. A főfelügyelő az oltárral szemben foglalt helyet. Az egész gyülekezet elénekelte a 197. számú éneket.

Ezután Karsai Sándor dunántúli superintendens odalépett az oltár elé; oldala mellett Czékus István és Szeberényi Gusztáv superintendensek álltak.

Karsay Sándor beszédet intézett az új egyetemes főfelügyelőhöz; emlékeztette, hogy az iránta nyilvánult bizalom egyrészt a Prónay-család iránti kegyelet kifolyása, mert a főfelügyelői hivatalt, mely 110 év óta áll fenn, több, mint negyven éven át két Prónai vitte; Prónay Sándor és Prónay Gábor; elmondta, hogy az utóbbi (a mostani főfelügyelő atyja) mily tudományos műveltséggel, vallásos buzgúsággal és bölcsességgel vezette az egyház ügyeit, és hogy leghőbb vágya, miszerint fiai is szolgálják buzgón az egyházat, teljesebbé ment, a mennyiben báró Prónay Dezső egy évtizeden át, mint a dunántúli egyházkerület főfelügyelője, nagy szolgálatokat tett az egyháznak.

„A jelenkor szelid szelleme talán nem fogja megengedni, mondá szónok, hogy az evangelicus egyház ismét támadásoknak legyen kitéve,“ de az egyházfelügyelőnek jut azért fontos feladat, a mennyiben azon kell lennie, hogy az egyházon belül felmerülő áramlatokat lecsendesítse és így fentartsa benne a jó egyetértést. Biztosította, hogy fáradozásaiért jutalmat fog találni a hivek szeretetében.

A beszéd végeztével br. Prónai Dezső, kardját leoldva, odalépett a szónok elé, ki a szokásos kérdéseket intézte hozzá, nevezetesen, hogy az állást elfogadja-e és kész-e letenni az esküt.

A főfelügyelő igenlő kérdései után az egyházi kar elénekelte egy kardalt; Czékus István superintendens egy imát mondott.

Karsay superintendens még egy zárimát mondott, kérve az isten oltalmát az új egyházfelügyelőre, az egyháza, a királyra, a hazára, a haza minden lakosára; és megáldotta a gyülekezetet, mely egy verséneklése után szétoszlott. A templomi szertartás után a gyűlés tagjai visszatértek a terembe.

Itt Péchy Tamás, a jelenlevők közül a hivatal szerint legidősebb egyházkerületi felügyelő, hosszabb üdvözlő beszéd kíséretében átadta az egyetemes főfelügyelőnek az elnökséget. E beszédben Péchy kifejtette, hogy a főfelügyelőnek leginkább a felekezet iskoláiról kellend gondoskodnia, melyek közel vannak ahhoz, hogy tulszárnyaltassanak és melyeket összhangba kell hozni az új középtudai törvény igényeivel; megpendítette továbbá azon eszmét, hogy az egyház fordítson nagyobb gondot a magasabb nőnevelésre.

Folytatás a mellékleten.

Török Pál püspök érdekes beszédben ismerteti a hivatkozott 48-iki sarktvörvény genesisét és annak 3. §-a megvalósíthatlanságát. Megvalósítható a 2. §, a vallásfelekezetek közötti „tökéletes egyenlőség és viszonyosság“. Ennek életbeléptetéséért már sokszor felirt az egyházkerület, írjon fel hát ismét, a sárospataki javaslat alkalmából. De a 3. §. foganatosítását sürgetni nem tartja érdekükben állónak. Maga az 1848-iki törvényhozás tisztába jött a hivatkozott elvi kijelentésnek megvalósíthatlansága felől. A törvényjavaslat előterjesztésére utasított pénzügyminiszter, Kossuth Lajos konstatálta az országgyűlés előtt, hogy csak a népiskolák fentartása évenként 60 millióba kerülne. E szavakkal végezte volt Kossuth beszédét: „nincsenek uradalmaink a holdban és feneketlen aranybányáink a föld mélyében.“ — Különbben ez a kérdés az egyetemes egyházat érdeklő levén: a tiszántúli kerület javaslatát szóló a konventhez fölterjeszteni javasolja. Ez indítvány gr. Lónyay Menyhért hozzájárulása után egyhangulag elfogadtatott.

Szőcs Farkas egyh. ker. levéltárnok jelentése a beérkezett testvér egyház kerületi jegyzőkönyvek általános érdeke, vagy e kerületre vonatkozó határozatait ismerteti. A legtöbb egyh. ker. gyűlés a zsinati törvények életbeléptetésével foglalkozott; ebben legelőbbre haladt a tiszántúli és a dunántúli kerület. Utóbbi a zsinati törvények életbeléptetésével az egyházkerületen kívül teljes restaurációt határozott; előbbi még tovább ment: a lelkesválasztást kivéve, minden egyházi állásra új választást foganatosított. (A dunamelléki kerület „kilenczes bizottsági“ javaslata ezekkel ellenkezőleg a státus quo-t minden fokon fenntartja.) Az egyházkerületi gyűlésekre képviselő-küldés mindenik kerületben lélekszám szerint állapított meg, de a legkülönbözőbb mértékek szerint. Az egyházhivatali eskümintá mindenütt formuláztatott.

Az ev. egyház intézményei közül a pánszlávizmus elnyomására irányuló keltettek általános érdekeltséget s helyeslést, a pozsonyi theologia-akadémia új szervezete pedig a ref. theologiai tanterv megállapításával foglalkozó bizottságnak figyelmébe ajánlatott. — A protestáns árvaház felkarolására a közgyűlés felhívja a ref. egyházak figyelmét és kegyességét. — Arany János özvegyének az egyházkerület részvétirátát megköszönő meleg hangú levele irattárban megőriztetni határozatott. — Az egyházkerület az évi államszegélyösszegeket bölcs előrelátással tőkésítvén, már közel 100.000 frt segélyalapot létesített, míg a kamatok s a tőke egy része is egyházak és lelkészek segélyezésére fordítatik. A tőke nagy része pedig részint kamattalan, részint 5% kamatos kölcsönül a rászorult egyházak közt osztatik ki. A múlt év kimutatása: 5%-os kölcsönsegélyben részesült 3 egyház, 2000 frt, 1200 frt és 2000 frt összeggel. Segély kiosztott: 300, 200, 250, 150, 200, 100, 200, és 100 frt egyházaknak, 870 frt lelkészeknek, 400 frt előkönyörgőknek, missióra 500 frtot, missionáriusnak külön 50 frt és a pesti theol. intézetnek 3000 frt.

A nagykőrösi tanítóképezde 6806 frt 91 kr kiadást

igényelt a múlt évben; a theol. konviktus 1764 frt 99 kr, a főiskolai pénztár kiadása 14,343 frt 57 kr volt. Mind e pénztárak számadásai megvizsgáltatván, rendben találtak.

A Baldácsi-alapítvány kezelőre vonatkozó bizottsági javaslat elfogadtatott s ajánlón terjesztetik az alapítványi igazgatóság elé. Az ügyészi jelentés — főleg a Roboz-alapítványra vonatkozó — örvendetes és megnyugtató tudomással vétegett, a díjakról lemondás pedig köszönettel fogadtatott.

Holnap a zsinati törvények életbeléptetésére vonatkozó „kilenczes bizottsági“ javaslat tárgyalatik.*)

VIDÉKI ÉLET.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

— Helyreigazítás. —

Péld. XII. 16. Igazat szól, a ki megjelenti, a mi igaz.

A „Protestáns Közlöny“ idei 19. számában t. Vallor József úr egy meglehetősen homályos elmefuttatást közöl azon kérdés felett: „ki felelős a mátrikuláért?“ Itt ott a guny ostorával csapkodja a k.-kalotai e.-m. közgyűlést. Harcol a szélmalommal; végre kifáradva, köszönetet mond a nt. Szerkesztő úrnak, hogy „Az egyh.-m. határozata által bensőjének megzavart erkölcsi egyensúlyát helyreállította, felvilágosítván őt a felől, hogy a mátrikuláért a pap a felelős.

Nem hallgathatom el szó nélkül a t. kollega úr nyilatkozatát, mert nem egyezik meg a valósággal. Nem állítom, hogy készakarva ferdített, de lehet, hogy bensejének megingott erkölcsi egyensúlya gátolta figyelemmel kísérni a tanácskozás menetét s így tévedett, mert nem tette a közgyűlés rendes tárgyává azt, hogy felelős-e, vagy nem a pap a mátrikuláért? Hiszen olyan természetes az, hogy alig van még pap, a ki nek erről „csak homályos sejtelmé lenne.“

Nem is közölte — a mint állítá — a történetet hiven, mert a történet ez:

Egy egyházban a közelebbi években a pap ellen intézett izgalmak egyik vezetője a curator volt, a ki társaival mindent elkövetett a végett hogy papjukat elkedvetlenítve, más egyházba való távozásra kényszerítik. Az elég nemtelen eszközök egyike az volt, hogy a számtalan helyen csepepő papi lak fedelét nem akarták meg renováltatni, úgy, hogy a papnak a megázás elől féltőbb butorait ide meg oda kellett, költöztetnie; a padlást edényekkel rakta tele a becepepő esővíz felfogása végett.

A canonica visitatio, egy kiküldött bizottság és a helybeli presbiterium jegyzőkönyvileg, felelősség terhe alatt ren-

*) Az ülések további folyamáról jövő számunkban fogunk részletes és kimerítő tudósítást hozni.

Szerk.

delik meg a kurátornak a fedél kiigazítását; s e célra fákat is jelöltek ki az egyházközség erdejében. Ő azonban konokul ellene szegült törvényes felebbalói rendeletének, parancsolatainak: egy zsendelyt sem üttetett a papi lakra, hanem hagyta azt pusztulásnak indulni.

Történt e közben, — hetek hónapok multával, — hogy a papnak bizonyos dolgai elintézése végett B. Hunyadra kellett mennie, s ezalatt egy rendkívüli záporosó a paplak padlására rakott edényeket csordultig megtöltvén, az azokból kiömlött víz a padláson szétfolyt s a szobába csepegett és ott a pap öltönyeiben, könyveiben tetemes kárt tett és egy matrikulát is megáztatott.

Ez a tényállás. Erre hozta azután az egyh.-megyei közgyűlés azt a végzést, hogy: az esküjéhez hűtelen, az egyházi felsőbb hatóságok rendeleteinek ellenszegülő s ezáltal az egyháznak tetemes kárt okozó gondnok köteles az elázott matrikulát a maga költségén lemásoltatni, az ő hanyagsága és rosz indulata levén oka a matrikula elázásának.

Ezen határozat ellen pónált a t. Kolléga úr pária kántora s e határozat zavarta meg a t. Kolléga úr beneséjének erkölcsi egyensúlyát

Volt-e elég ok reá, ítéljen felette a részrehajlatlan közszvélemény.

Egy igazmondó.)*

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1883. május 26.

— K. Tóth Kálmán beköszöntő szónoklata. A debreczeni külvárosi templom máskor oly csöndes környéke szokatlan elevenséget öltött múlt vasárnap. A legelőkelőbb szépszámu közönség csoportja hullámvolt ottan, a templom felé igyekezvén, kocsikon és gyalog. Könyves Tóth Kálmán, hírneves lelkész tartá beköszöntő szónoklatát; könnyen megmagyarázható, tehát a közönség nagymérvű, mondhatni lázas érdeklődése. A templom a legválogatottabb közönséggel egészen megtelt. Ott voltak a világi s egyházi legkiválóbb férfiak: Simonffy Imre, polgármester s kir. tanácsos, Révész Bálint püspök, Némethy Lajos lelkész, az összes segédlelkészek, Tóth Sámuel tanár s egyházkerületi főjegyző, Kiss József kir. tanfelügyelő, Sáy Sámuel egyházi főgondnok, Rab László egyházi algondnok stb. urakat, s az egyháztanácsnak csaknem minden tagja. A gyülekezet a lelkész felszenteléskor mondandó 235-ik dicséret 3 első versét éneklé; ezt követőleg Könyves Tóth Kálmán állott föl a szószékre, s mondott nagy gonddal kidolgozott, s valódi szónoki hűvvel előadott beszédet, alapúl vevén: „Eljöttem közétek, hát miért hívtatok“ igéket. A gyülekezet áhitatos csöndben hallgatta az elragadó szónoklatot. A jelenlevők a

*) Közljük e nyilatkozatot és részünkről is kötelességünknek tartjuk kijelenteni, hogy, a tényállásból ítélve, magunk is viszsza vonjuk, ez egyetlen, kivételt képező esetre nézve azon állításunkat, illetőleg magyarázatunkat, mintha az anyakönyv értve esekben a pap lenne felelős. Nulla regula sine exceptione.

Szerk.

74-ik dicséret elnéklése után a legjobb benyomással távoztak a templomból.

— Egy lelkész jubileuma. Forgólyanom, Ugocsa-megyében nagy ünnepélyességgel ülték meg f. hó 16-án a Gönczy Dániel jubileumát. Tisza Kálmán miniszterelnök képviselőjében Teleszky István, Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter és a kormány képviselőjében György Endre országgyűlési képviselő, a tiszántuli ref. egyházkerület részéről Révész Bálint püspök vezetése alatt Vályi János, Kántor Sámuel, Várady Gábor egyházmegyei gondnokok, Kis Áron, Bencsik István, Doktor János esperesek, azonfölül Ugocsa-megye képviselőjében Perényi b. főispán, Szentpály alispán, dr. Hagara főjegyző, Schlauch szathmári r. k. püspök és káptalana képviselőjében: Pohl Károly prépost-kanonok és Dier Lajos esperes; Pásztélyi munkácsi püspök és káptalana képviselőjében; Fircsák apátkanonok és Hrabár esperes, számos egyházmegye a főiskolák tanári kara, s mármaros-ugocsai egyházmegye minden lelkésze s az egész környékbeli értelmiség részt vett a fényes ünnepélyen, mely Gönczy 53 éves lelkészi, 50 éves forgólyáni lelkészi és 40 éves egyházmegyei hivatalkodási jubileuma alkalmából tartatott. A halmi indóházból, melyet ez alkalomra fényesen felkészítették, a vendégeket az egyházmegye nevében világi részről, szokott ékeszszólásával Várady Gábor gondnok, egyházi részről Ladányi Pál viskii (mármarosi) lelkész üdvözölte, a melyre Révész Bálint püspök meghatóan felelt, mint szintén elragadó beszédet intézett az útjára virágot szóró leányokhoz. A nagy közönség határtalan lelkesedéssel fogadta az a főpásztori szavakat s a beszéd után a „Szózat“-ot énekelte. — A nagy közönséget bandériummal 138 kocsis vitte forgólyánba, az agg lelkész lakásához. Harangzúgás, mozsárdurrogás közt kezdődött meg a hazafias ünnepély. Perényi Zsigmond b. adta át ő felsége adományaképp a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét. Ezután Révész Bálint püspök, Fircsák Gyula apátkanonok s mások üdvözölték a derék aggastyánt. — A közönség ezután a templomba vonult, hol Doktor János esperes az egyházmegye részéről gyönyörű babérkoszorút és remek kötésű bibliát adott át Gönczinek. Több alkalmi szónoklat és ének után az egyházi ünnepély véget ért. Erre 118 teritékü ebéd következett e célra készült sátorban. Az első felköszöntőt az ünnepelt Gönczy Dániel mondotta ő felségére, kiemelve a nap elvi jelentőségét, mely az ő személyében a protestáns papságot s igénytelen hazafiságot érte. Ezután számos felköszöntőt mondtak. Az ünnepély fényes tánczvigalommal ért véget.

— Gyász hír. Doktor János, nagyszöllősi ref. lelképászter, a mármaros-ugocsai egyházmegyének 11 éven keresztül oly nagyrabecsült kitűnő jellemű esperese e hó 23-án elhunyt. Temetése 25-én délután volt. — Béke poraival!

— Az erdélyi román egyházkerület e hó 10-én tartott gyűlésén Román Miron erdélyi görög keleti érsek tiltakozott a lapok azon fölfogása ellen, mintha ő a középiskolai törvényt örömmel fogadta volna. Ő az általános vita alkalmával a főrendiházban azért fogadta el a javaslatot, mert azt hitte, hogy a részletes vitánál a románokra kedvező módosítványait elfogadják, de stiláris módosításain kívül semmit sem fogadtak el. Ő megtette, a mit tehetett. Erre Comsia előadó konstatálta, hogy a törvényjajkiáltást keltett az ország egyik végétől a másikig. A gyűlés azután egyhangulag hozott határozatban mondotta ki, hogy sajnálja ezen „veszélyes és káros javaslat“ törvényerőre emelkedését s útasítja a hivatottakat, tegyék meg minél előbb a szükséges lépéseket a románok autonómiájának megvédelmezésére.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 21. számához.

Most Filó lelkész szólalt fel és a dunamelléki reformált egyház nevében üdvözölte az új egyetemes főfelügyelőt.

B. Prónay Dezső megköszönte e figyelmet és öröme- nek adott kifejezést a felett, hogy első elnöki actusa a ré- formatus egyházzal való testvéries egyetértés hangsúlyozása lehet.

Ezután előadta székfoglalóját, melyben ecsetelte az evangelicus egyház viszontagságos multját; kiemelte, hogy az ő politikai meggyőződése és új állásának kötelességei közt nincs ellentét, továbbá, hogy szerinte az evangelicus egyháznak első sorban feladata a magyar nemzeti cultura terjesztése és hogy erre fog fő figyelmet fordítani.

Végül kijelenti, hogy egy létesítendő egyetemes egyházi közalap javára négy ezer forintot ajánl fel.

E magvas székfoglaló közlését ha csak térünk engedni, már jövő számunkban megkezdjük. Jelen számunkból kiszorította azt a közlemények nagy halmaza.

A székfoglaló után Földváry Mihály, a négy ref. egyházkerület nevében üdvözölte az ünnepeltet, a következő beszéddel.

Méltóságos báró, mélyen tisztelt egyetemes egyházi s iskolai főfelügyelő ur!

Csekélyeségemnek jutott a kiváló szerencse, hogy méltóságodat, ez ünnepélyes alkalommal a 4 testvér egyház kerület nevében üdvözöljem. Feladatam megoldását csak az teszi lehetővé s könnyíti meg, hogy nem kell keresnem a szavakat, — szívem mélyéből, keblem őszinte érzelméből önként fakadnak azok.

Méltóságodat a bizalom, a szeretet s az őszinte ragaszkodás helyezte azon magas állásra, mely előttünk a legnagyobb fontosságú, mely helyről reméljük, sőt várjuk, hogy erélyes kéz vezetendi egyházi és iskolai ügyeinket, védeni fogja — ha kell — autonom jogainkat, de egyszersmind mindenkor tisztelni is fogja azt, s fenkölt szelleme biztosít, hogy mindenkor el fogja találni a helyes utat, hogy egyházi életünk történelmi folyamaként mint „primus inter pares“ hatalmát s befolyását miként s hol érvényesítse, hitsorsaink közt az egyetértést megszilárdítsa s a testvér vallásfelekezetekkel a békés összetartást fentartsa.

Csak e perczen hangzottak el méltóságodnak szép szavai, de mi nem csak a tett ígéretekben találjuk a biztositékot, hogy reményeinkben nem csalódunk, méltóságodnak jelleme, szent vallásunkhoz való hű ragaszkodása, s a magyar állameszme iránti hazafias érzülete, s törhetlen erélye, nyújtja nekünk a főbiztositékot, hogy méltóságod dicső elődeinek helyét méltón töltendi be. Ezen hitben üdvözlöm én méltóságodat, s kívánom, hogy mint vezérünk autonom jogaink, a közművelődés, s a hazaszeretet zászlaját keble hitéből s a testvéri szeretettől vezéreltetve soká, igen soká fennnen lobogtassa, s a boldog öntudatban lelje fel legedésb jutalmát.

A főfelügyelő válaszában köszönetet mondott az egyházkerületek támogatásáért, egyúttal kijelentette, hogy a magyar állameszme- nek rendithetlen híve, mert szerinte az egyház csak addig tarthatja fenn autonomiáját,

amíg a közvéleményt meggyőzi a felől, hogy a magyar állameszme- nek rendithetlen harczossa. Ezután még Schmierd Mihály, a fehér-komárommegyei esperesség képviselője üdvözölte az új főfelügyelőt, annyival is inkább, mert Prónay ott kezdte meg egyházi működését. Prónay rövid válasza után elfogadták Fabinyi és Czékus abbeli indítványait, hogy az ünnepélyen elmondott beszédek kinyomattassanak, Prónai székfoglalója egész terjedelmében jegyzőkönyvbe iktattassék és az egyetemes közalapra általa felajánlott 4000 frt összegért jegyzőkönyvileg köszönet szavaztassék. A pozsonyi theologiai bizottság elnökévé az új főfelügyelő egyhangulag megválasztott. Végül Geduly Lajos szuperintendus üdvözölte az új főfelügyelőt, kinek rövid köszönete után a fényes társaság eloszlott.

A dunamelléki ref. egyházkerület közgyűlése.

Budapest, máj. 19.

A dunamelléki ref. egyházkerület ma délelőtt kezdte meg közgyűlését a reform. egyház tanácsstermben Török Pál püspök és gróf Lónyai Menyhért főgondnok ketős elnöklete alatt. Ma azonban csak megalakult a gyűlés, az érdemleges tárgyalások hétfőn kezdődnek meg, addig dolgoznak a mai ülésből kinevezett különféle bizottságok, melyeknek feladata főként a több rendbeli egyházi és iskolai theologiai, tanítóképzési, államsegélyi pénztárak megvizsgálása és az azokról szóló jelentések elkészítése.

Id. gróf Ráday Gedeon, e.-megyei gondnok, indítványára elhatározott, hogy az a bizottság is, mely a pesti theologiai intézet felett való felügyelet gyakorlásával már két évtizeddel ezelőtt megbízott, melynek tagjai az esperesek és e.-megyei gondnokok, de a mely bizottság, a mióta fennáll, alig tartott pár rövid ülést, — a közelebbi napok valamelyikén és ezután minden évben rendes ülést tartson, a theologiai tanintézet anyagi és szellemi ügyeivel részletesen foglalkozzék.

A közgyűlést megelőző két napon a papi irás- és szóbeli vizsgálatok tartattak, a melyeken eddigelő soha nem tapasztalt csekély számmal jelentek meg a vizsgálandók. Az első papi vizsgát két segédlelkész, a másodikat csak egy tette le.

E hó 20-án, a vasárnapi istentisztelet végeztével papszentelés volt, a mikor Gyöng és Sár-Bogárd közelebb választott rendes lelkészeit avatták fel. Az egyházi beszédet ez alkalommal Feleki József foktői lelkész tartá.

*

Budapest, máj. 21.

A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után Török Pál olvasta fel püspöki jelentését a lefolyt egyházi évről.

A jelen gyűlésre — mondá — a teendőknék nagy halmaza vára-kozik, a szokott tárgyak mellett van néhány rendkívüli is. Igy nevezotesen, miután a zsinat az új egyházi törvényeket a nélkül alkotta meg, hogy azoknak egyszersmind a végrehajtására nézve is részletes intézkedést tett volna, ez utóbbi az egyházkerületek feladata lón, ezek-

*

nek kell e tekintetben intézkedni. A dunamelléki kerület számára a mult gyűlésből kinevezett kilenczes bizottság erre nézve készített javaslatot, ez az egyes egyházaknak és egyházmegyéknek jó eleve megküldetett s ez által az intézkedés meg van könnyítve. Másik fontos csoportját a tanácskozás alá veendő tárgyaknak képezik azok, melyeket az egyetemes konvent áttett a kerületekre. Harmadik s egyik legnagyobb horderejű tárgy lesz az országos egyházi közalap ügye, melyre nézve már a kezdeményezés megtörtént, a mennyiben a konvent intézkedései értelmében felhívó szózat készítettet, melyben a közalap nagy fontossága, annak az egyház felvirágoztatására gyakorlandó befolyása kifejtetett és a melyben a református egyház hívei ennek az új intézménynek felkarolására s az ez értelemben hozandó áldozatokra hathatósan buzdíttatnak. Negyedik tárgy lesz a tanügy, különösen a középiskolai. E tekintetben, mint tudva van, a törvény, habár nincs is még szentesítve, meghozatott. A protestánsok az országos törvénynek tudnak és szoktak hódolni. Meghódolnak ez előtt is. Ezért szükséges lesz intézkedni oly célból, hogy a reform. középiskolák eddigi állapota és viszonyai összehasonlittassanak az új középiskolai törvényvel és hogy kimutattassék, hogy az új törvényhez való alkalmazkodás céljából az iskolák körül mi változtatások teendők, hogy az iskolákra miféle terhek nehezednek s azokból miből s miként lesznek fedezendők. Nem kevésbé fontos a Baldácsy-alapítvány ügye is, a melynek kezelő bizottsága a mult év végén szervezetetett újból, de a melynek elnöke, gr. Degenfeld Imre, alig pár hónappal ezután meghalt, és így annak közgyűlésileg választott elnöke nincs is.

— Az egyház állapota a lefolyt év folytán eléggé rendesek volt, az egyházat nagyobb csapás nem érte. Örömmel tapasztalhatni a szétszórva vagy kis csoportokban élő reform. híveknek, ha nem is anya, de legalább leányegyházakká való egyesülési, tömörülési készségét, valamint a híveknek az egyházi, iskolai, jótékonyági célokra való áldozatkészségét. Azok az összegek, melyeket az egyes gyülekezetek közelebb templom, iskola, lelkészlakok építésére, javítására fordítottak, felrúgnak 103,000 forintra; az egyesek adományai pedig mintegy 25,000 frtot tesznek. A sok közül kiemelendő különösen két n.-kőrösi gazdálkodó polgár családnak: Sántha Ferenczné és Bihary Mihály alapítványa. Az előbbi házát adta át telekkönyvileg egy N.-Kőrösön alapítandó árvaházra, a másik pedig 43 katasztr. hold földjét részint árvaházra, részint iskolai ösztöndíjakra.

Felemlíti továbbá a püspöki jelentés, hogy dr. Vécsy Tamás egyetemi tanár s egyházkerületi aljegyző az 1869—1882-ben megjelent minden oly országos törvényt s miniszteri rendeletet, melyek a lelkészi és tanítói hivatalokra vonatkoznak, összeszedett, betűrendes tárgymutatóval ellátott, mely becses és a lelkészekre nézve kiváló fontosságú gyűjtemény legközelebb az egyházker. költségén kinyomatott. Felhívta továbbá a figyelmet a Hetessy Viktor ref. lelkész által közelebb kiadott s a reformátusok énekes-könyvéhez szolgáló „kalauz“-ra, ugyszintén Szilády Áron által kiadott s a magyar nyelvészetre nézve oly becses „Régi magyar költők könyvtára“ czimű munkára.

Végül felemlíté, hogy a kerületnek 244 tagot számláló lelkészkarából a közelebbi év folytán egy lelkész halt meg — az áporikai — s hogy világi nagyjai közül a magyar ref. egyháznak kidőlt gr. Degenfeld Imre, kinek neve és emléke e kerület által is kegyelettel őriztetik.

A püspöki jelentésre gr. Lónyay Menyhért társelnök csak néhány észrevételt tőn. A többek közt főlemlíté, hogy korántsem tervtelenségből, de jól megfontolt számítással utalta a zsínat a törvények végrehajtási módozatainak szabad megálapítását a kerületekre, melyek így jobban fejleszthetik élő organizmusává egyházalkotmányunknak a zsinaton alkotott és formulázott alaptörvényeket.

A Baldácsy-alapítvány kezelését illetőleg gr. Lónyay Menyhért felvilágosítá a közgyűlést, hogy igenis jól van megoldva a Baldácsy-alap igazgatásának fontos kérdése, és egyrészt meg van óva abban az egyházkerület érdeke, másrészt konstatálható rendeltetésére fordítotttsága.

A kettős elnökség két jeles viselőjének érdekes nézeteltéréseik sikerült egyeztetése után a püspöki jelentés többi részét tudomásul vette a közgyűlés. Az adatok közül felémleltendő, hogy a mult év 25,000 frt. adománnyal és 103 ezer frt. építéssel gyarapította a kerület egyházait.

Az evang. egyház egyetemes főfelügyelőjének, b. Prónay Dezsőnek beigtatásához üdvözlő küldöttség menesztése határozatott.

Ezután az iskolai takarékpénztárakat pártoló Pestmegye és Fejérmegye tanügyi megkereséseit ajánlólag tudomásul vevő határozat vita nélkül meghozatala és néhány miniszteri rendelet tudomásul vétele tért engedett a tiszántúli kerület azon nagy horderejű javaslata tüzetes tárgyalásának mely az 1848. XX. t.-cz. 3. §-át foganatosíttatni kívánja: hogy t. i. a középiskolai törvény által a felekezetekre rótt elviselhetlen új terhek, az „egyházi és iskolai szükségek közálladalmi költséggel“ fedeztessünk, — s az állam a prot. iskolákat is segítse. Gr. Lónyay hasonló mozgalom indítását törvényesnek ismeri el, de czéltévesztettnek tartja, mert eredménye a ref. egyház függetlenségének kockára tétele lehetne. Filó Lajos ily nagy jelentőségű megkeresés fölött a napirendre térést nem tartja helyesnek, ép úgy nem szeretné vak elfogadását: bizottság kiküldését ajánlja, a mely a holnapi ülésre véleményes jelentést tegyen.

Gr. Ráday Gedeon határozottan a javaslat ellen nyilatkozik; nem pártolhatná azt mint protestáns, féltve az autonomiát és nem pártolhatná, mint hazafi, féltve az országot elviselhetlen terhektől.

Kerka poly Károly kifejti az 1848. XX. t.-cz. következesit, melyek az összes egyházi javak szekularizálásában tetőznek, mert ha az állam gondoskodik az egyházak és iskolákról, állami vagyon lesz eo ipso az egyházak szerzett tulajdona. Nem ok nélkül vártak 35 esztendőig e törvény életbeléptetésével. Igen megfontolandó a lépés ily állami beavatkozás sürgetése iránt. Nem ellenzi, hogy beható tanulmányozásra bizottságnak adassék a javaslat ki, de utal a nehézségekre, melyek lehetlenné teszik, hogy a bizottság már holnap véleményes előterjesztést tegyen.